



# **DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Vývoj výuky ekonomických oborů na ČVUT jako odraz  
sociálně-ekonomických změn

Development of Economic Programmes Taught at CTU  
in Response to Socio-Economic Change

## **STUDIJNÍ PROGRAM**

Řízení rozvojových projektů

## **STUDIJNÍ OBOR**

Projektové řízení inovací v podniku

## **VEDOUCÍ PRÁCE**

Doc. Ing. Jan Vlachý PhD.

STUDIHRAD

LUKÁŠ

**2018**

## I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení:	Studíhrad	Jméno:	Lukáš	Osobní číslo:	411010
Fakulta/ústav:	Masarykův ústav vyšších studií (MÚVS)				
Zadávací katedra/ústav:	Oddělení ekonomických studií				
Studijní program:	Řízení rozvojových projektů				
Studijní obor:	Projektové řízení inovací v podniku				

## II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:  
Vývoj výuky ekonomických oborů na ČVUT jako odraz sociálně-ekonomických změn

Název diplomové práce anglicky:  
Development of Economic Programmes Taught at CTU in Response to Socio-Economic Change

Pokyny pro vypracování:  
CÍL: Cílem je zpracování dostupných primárních a sekundárních zdrojů dokumentující vývoj výuky ekonomických oborů na ČVUT v letech 1919-1953 z věcného, organizačního i personálního hlediska, provést analýzu vnitřních i vnějších faktorů ovlivňující tento vývoj.  
PŘÍNOS: Vytvoření seznamu dostupných informací, jež slouží k dalšímu bádání a k pochopení dobových souvislostí, marketingová propagace ČVUT.  
OSNOVA: 1. Úvod; 2. Vývoj vnějšího prostředí ovlivňující vzdělávání; 3. Institucionální vývoj v sektoru vzdělávání; 4. Vývoj oborů VŠO; 5. Personální zabezpečení VŠO; 6. Kvalifikační práce na VŠO; 7. Závěr

Seznam doporučené literatury:  
1. CONNELLY, J. Zotročená univerzita. Praha: Karolinum, 2008.  
2. ČSÚ [Český statistický úřad]. Historie a vývoj vysokého školství - 1919 - 2008. 2010.  
3. SYNEK, M., HOFFMANN V. a MACKENZIE I. Historie a vývoj vědního oboru podniková ekonomika [online]. 2013.  
4. Archiv ČVUT, České vysoké učení technické v Praze. Spisy týkající se VŠO.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:  
doc. Ing. Jan Vlachý, Ph.D., oddělení ekonomických studií

Jméno a pracoviště konzultanta(ky) diplomové práce:  
\_\_\_\_\_

Datum zadání diplomové práce: 05. 12. 2017      Termín odevzdání diplomové práce: 5. 5. 2017  
Platnost zadání diplomové práce: 31. 8. 2018

              
Podpis vedoucí(ho) práce      Podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry      Podpis děkana(ky)

## III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

_____	_____
Datum převzetí zadání	Podpis studenta(ky)

STUDIHRAD, Lukáš. Vývoj výuky ekonomických oborů na ČVUT jako odraz sociálně-ekonomických změn. Praha: ČVUT 2018. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.



**MASARYKŮV ÚSTAV  
VYŠŠÍCH STUDIÍ  
ČVUT V PRAZE**

# Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 12. 01. 2018

Podpis:

## **Poděkování**

Rád bych poděkoval vedoucímu práce za jeho iniciativu a pomoc zejména s obstaráním podkladů a dále za jeho četné rady se strukturou práce. Poděkování patří i mojí rodině, a to hlavně za podporu při finalizaci práce.

# Abstrakt

Práce popisuje rozvoj vysokoškolského vzdělávání v oboru ekonomie od konce 19. století do první poloviny 20. století. Je reflektován proces vzniku a vývoje první vysoké školy s obchodním vzděláváním, tedy Vysoké školy obchodní (VŠO), jež vznikla na ČVUT krátce po první světové válce. Během meziválečného období se díky vysoké iniciativně a úsilí podařilo profesorskému sboru zajistit nejen uznání kvality školy, ale také systematicky rozvíjet vědecké bádání a výchovu nových odborníků v oboru ekonomie. Po válce, s příchodem nového režimu, se situace na VŠO dramaticky změnila. Zprvu zde došlo k rozsáhlým čistkám, v rámci nichž byli vyloučeni nejen pedagogové, ale i studenti. Následně došlo k jejímu přejmenování na Vysokou školu věd hospodářských (VŠVH), kterou se tehdejší režim pokusil nahradit stranicky řízenou Vysokou školou politických a hospodářských věd (VŠPHV), působící pouhé tři roky. V té době vznikaly po vzoru SSSR fakulty ekonomicko-inženýrské (FEI), mimo jiné i na ČVUT. FEI na ČVUT převzala nejen prostory v Horské ulici, ale i pedagogy a zbylé studenty bývalé VŠO, resp. VŠVH. Tato fakulta na ČVUT neměla dlouhého trvání a v 60. letech minulého století zanikla, avšak obory zde vyučované se nadále přednášely na ostatních fakultách ČVUT. Vysoká škola obchodní tak položila kvalitní základy pro systematickou výchovu odborníků a vědecké bádání v ekonomických disciplínách, které jsou dnes vyučovány v ekonomických oborech.

## Klíčová slova

Vysoká škola obchodní, VŠO, reorganizace VŠO, ekonomické vzdělávání, J. Pazourek, J. Šlemr, G. Švamberg.

## Abstract

The thesis describes the situation of higher education in economics from the end of the 19th century to the first half of the 20th century. It reflects the process of the establishment and development of the first business education, ie the Scholl of Commerce, which was formed shortly after the First World War at CTU in Prague. During the interwar period, thanks to a high initiatives and efforts of the head of the teaching staff were encouraged to ensure not only the recognition of graduated schools but also to systematically develop scientific research and training of new economics experts. However, after second World war with the advent of the new regime, the situation at School of Commerce changed dramatically. At first there were large-scale purges, in which both educators and students were expelled. At that time, following the example of the USSR, the Faculty of Economics and Engineering (FEI), among others at CTU. The FEI at CTU took over not only the premises on

Horska Street, but also the pedagogues and the remaining students of the former School of Commerce, respectively. School of Economics. In the 1960s, the FEI at CTU ceased to exist, but the courses taught here continued to be lectured at other faculties of CTU. The School of Commerce has thus laid a good foundation for the systematic education of professionals and scientific research in economic disciplines that are taught today in economic fields.

### **Key words**

CTU School of Commerce, reorganization in School of Commerce, economic education, J. Pazourek, J. Šlemr, G. Švamberg.



# Obsah

Úvod .....	- 5 -
<b>1 Vznik a vývoj vysoké školy obchodní na ČVUT .....</b>	<b>- 7 -</b>
1.1 Okolnosti předcházející vzniku Vysoké školy obchodní .....	- 7 -
1.2 Vznik vysoké školy obchodní .....	- 13 -
1.3 Vývoj VŠO mezi lety 1921–1939 .....	- 20 -
1.3.1 Doktorské studium na VŠO .....	- 24 -
1.4 Situace na VŠO v období 1939–1945 .....	- 28 -
1.5 Situace na VŠO po 2. světové válce .....	- 30 -
1.5.1 Personální změny .....	- 30 -
1.5.2 Proces zrušení VŠO .....	- 34 -
1.5.3 Experiment s VŠPHV .....	- 34 -
1.5.4 Fakulta ekonomicko-inženýrská .....	- 36 -
<b>2 ORGANIZACE STUDIA .....</b>	<b>- 38 -</b>
2.1 Funkcionáři VŠO .....	- 40 -
2.2 Vyučované předměty .....	- 55 -
2.3 Posluchači a absolventi .....	- 59 -
<b>Závěr .....</b>	<b>- 66 -</b>
<b>Seznam použité literatury .....</b>	<b>- 69 -</b>
<b>Seznam obrázků .....</b>	<b>- 72 -</b>
<b>Seznam tabulek .....</b>	<b>- 73 -</b>
<b>Seznam grafů .....</b>	<b>- 74 -</b>
<b>Příloha č. 1 – Anotovaný seznam literatury .....</b>	<b>- 75 -</b>
<b>Příloha č. 2 - Fotografie funkcionářů VŠO a dalších osob .....</b>	<b>- 79 -</b>
<b>Příloha č. 3 – Ukázka části studijního plánu z roku 1922/1923 .....</b>	<b>- 81 -</b>
<b>Příloha č. 4 - Článek G. Švamberg, O situaci VŠO ve 20. letech minulého století, v časopisu Národní listy .....</b>	<b>- 88 -</b>

# Úvod

Při svém studiu na Masarykově ústavu vyšších studií jsem také působil jako pomocný pracovník a byl jsem nápomocný při tvorbě rozvrhu. Téma práce jsem si vybral ze dvou důvodů. Lepší pochopení fungování vysoké školy a dále schopnost práce s primárními zdroji, neboť bych rád dále pokračoval v postgraduálním studiu. Díky zkušenostem na MÚVS jsem byl částečně obeznámen s chodem a organizací tohoto ústavu. Nicméně diplomová práce mi pomohla pochopit složitost života a fungování takového organismu jako je vysoká škola.

Cílem práce je:

- prostudovat dostupné primární a sekundární zdroje a zmapovat vývoj výuky ekonomických oborů na ČVUT, zejména na Vysoké škole obchodní, z organizačního i personálního hlediska a provést analýzu vnitřních a vnějších faktorů ovlivňující tento vývoj,
- z neprobádaných zdrojů shrnout faktografické údaje, jež umožní lepší pochopení vývoje výuky na této instituci a budou zdrojem pro případné další badatele a
- vytvoření anotovaného seznamu literatury, který poskytne významný fundament pro další bádání v této problematice.

Pro zpracování této práce jsem využil metodu analýzy dokumentů s kvantitativním přístupem. Předmětem analýzy byly jednak zdroje primární (archivní data) a jednak sekundární (odborné knihy, sborníky, články a úřední dokumenty). Výsledkem této metody je komplexní charakteristika vzniku a následného vývoje Vysoké školy obchodní, coby první terciální vzdělávací instituce v oblasti ekonomických vědních disciplín. Nejde jen o pouhou deskripci vzniku této školy, ale také o reflexi ve vztahu k dobovým, sociálním a ekonomickým vlivům.

Práci otevírá popis věnující se počátkům vysokoškolského vzdělávání a výuky ekonomie na všech stupních školského systému v českých zemích před vznikem Vysoké školy obchodní. Jsou zde zmíněny významné události, zejména vznik ČVUT a její společenské postavení před první světovou válkou a situace krátce po válce. Posléze je popsán samotný proces vzniku Vysoké školy obchodní při ČVUT a následně její vývoj rozdělený do třech rozdílných období – 20. léta minulého století, 30. léta minulého století a období po druhé světové válce.

Druhá kapitola se opírá zejména o dochované studijní plány, které jsou stěžejní pro pochopení změn uvnitř organizace v různých časových etapách – vznik, reorganizace, zánik. Druhá kapitola je zaměřena na funkcionáře a jejich úlohy na VŠO, na počet a strukturu studentů a na obsah studia včetně jeho charakteristiky.

Důležitou částí práce jsou také přílohy, zejména anotovaný seznam literatury, v němž jsou uvedeny použité zdroje včetně jejich popisu náplně zdroje.

Zajímavým poznáním, kterého se mi dostalo až v pokročilém stádiu tvorby diplomové práce, je uvědomění si, že první systematická výuka a vědecké bádání v oblasti ekonomických disciplín se tvořily právě na Českém vysokém učení technickém v Praze.

# 1 Vznik a vývoj vysoké školy obchodní na ČVUT

## 1.1 Okolnosti předcházející vzniku Vysoké školy obchodní

Vysokoškolské vzdělávání bylo v minulosti spojováno zejména s univerzitami. Univerzitní vzdělávání mělo nadnárodní charakter, což výrazně podporovalo užívání jazyka latinského, později německého. Tradiční univerzity nevznikaly jen v největších a hlavních městech, nýbrž byly zakládány zvláště v souvislosti s urbanizací. Nejstarší univerzity byly založeny ve 12. a 13. století, mnohdy v zemích okolo Středozemního moře – Paříž, Neapol, Cambridge, Oxford apod. V oblasti Alp se urbanizace projevovovala s určitým zpožděním a první města zde vznikala až ve 14. století, v Českých zemích až v jeho druhé polovině. Ve 14. a 15. století byly založeny první středoevropské univerzity (např. Praha 1348), v 16. a 17. století byly zřízeny další univerzity (např. Olomouc 1573). První technické vysoké školy se však objevují později, tj. v 19. a 20. století v souvislosti s průmyslovou revolucí. Výjimkou je ČVUT, jež vzniklo ze Stavovské inženýrské školy v Praze 18. ledna 1707. Název České vysoké učení technické (ČVUT) nosí až od roku 1920. V současné době patří ČVUT, z hlediska počtu studentů, k jedné z největších vysokých škol v České republice (kolem 20 tisíc studentů). Nejvíce studentů má Univerzita Karlova (46 tisíc studentů), poté Masarykova univerzita (31 tisíc studentů). Nyní studuje na vysokých školách přes 300 tisíc studentů. Od roku 1990 tak došlo k výraznému nárůstu, téměř na trojnásobek a na desetinásobek od třicátých let minulého století. (Körner, 2010, s. 47)

Systematická výuka ekonomických vědních oborů nemá na evropském kontinentu dlouholetou historii. V evropských vysokých školách se začíná objevovat až v 18. století. Vůbec první ekonomickou disciplínou, vyučující se na vysokých školách, bylo účetnictví, avšak v jednoduché podobě, tj. kamerální účetnictví. Ještě za doby Rakouska-Uherska vznikla na vídeňské univerzitě v roce 1763 katedra politických a kamerálních věd, kterou vedl Josef von Sonnenfels (1733-1817). V českých zemích se zavedla výuka těchto oborů o tři roky později. (Závodský, 2003, s. 22)

Na základě dvorského dekretu byl Josef Bůček, Sonnenfelsův žák, jmenován v roce 1766 profesorem politických a kamerálních věd na pražské univerzitě. J. Bůček byl jeden z prvních profesorů, kteří vyučovali německy, nikoliv latinsky. Bůček působil na univerzitě více než 40 let. Václav Gustav Kopetz (1781-1857), Bůčkův nástupce, vyučoval v duchu Smithovy liberální teorie, i přes zastaralé vědomosti které načerpal při svých vídeňských studiích. Byl však pouhým interpretem tehdejších po-

znatků, ekonomickou vědu nijak neobohatit. V roce 1772 se na olomoucké univerzitě zřídila katedra (stolice) politických věd, kterou vedl taktéž Sonnenfelsův žák Leopold Schulz. (Závodský, 2003, s. 23)

Na konci 40. let 19. století byla provedena dosti významná reforma týkající se výuky na vysokých školách. Jednalo se o zrušení povinné literatury a zavedení volného vyučování, díky němuž mohli profesori svobodně šířit své názory a určovat náplň učiva. V druhé polovině 19. století docházelo k modernizaci politické vědy, jež se postupně transformovala na politickou ekonomii a národní hospodářství. Nicméně v té době měly vyučované ekonomické předměty spíše charakter normativní, proto se zpočátku objevují převážně na právnických fakultách. (Závodský, 2003, s. 25)

Právnická fakulta české univerzity na počátku 20. století byla velmi významným a věhlasným ohniskem ekonomické vědy u nás. Velký dík patří našim Českým národohospodářům, z nichž nejvýznamnějšími byli Cyril Horáček starší, Josef Gruber či Albín Bráf. Nebyla to jen pražská univerzita, kde se systematicky přednášely ekonomické vědní obory. Také na pražské technice od roku 1863, byť jako předměty nepovinné (tzv. druhé třídy), probíhá výuka národního hospodářství, hospodářské statistiky či účetnictví. Tyto předměty měly poskytnout studentům techniky všestrannější vzdělání. Hodiny statistiky v té době vedli doc. Josef Erben, Eberhard A. Jonák a Albín Bráf, hodiny národního hospodářství pak Eberhard A. Jonák a Albín Bráf. Účetnictví vyučovali Dominik Ullman a Antonín Mezník, poté Karl Petr Kheil mladší. I na brněnské technice se ve stejné míře jako na české technice v Praze vyučovaly ekonomické předměty. (Závodský, 2003, s. 25-26)

V druhé polovině 19. století vznikají obchodní akademie. Zprvu německé, poté i české. Nejdůležitější roli však hrála Československá obchodní akademie v Praze založená v roce 1872. Průmyslová revoluce ale zesílila a zintenzivnila nároky na ekonomické vzdělání a obchodní akademie se začaly jevit jako nedostačující. Proto se na konci 19. století objevují stále intenzivnější ohlasy po zřízení vysoké obchodní školy. Tyto tendence můžeme sledovat i v sousedních zemích, např. ve Vídni byla již v roce 1898 založena Exportní akademie (dnešní Wirtschaftsuniversität) jako vysoká škola. Studovali zde i čeští posluchači. Škola se však stala plnohodnotnou vysokou školou až po první světové válce. (Závodský, 2003, s. 27-28; Archiv ČVUT, Fond 4)

V roce 1907 byly zřízeny na české technice dvouleté kurzy zařazené do obecného oddělení. Ty měly veliký úspěch hlavně u absolventů obchodních akademií. Rok po založení kurzů se zde habilitoval JUDr. Josef Pazourek v té době ředitel obchodní akademie v Hradci Králové. V roce 1909 byl jmenován mimořádným profesorem, o tři roky později řádným. J. Pazourek byl tak prvním profesorem obchodních věd v celé monarchii. Po Pazourkovi se habilitovali i další známé osobnosti, jež se zasloužily o vznik a slávu VŠO – Jaroslav Šlemr (hospodářská teorie), František Košťál

(hospodářská teorie), Karel Chlum (účetnictví), Jan Koloušek (národní hospodářství). (Janhuba, 2003; Archiv ČVUT, Fond 4)

První světová válka ukončila několikasetleté trvání Habsburské monarchie a 28. října 1918 vzniká první Československá republika. Nová republika se skládala z mnoha území – Čechy, Morava, Slovensko, Podkarpatská Rus, Kladské hrabství (dnes součástí Polska), Lužice a část dnešního Slezska. V té době zde žilo 13 miliónů obyvatel. Významnou národnostní menšinou byli Němci, kteří tvořili 25 % populace. Pro komparaci je nepochybně důležité zmínit, že Maďaři, kteří byli druhou největší národnostní menšinou, tvořili už jen 6 % obyvatel. Národnostní menšiny tak tvořily v prvním Československu téměř 40 % obyvatel, což přinášelo jistá úskalí, mimo jiné i ve školství. (Tóth, Novotný, 2014, s. 35-37; Počet obyvatel a národnostní mapa ČSR, 2011, online)

Po válce bylo nutné udržet identitu českého národa, a proto byla potřeba zahájit vzdělávání na všech stupních v jazyce českém a minimalizovat až eliminovat výuku v ostatních jazycích. Došlo tak ke zrušení výuky v maďarštině a omezení v jazyce německém. K výraznému snížení vysokoškolských německých škol však zcela nedošlo. Dokládá to skutečnost počtu terciálních institucí té které národnosti. České vysokoškolské vzdělání tvořily dvě univerzity a dvě vysoké školy s technickým zaměřením. Německé tvořily jedna univerzita a dvě technické vysoké školy. Přitom Čechů bylo tehdy 8 miliónů a Němců 3 milióny. Německou univerzitu tvořilo pět fakult (dříve škol) – bohoslovecká, právnícká, lékařská, filozofická a přírodovědecká. Na Německé vysoké škole technické v Praze se vyučovalo šest oborů a na technice v Brně pět. Německá národnost tak měla pokryty téměř všechny obory. Jediné zaměření, jež Němci postrádali, bylo ekonomické. Zde působila pouze jedna instituce tohoto zaměření a to s vyučovacím jazykem českým, resp. slovenským. Byla to právě Vysoká škola obchodní v Praze. (Tóth, Novotný, 2014, s. 37-38)

Po roce 1918 prošlo vysoké školství mnoha změnami, což je vidět z množství legislativních norem (viz tabulka č. 1). Do roku 1928 bylo publikováno velké množství zákonů, jen 48 se týkalo školství. Bylo vydáno i velké množství vládních nařízení týkajících se školství (70). Vyhlášek již tolik nebylo, ty s dopadem na školství, byly pouhé dvě. (Tóth, Novotný, 2014, s. 37-38)

Tabulka 1 Zákony, vládní nařízení, vyhlášky vydané od založení ČSR do roku 1928

Druh normy	Celkem vydáno	Týkající se školství	Týkající se VŠ	Podíl
Zákon	61	48	22	36,1%
Vládní nařízení	76	70	31	40,8%
Vyhláška	12	2	1	8,3%

(Zdroj: Upraveno dle Tóth, Novotný, 2014, s. 37-38)

Například vládní nařízení z roku 1921 se zmiňuje o poplatcích na vysokých školách. To se rozdělovalo na kolejné (školné), zápisné a taxy za zkoušky, státní zkoušky a promoce. Kolejné činilo 8 korun za každou týdenní hodinu příslušného semestru. Zápisné činilo při prvním zápisu 30 korun, pro cizince dvakrát tolik. Zápisné do vyšších ročníků pak bylo třetinové. Za zkoušky se platilo 20 korun, resp. 40 u cizinců, za předmět. Poplatků mohli být někteří studenti ušetřeni. To se týkalo vynikajících studentů ze sociálně slabších rodin. Tomu však předcházelo posouzení profesorského sboru a schválení Ministerstva školství a národní osvěty (MŠNO). Nebylo výjimečné tyto poplatky odpouštět. To dokládají i výdaje na sociální péči, které v roce 1919 činily 0,75 miliónů korun a v roce 1928 již 10,5 miliónů korun. (Tóth, Novotný, 2014, s. 48-50)

Hlavním cílem tehdejší vlády bylo posílit vysokoškolskou výuku v jazyce českém, resp. slovenském. To s sebou přinášelo jednak reorganizaci na stávajících vysokých školách a jednak zakládání škol nových. Krátce po válce, tj. v roce 1919, se vysokoškolská síť výrazně rozšířila na 16 vysokých škol (11 jich bylo výhradně českých). Až do uzavření vysokých škol, tj. do 17. listopadu 1939, nedošlo k dalšímu nárůstu těchto institucí. (Tóth, Novotný, 2014, s. 38)

Reorganizace vysokoškolského systému a jeho rozvoj s sebou přinesli i demografické změny. Čím dál více lidí studovalo vysokou školu ([viz tabulka č. 2](#)).

Tabulka 2 Vývoj počtu studentů dle škol v letech 1913-1928

Vysoká škola	13/14	18/19	27/28	% změna	% změna
Karlova Univerzita v Praze	4 740	5 852	8 754	23%	50%
Německá univerzita v Praze	2 295	2 071	4 073	-10%	97%
České vysoké učení technické v Praze	2 779	4 758	5 387	71%	13%
Německá vysoká škola technická v Praze	903	1 039	2 087	15%	101%
Česká vysoká škola technická v Brně	585	905	1 613	55%	78%
Německá vysoká škola technická v Brně	951	929	1 647	- 2%	77%
Vysoká škola báňská v Příbrami	291	292	377	0%	29%
Cyrilo-Methodějská bohoslovecká fakulta v Olomouci	189	70	153	-63%	119%
VŠ vzniklé po roce 1918	0	3 253	5 551	-	71%
Celkem	12 733	19 169	29 642	51%	55%

(Zdroj: Upraveno dle Tóth, Novotný, 2014, s. 49)

Z tabulky č. 2 lze pozorovat, že po první světové válce došlo k výraznému zvýšení počtu studentů na vysokých školách, a to nejen vlivem nově založených škol. Růst zaznamenáváme i na školách, které fungovaly již před válkou. Zajímavost je počet studentů ČVUT v Praze, kde vidíme nárůst téměř o 71 % oproti období před válkou. Majoritním důvodem je vznik Vysoké školy obchodní v roce 1919, kam se zapsalo téměř 2,5 tisíce posluchačů. Je tedy vidět, že na ČVUT došlo u některých oborů dokonce k poklesu počtu studentů. Tento pokles však VŠO vykompenzovala, a patřila tak k největším školám ČVUT co do počtu studentů (při založení VŠO se zde koncentrovala asi polovina posluchačů celé ČVUT). V průběhu 20. let se počet posluchačů na vysokých školách zvyšoval (na VŠO mírně klesal), až na konci této dekády dosahuje svého maxima, tj. necelých 30 tisíc. Ve třicátých letech se počet výrazně neměnil. Vzhledem k populaci ve věku 18-23 (kolem 1,2 miliónu obyvatel) se jednalo zhruba o 2,5 % studujících, dnes je studujících vzhledem k této věkové skupině téměř 20krát tolik, tj. necelých 50 %. (Závodský, 2003, s. 31; Věkové složení obyvatelstva 2016, 2017, online; Výkonové ukazatele, 2017, online)

Vláda Československé republiky se významně zasadila o rozvoj vysokého školství v meziválečném období. Dokládají to sumy vydané na investice do vysokoškolského systému. Zatímco čerstvě po válce byly tyto investice ve výši 4,5 miliónu korun, již v roce 1921, tedy v době výrazného rozkvětu československého vysokého školství, vyšplhaly investice na 53 miliónů korun a o tři roky později dokonce na 72 miliónů. V dekádě 1919-1928 tak bylo úhrnně vynaloženo téměř půl miliardy korun. Takto



enormně zvýšené investice samozřejmě ovlivnily i výši rozpočtů pro vysoké školy. V roce 1920 byl plánovaný rozpočet necelých 60 miliónů korun, o rok později se již plánovalo o 100 miliónů více, tj. 162 miliónů. Od roku 1922 se rozpočet plánoval kolem 100 miliónů, jen v roce 1928 byl trochu vyšší – 140 miliónů. Za prvních deset let trvání první republiky tak úhrnný rozpočet činil 1 146 miliónů korun. (Tóth, Novotný, 2014, s. 51)

Změny týkající se vysokoškolského systému po první světové válce tvořily významný fundament pro další jeho rozkvět. I přes určitou eliminaci cizojazyčných vysokých škol je meziválečné období v ČSR velmi významné z hlediska obchodních věd. Ve 20. letech 20. století se začaly systematicky utvářet a rozvíjet ekonomické disciplíny i na vědecké úrovni. Šlo zejména o obory národního hospodářství, soukromé ekonomiky a účetnictví, které se cíleně utvářely na Vysoké škole obchodní v Praze. Tento institut poskytl nejen prostor pro systematické vzdělávání, ale i pro vědecké bádání v ekonomických disciplínách. (Novotný, Tóth, 2014, s. 55; Archiv ČVUT, Fond 4)

## 1.2 Vznik vysoké školy obchodní

Vysoká škola obchodní (dále jen VŠO) vznikla po novém státním uspořádání v Evropě, které bylo vyvoláno nedávnými událostmi té doby – první světovou válkou. Původ vzniku této instituce však sahá až do období konce 19. století. Tehdejší průmyslový rozkvět již přerůstal vzdělání, jež v českých zemích poskytovaly obchodní akademie zřízené jako školy střední a školy vyšší. Těchto škol působilo po válce na našem území 9 českých a 7 německých. Jen z českých obchodních akademií každoročně vyšlo kolem 300 absolventů. Není proto náhodou, že první ohlasy po zřízení VŠO byly iniciovány ze strany obchodníků a podnikatelů. Dne 29. října roku 1897 se konal sjezd kupectva severovýchodních Čech v Hradci Králové, na kterém byla usnesena nutnost založení vysoké školy obchodního zaměření. I přes sílící požadavky ze stran vlivných osobností, zejména tehdejších národohospodářů Josefa Grubera a Albína Bráfa, vláda návrh na zřízení VŠO zamítla. Samotný A. Bráf se o nutnosti založit vysokou školu obchodní vyjádřil jako o národním obrození, přesně jeho slovy: „*Obrození české není hotovo, obrození české vstupuje snad ve své poslední, ale nejtěžší úkoly, úkoly dohoniti to, co zanedbala doba minulá, to je národohospodářské obrození české.*“ Nicméně snahy zřídit VŠO neuhaslly, a tak se o 10 let později objevil dílčí úspěch v podobě dvouletých kurzů. Výnosem ze dne 24. května 1907 č. 315 Říšského zákona byla možnost zahájit dvouleté kurzy pro přípravu inženýrů komercialistů pro vyšší školy obchodní. Ony kurzy probíhaly až do založení VŠO, tedy 12 let. Pro kurzy byl určen pouze jediný profesor Josef Pazourek, který kurzy vedl společně s dalšími pomocnými silami. Počet posluchačů kurzů každým rokem stoupal a dosáhl ve školním roce 1918/1919 800 zapsaných posluchačů. Tato skutečnost poukazovala na to, že zájem o kurzy nepřicházel jen ze stran kandidátů profesury, ale byla zde i touha po obchodním vzdělání. (Závodský, 2003, 27-28; Novotný, Tóth, 2014, s. 53-54; Doležalová, 2011, s. 21-22, Archiv ČVUT, Fond 4)

První světová válka s sebou přinesla nemalé změny, jež se odrazily i v realizaci VŠO. Ihned po válce se opět projednávalo zřízení vysoké školy obchodní. Podaný návrh na otevření VŠO svědčí o tom, že školu bylo opravdu potřeba zřídit. Úkolem bylo, jak se v návrhu píše, nejen zahájit a vybudovat přímé obchodní styky s celým světem, ale připravit také kvalifikované odborníky (komerční inženýry) na nový svět, svět volného obchodu a rychle se rozvíjejícího průmyslu a bankovníctví a vychovat učitele pro tehdejší obchodní vzdělávání. (Archiv ČVUT, Fond 4)

Návrh na zřízení VŠO, po první světové válce, byl podán pod vedením prof. Josefa Pazourka a skupiny poslanců (A. Velich, O. Srdínko, F. V. Krejčí, F. Houser, F. Lukavský) 26. ledna 1919. Tento návrh cílil na zřízení VŠO v Praze. Tvůrci návrhu si byli plně vědomi nutnosti systematictějšího obchodního vzdělání, nikoliv jen vzdělání nabytého ze zkušeností. Tak jak se změnila situace v českých zemích a v celé Evropě, musela se přizpůsobit i výuka obchodníků, živnostníků, státních úředníků atd. Československá republika se stala významnou exportní zemí. O to větší byla potřeba po

hlubším vzdělání. Navíc v jiných státech již fungovaly vysoké školy s obchodním zaměřením, jen Československo stále v této oblasti zaostávalo (v Uhersku působily dvě vysoké obchodní školy, ve Vídni taková škola vznikla již před válkou). (Švamberg 1930, s. 6-7; Archiv ČVUT, Fond 4)

Také skupina moravských poslanců podala 10. února 1919 návrh s požadavkem založit VŠO v Olomouci. Otevřít VŠO v Praze mělo svá pozitiva – Praha byla centrem obchodu. To s sebou však neslo problémy s umístěním, neboť po válce bylo potřeba v Praze umístit mnoho velvyslanectví, centrálních úřadů a dalších státních institucí. Olomouc byl z tohoto důvodu lepším místem. Jednak byl zde větší prostor pro přidělení vyhovujících prostorů a jednak zde byla i podpora finanční ze strany soukromých organizací (průmyslových a obchodních). Nicméně se proti návrhu zřídit VŠO v Olomouci postavily mimo jiné studentské organizace v Praze. (Závodský, 2003, s. 28-29, Archiv ČVUT, Fond 4)

Již v červnu roku 1919 se konala debata Revolučního národního shromáždění, na kterém vystoupil národní demokrat Jaroslav Budínský. Ten zdůraznil, že návrh na zřízení vysoké školy obchodní je tristní, neboť by se měla spíše než založení této školy projednávat otázka, zda se otevře jedna nebo rovnou dvě tyto školy. Návrh na zřízení VŠO v Praze byl nakonec v červnu 1919 jednoznačně přijat parlamentem ČSR a následně byla 15. října škola oficiálně otevřena. Slavnostního zahájení se zúčastnila celá řada vlivných a známých osobností jako ministři Edvard Beneš, Gustav Habrman, František Staněk, Gustav Heidler, dále pak tehdejší rektor prof. Dr. Josef Zubatý, zástupci Národního shromáždění, zástupci obchodní a živnostenské komory a další. (Novotný, Tóth, 2014, s. 54; Archiv ČVUT, Fond 4)

Regulační fundament pro vznik VŠO tvořil zákon ze dne 23. července 1919 č. 461 Sb., jež umožnil vznik VŠO jako samostatný odbor Vysoké školy technické v Praze, do té doby ještě nerozdělené na fakulty. Zákon stanovil vyučovací jazyk češtinu a doba trvání studia byla tříletá. Také umožnil otevřít ve školním roce 1919/1920 nejen ročník první, ale i druhý. Zapsat se do druhého ročníku bylo povoleno jen těm, jež ve studijním roce 1918/1919, či dříve, měli na Vysoké škole technické v Praze zapsány všechny předepsané přednášky pro první ročník obecné části (tj. posluchačům kurzů). Posluchači, zapsaní do druhého ročníku, mohli ve školním roce 1919/1920 složit obecnou státní zkoušku. Tuto možnost využilo 372 posluchačů. Třetí ročník byl pak otevřen ve školním roce 1920/1921. (Lomič, 1975; Švamberg, 1930, s. 7; Archiv ČVUT, Fond 4)

Už při založení VŠO se předpokládaly reorganizační změny jako zvýšení délky studia a separace VŠO od ČVUT – ta měla být samostatnou vysokou školou obchodní a to od 1. října 1921. Označení vysoká škola „obchodní“, bylo nepřesné, a objevovaly se návrhy na změnu názvu například na „Vysoká škola ekonomická a politická“ nebo „Vysoká škola obchodní, hospodářská a politická“. Nicméně název Vysoká

škola obchodní se vžil do paměti a až do změny režimu škola působila pod tímto názvem. (Závodský, 2003, s. 37; Archiv ČVUT, Fond 4)

Prováděcími zákony k zákonu č. 461/1919 Sb. byl zákon č. 529/1919 Sb. ze dne 30. září a zákon č. 494/1919 ze dne 26. srpna. Obsahem zákona č. 529/1919 Sb. je organizace a studium na VŠO a to především:

- Rozdělení studia do dvou částí – obecná a zvláštní. Obecná část trvá 4 semestry a je zakončena obecnou státní zkouškou. Zvláštní část má pouze 2 semestry a je ukončena odbornou státní zkouškou.
- Na VŠO působí vedle řádných a mimořádných profesorů také habilitovaní soukromí docenti, lektoři, suplenti a asistenti. Členy profesorského sboru mohou být pouze profesori a soukromí docenti. Lektoři, kteří nejsou habilitováni, vedou na VŠO pouze obchodní přednášky a cvičení. Suplenti mají stejnou náplň práce jako lektoři, nicméně pověřeni jen na dobu jednoho roku. Asistenti mají pouze úlohu podpory profesorů při přednáškách a cvičeních.
- Za řádné posluchače jsou přijati absolventi tuzemských středních škol obecného směru a rovnocenných škol odborných (např.: vyšších škol průmyslových a obchodních či obchodních akademií), jež s prospěchem vykonali zkoušku dospělosti (maturita). Ve studijním roce 1919/1920 může být však přijat i absolvent obchodních akademií, na kterých v té době nebyla zavedena maturita. Zavedení maturity na obchodních akademiích pak stanovuje prováděcí zákon č. 494/1919 Sb. Tento zákon povoluje složit maturitu na obchodních akademiích těm, kteří o ni projeví zájem, tj. externistům a těm, kteří chtějí pokračovat ve studiu na vysoké škole.
- Obsahem studia jsou předměty národní hospodářství, právo, nauka soukromohospodářská, matematika a kupecké počty, obchodní zeměpis a dějepis, nauky přírodní a technologie a moderní řeči (cizí jazyky).
- Zákon zatím ponechává v platnosti kurzy pro přípravu inženýrů komercialistů (pro přípravu učitelů na vyšších školách obchodních). (epravo.cz, online; Archiv ČVUT, Fond 4)

Studijní plány byly profesorským sborem sestaveny prozatím pro první dva ročníky. Tyto plány podléhaly schválení ministerstva školství a národní osvěty (MŠNO). Na základě vládního výnosu č. 42580/20 bylo v srpnu roku 1920 specifikováno nadstavbové studium (zvláštní část). Zvláštní část studia se dělila do tří směrů – A: Velkoobchod se zbožím, B: Odbor bankovní a C: Odbor průmyslový. Původně měl být po vzoru francouzské školy École des hautes études commerciales, založené již v roce 1881, otevřen i odbor čtvrtý, tj. D: Konsulární a tisková služba. Ten však ještě dlouhou dobu nebyl otevřen. Po úspěšném absolvování studia měl absolvent právo na užívání označení komerční inženýr. (HEC Paris, online; Švamberk, 1930, s. 6-9; Novotný, Tóth, 2014, s. 55-56; Archiv ČVUT, Fond 4)

Organizace studia se tvořila postupně. První zkušební řád, vydaný ministerským výnosem č. 28819/20 ze dne 17. května 1920, upravoval prozatím jen státní zkoušku z obecné části. Druhý řád, vydaný výnosem 30098/21 ze dne 10. června 1921 a platný do roku 1929 již upravoval obě státní zkoušky s tím, že první je rozdělena na odbornou a jazykovou. (Novotný, Tóth, 2014, s. 55-56; Archiv ČVUT, Fond 4)

Zkušební řád účinný od roku 1921 byl předmětem mnoha sporů a nespokojeností posluchačů. Jednalo se zejména o situaci, kdy posluchači, jež složili odbornou část obecné státní zkoušky, nikoliv jazykovou, a zvláštní státní zkoušku, nemohli dostat vysvědčení. Posluchači také vyjadřovali kontestaci s tříletou dobou studia. Bylo velice obtížné dokončit studium za pouhých 6 semestrů. Délka studia ovlivňovala i postavení VŠO ve společnosti. Studium na škole nebylo považováno za rovnocenné. Proto se během svého působení škola potýkala s četnými změnami obzvláště před druhou světovou válkou. Při své cestě také narazila na mnoho překážek, které zasahovaly až do samotných existenčních kořenů. Jednalo se zejména o problémy personální a problémy s dostatečnými prostory pro výuku. (Novotný, Tóth, 2014, s. 56-57; Švamberg, 1930, s. 9-28; Archiv ČVUT, Fond 4)

Při vzniku VŠO disponovala škola jedním profesorem J. Pazourekem a třemi docenty – Šlemrem, Košťálem, Švambergem. František Košťál byl v roce 1920 jmenován řádným profesorem, Gustav Švamberg a Jaroslav Šlemr profesory mimořádnými. Díky reorganizaci vysokých škol se 1. října 1920 jednotný profesorský sbor na technice rozpadl na fakultní sbory a sbor VŠO tak získal dalšího řádného profesora J. Kolouška. Ještě téhož roku posílil sbor profesor Viktor Dvorský, který byl do té doby činný na Karlově univerzitě. J. Koloušek na své pozici nevydržel dlouho a 9. května 1921 umírá. Jeho post obsadil mimořádný profesor Josef Macek. Dne 29. března 1926 se z mimořádných profesorů Švamberga a Šlemra stali profesori řádní. (Švamberg, 1930, s. 19-24; Archiv ČVUT, Fond 4)

V roce 1929 čítal profesorský sbor 6 řádných profesorů a dále byl podán návrh ministerstvu na jmenování jednoho docenta mimořádným profesorem. Dne 30. září 1929 naneštěstí opustil sbor profesor V. Dvorský a nahradil ho F. Štůla. Na škole k tomuto datu (1929) působilo 5 profesorů, 11 docentů a 64 externistů (praktici, profesori jiných vysokých škol). Ve státním rozpočtu však bylo od počátku počítáno s 12 řádnými a 5 mimořádnými profesory. Profesorský sbor se tedy potýkal s velkým nedostatkem a to z více důvodů. Zprvu se čekalo na výsledek reorganizace, neboť s reorganizací se měla náplň studia změnit (rušení/zakládání nových předmětů, změna rozsahu). Profesorský sbor chtěl posílit své řady z docentů působících na VŠO, čekalo se jen na jejich dostatečné doplnění vědecké způsobilosti. Nebyla zde potřeba převzít docenty z jiných vysokých škol. Takto se podařilo vychovat 10 docentů. Se zahájením příprav k zajištění dostatečného počtu profesorů byl překvapivě vydán výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 24. listopadu 1927, který zúžil profesorský sbor na pouhých 10 profesorských stolic – 6 řádných a 4 mimořádné. Minis-

terstvo asi v myšlence, že stolice se nepodařilo obsadit, neobsazené stolice jednoduše zrušilo. Nebyl tak uznán postup VŠO, při kterém se měl profesorský sbor obohatit z vlastních řad. Tímto škola dosti utrpěla, neboť pouhých 10 profesorských stolic nemohlo zajistit takovou kvalitu studia jako původní počet. Množství práce, které připadalo na profesory, bylo enormní a dlouhodobě neudržitelné. Proto profesorský sbor upozornil dopisem ze dne 16. ledna 1928 vládu Československé republiky, že nelze tento stav dlouhodobě zvládnout a není vyloučen dopad na zdraví profesorů. To se také 15 měsíců poté potvrdilo, neboť profesoři Košťál, dne 28. ledna 1929, a Dvorský, dne 13. března 1929, umírají. Neúnosný personální stav profesorů mělo dopad i na studentstvo – téměř 280 hodin přednášek týdně odučily externí síly. Pro srovnání – profesoři odučili 33 hodin přednášek a 30 hodin cvičení týdně, docenti pak 57 hodin přednášek a cvičení. Externí síly se tedy podílely na výuce 61 %. Tento stav signalizoval bohužel veliké nebezpečí, neboť externí síly nebyly díky zaneprázdnění vlastní prací dostatečně zainteresovány pro výchovu nových inženýrů. Jejich honorář byl navíc poměrně nízký, a tak motivace vést výuku na škole měla krátkodobý charakter. Dalším aspektem, který výuku komplikoval, byla i skutečnost, že externí síly dávaly přednost svému povolání a když výuka náhle zasahovala do jejich hlavního povolání, tak se výuka nekonala – to se bohužel nestávalo jen sporadicky. Nepravidelná výuka pak do velké míry ovlivnila docházku studentů. Externí síly byly pro VŠO velice důležité, ale bylo nezbytné najít vyvážený poměr mezi externími a interními silami tak, aby kvalita výuky neutrpěla a profesoři se pod množstvím práce nehroutili. Sami studenti projevíli nespokojenost s tímto stavem. „*Volají v novinách: Zastaňte se nás.*“. Poukazovali na neúměrně rozvržený rozvrh, kdy v dopoledních hodinách jsou hodiny prázdné a v poledních a odpoledních přeplněné. Důvodem byl opět velký podíl odučených hodin externími silami, které nemohly pro výkon svého povolání vyučovat v dopoledních hodinách. To přinášelo nejeden negativní dopad. Studenti nemohli využívat výhodných studentských obědů, nemohli nabírat zkušenosti (praxi v odpoledních zaměstnání) a učebny byly přeplněné. Bylo proto nutné, aby počet profesorských stolic čítal původních 17 profesorů, byť by některé disciplíny zůstaly ještě nějakou dobu neobsazené. Jednalo se zejména o bankovníctví, ve kterém byla odměna poměrně vysoká a škola nemohla zajistit tak vysoký honorář. Mimo učitelů na škole působili také jiní zaměstnanci, kteří se starali o hladký chod instituce – 11 asistentů, 1 pomocná vědecká síla, 1 knihovník, 1 pokladník, 1 aktuárský úředník, 1 kancelářský oficiant, 1 kancelářská pomocná síla, 3 zřízenci definitivní a 1 zřízenec pomocný. (Švamberg, 1930, s. 19-24; Archiv ČVUT, Fond 4)

Při založení VŠO v roce 1919 převzala škola místnosti po dvouletých kurzech, tj. na obchodních akademiích. Jednalo se o 2 posluchárny a další vedlejší místnosti. Jedna posluchárna měla rozlohu 77 m<sup>2</sup> a druhá 67 m<sup>2</sup>. Obě se nacházely na Karlově náměstí v domě u Müllerů č. 19. V prvním roce se zapsalo téměř 2,5 tisíce posluchačů, je tedy evidentní, že prostory poslucháren nemohly pojmout všechny posluchače. Vedle těchto místností byly škole půjčeny další prostory. Profesoři Fanta a Kettner zapůjčili škole prostory v Müllerově domě a v domě protějším, tj. u Kaulichů. Také profesor Závíska půjčil svou posluchárnu, kde vedl přednášky a cvičení fyziky,

a na ústavu technické chemie síň pro přednášky a cvičení ze zbožíznalství. Pravdou je, že škola dostala při vzniku několik místností v Horské ulici č. 3, nicméně budova nebyla v té době ve stavu, aby byla dostačující pro výuku. Jednak nebyla dostavena a jednak zde chybělo potřebné vybavení. Šlo o dvě posluchárny, dvě cvičebny, dvě malé posluchárny, nezařízená síň pro přírodní vědy, osm kabinetů – 4 profesorské a asistentské. Místnosti v Horské ulici nemohly být rok využívány, což výuku poměrně komplikovalo. (Švamberg, 1930, s. 24-25; Archiv ČVUT, Fond 4)

Přednáškové místnosti v ostatních budovách byly už hodinu před započátkem výuky tak přeplněné, že samotný učitel měl problém se dostat do místností. Studenti postávali, psali si vzájemně na zádech a stékal z nich pot. V učebně se špatně dýchalo. (Švamberg, 1930, s. 25; Archiv ČVUT, Fond 4)

Když konečně došlo na dokončení stavebních úprav a zařízení budovy v Horské ulici v roce 1920, byl stav o něco lepší, byť stále nevyhovující. V Horské ulici, vedle VŠO, přebývaly Německá chemická technická škola, správa budovy, Masarykova akademie práce, odbor třaskavin ministerstva národní obrany a v poslední řadě zde byly studentské koleje. Budovu tedy využíval velký okruh osob. Profesorský sbor VŠO v první řadě vyvíjel snahy na získání prostředků na výstavbu vlastní budovy. Pro tento účel se konalo mnoho konferencí, pochůzek, intervence na ministerstvech - školství, veřejných prací, financí a dalších činnostech, avšak bez úspěchu. Byly zde další snahy:

- snaha o přístavbu třetího patra na Jiráskově gymnáziu, to však bylo zamítnuto středoškolských odborem ministerstva školství a národní osvěty,
- snaha o získání stavebního místa na náměstí Krále Jiřího, což nebylo schváleno regulační komisí a
- snaha o získání stavebního místa v Holešovicích a dalších místech, opět bez úspěchu. (Švamberg, 1930, s. 25-26; Archiv ČVUT, Fond 4)

Veškerá iniciativa o získání optimálních prostor byla zamítnuta a škole tak nebylo dopřáno získat vhodné prostory pro výuku komerčních inženýrů. Profesorský sbor se nicméně rozhodl získat učební prostory jinak. Začali se zajímat o možnosti získání většího prostoru v Horské ulici. Dne 30. května 1921 se dokonce konala manifestační schůze, jíž se zúčastnili jak studenti, tak profesori. Heslem manifestace bylo: „*když nemáme míti vysokou školu řádnou, tedy raději žádnou*“. Cílem bylo získat všechny místnosti, které sloužily ministerstvu národní obrany, Masarykově akademii práce a kolejím a dále prázdné suterénní místnosti. V úhrnu to představovalo východní polovinu budovy. (Švamberg, 1930, s. 25-27; Archiv ČVUT, Fond 4)

Iniciativa studentstva při získání prostor byla opodstatněná. První důvod byl čistě ekonomický – využívání školní budovy k bydlení bylo velice nákladné. Další důvod se týkal komfortu. Na chodbách, jimiž studenti procházeli při přesunu do jiných učeben, byl ruch a různé nepříjemnosti. Výsledkem manifestace byla anketa konající se na ministerstvu školství a národní osvěty. Ta napomohla tomu, že dne 10. června

1921 byly ministerstvem přiznány všechny požadované místnosti a výnosem ze dne 25. července 1921 oficiálně přiznáno jejich přidělení. Mělo to však jednu překážku. Do zahájení školního roku 1921/1922 muselo být zajištěno náhradní bydlení pro studenty, kteří budovu využívali k bydlení. Kdo měl být odpovědným za tento úkol, nebylo stanoveno. Nicméně profesori vzali závazek za své a prostory pro 92 bydlících studentů zajistili v chudobinci u Bartoloměje, který byl v té době využíván i studenty z Ruska. Studenti z kolejí s tímto však nesouhlasili, prý chtěli být ubytováni po česku. Proto se dne 3. října 1921 profesorský sbor jednomyslně shodl na tom, že výuku na VŠO nezahájí, a to do doby, dokud škola nezíská slibované prostory. Usnesení bylo předloženo děkanovi VŠO, který ho den poté předložil ministerstvu školství a národní osvěty. To se však k problému stavilo pasivně s poznámkou, že se s touto věcí musí vyjít na veřejnost. Tento postoj vyburcoval i studenty a ti se 7. října téhož roku přidali k usnesení profesorského sboru. V ten samý den ministerstvo školství a národní osvěty přikázalo studentům opustit Masarykovy studentské koleje a nastěhovat se do chudobince. V pondělí 10. října uposlechlo příkaz 38 studentů a bylo tak uvolněno 5 místností. Se zbylými 54 studenty se stále zápasilo. Ti nakonec 20. října opustili budovu také. To však ještě nebyl úplný úspěch a spory o vyprázdněné místnosti pokračovaly dále. Objevilo se opakované úsilí zabrat část získaných prostor. Prvý pokus o zabránění některých místností přišel na konci října roku 1921 ze strany profesorů české vysoké chemické školy technické. Profesorskému sboru VŠO se nakonec podařilo protestem, konaným dne 10. listopadu, místnosti udržet. Vzápětí po tomto pokusu se v listopadu snažila zabrat místnosti německá chemická vysoká škola technická. Tato škola, za podpory ministerstva školství a národní osvěty, konala bez vědomí a v místnostech VŠO komisi o získání prostorů, které VŠO dlouho a s velkým úsilím získávala. Profesorský sbor tedy opět protestoval a to dne 23. ledna 1922, naštěstí úspěšně, a tak od té doby mohla škola dlouhou dobu nerušeně využívat veškeré získané prostory v budově v Horské ulici. Škola se nicméně stále trápila s nedostatkem prostorů. Budova v Horské ulici nebyla dostačující pro tak velké množství posluchačů. Proto se mělo jednat jen o provizorní řešení. Plánoval se přesun do Dejvic mezi ostatní vysoké školy ČVUT v Praze. Profesorský sbor však nebyl v této věci optimistický, byť již měla VŠO v Dejvicích staveniště pro novou budovu, a požádal o přístavbu čtvrtého patra v Horské ulici. (Švamberg, 1930, s. 24-28; Archiv ČVUT, Fond 4)

Škola také dostala různé knihy od mnoha dárců, z nichž dva (Hogo Raulich a Gremium pražského obchodnictva) darovali velmi cenná díla. Hogo Raulich daroval cenné knihy a Gremium pražského obchodnictva velmi užitečný dar, a to sbírky Zemského obchodního musea v ceně bezmála 2 miliónů korun. (Švamberg, 1930, s. 29; Archiv ČVUT, Fond 4)



## 1.3 Vývoj VŠO mezi lety 1921–1939

Pár let po založení se objevují ohlasy po reorganizaci školy a to v mnoha ohledech. Některé byly realizovány a měly významný vliv nejen na vnitřní organizaci, ale také na společenský status školy. (Archiv ČVUT, Fond 4)

První změna, která však nakonec nebyla realizována, se týkala odtržení VŠO od techniky. Podle §3 zákona č. 461/1919 Sb. tak mělo být učiněno k 1. říjnu 1921, ale ve skutečnosti k osamostatnění mělo dojít v roce 1922, neboť se hovořilo o třech letech, po kterých měla škola působit při technice. Nicméně k oddělení nedošlo ani v roce 1922 a škola zůstala nadále ve svazku ČVUT (viz dále). (Závodský, 2003, s. 36; Archiv ČVUT, Fond 4)

Touha po změnách, jak je výše zmíněno, byla iniciována i ze stran studentů. Již 24. listopadu 1922 se konala valná hromada posluchačů, jejíž výsledek byl předložen profesorskému sboru 11. prosince 1922. Návrh obsahoval žádost o prodloužení doby studia na čtyři roky a otevření slibovaného čtvrtého oboru konsulárního. Profesorský sbor plně souhlasil s tímto návrhem, a tak koncem května roku následujícího předložil ministerstvu školství a osvěty návrh pod číslem 684/23. Tento návrh byl přijat ve stejném měsíci i akademickým senátem vysokého učení technického. Finální podoba návrhu obsahovala tři body:

- definitivní včlenění VŠO do svazku ČVUT v Praze,
- zvýšení doby studia o 2 semestry a
- zřízení čtvrtého odboru „Konsulární a tiskové služby“. (Švamberg, 1930, s. 9-10; Archiv ČVUT, Fond 4)

Každý bod v návrhu obsahoval četná, relevantní odůvodnění. V Případě definitivní inkorporace VŠO do svazku ČVUT v Praze se jednalo o:

- Reflektovat tendence v zahraničí, které vysoké školy soustřeďovaly, nikoliv separovaly.
- V době, kdy se prvně hovořilo o vyčlenění VŠO, byla ČVUT tvořena svazkem vysokých škol. Po reorganizaci vysokých škol však již nebylo důvodu, aby VŠO byla vyčleněna z ČVUT.
- Obsah studia VŠO je nemalým dílem propojen se studiem zbytku techniky.
- VŠO je budována jako škola technického rázu, což plně koresponduje i se zaměřením ČVUT.
- Z finančního hlediska je žádoucí, aby VŠO zůstala definitivně při technice. (Švamberg, 1930, s. 10-11; Archiv ČVUT, Fond 4)

Tento požadavek byl schválen a od 1. září 1929 je Vysoká škola obchodní součástí svazku Českého vysokého učení technického.

Ve věci zvýšení doby studia byly sepsány tyto důvody:

- Tříleté studium při založení VŠO bylo plánovaně stanoveno na přechodnou dobu zvláště hlavně pro posluchače kurzů, kteří měli již část studií za sebou a nepotřebovali tak studovat déle než 3 roky. Také poválečná situace vyžadovala, aby se stát co nejrychleji vyrovnal se změnami a bylo nezbytné v co nejkratší době vychovat odborníky, kteří by se starali o obchod nového státu. V poslední řadě byla snaha kopírovat zahraničí, kde obchodní vysoké školy trvaly dokonce jen 2 roky.
- Četné neúspěchy při prvních státních zkouškách, kdy ze zapsaných téměř 2,5 tisíce posluchačů udělalo obecnou státní zkoušku jen 8,5 %. Nebylo výjimkou, že pilní a zodpovědní studenti nevládají standardní dobu studia. Průměrná doba dokončení studia byla vyšší než 4 roky. Tříletá doba studia byla i matoucí pro veřejnost, neboť ta o studiu smýšlela jako o snadném a díky tomu byl zájem vysoký a zapisovali se i ti, jež neměli dostatek vloh k tomuto studiu. Bohužel to s sebou neslo jak zvýšenou administrativní zátěž, tak z pohledu studijního vrhalo špatný stín. Cílem tedy bylo rozvrhnout látku do čtyř ročníků, aby studium ve standardní době zvládl průměrný student.
- Obtížnost náplně práce vedoucích komerčních inženýrů ve velkých podnicích se s časem mění a je náročnější, s tím souvisí i zvyšující se platová úroveň. Proto musí být absolvent řádně vybaven znalostmi, které už tak není možné vtěsnat do 3 let studia. (Švamberg, 1930, s. 11-13; Archiv ČVUT, Fond 4)

Požadavek na zvýšení doby studia nebyl iniciován pouze z důvodu náročnosti studia, ale také proto, že tříleté studium nebylo považováno za rovnocenné studium jako na ostatních VŠ a absolventům ani samotné VŠO se nedostávalo plného uznání kvalit. (Švamberg, 1930, s. 31-33; Závodský, 2003, s. 36; Archiv ČVUT, Fond 4)

Návrh na zvýšení doby studia měl však i svou opozici v podobě ministerstva obchodu, které se obávalo o hospodářskou budoucnost absolventů a namítalo, že tato změna by znemožňovala studium na této škole i absolventům jiných vysokých škol. V prvním případě byly obavy nerelevantní, neboť právě tříleté studium nebylo plně uznáváno za rovnocenné vysokoškolské studium a uplatnění absolventů bylo nemalé. Obava o znemožnění studovat VŠO absolventům z jiných vysokých škol, byla neopodstatněná, neboť statistika dokazuje, že do roku 1925 studovali pouze na VŠO 3 doktoři práv, z nichž jeden byl cizí národnosti (Ukrajinec). (Švamberg, 1930, s. 13-15; Archiv ČVUT, Fond 4)

Poslední bod návrhu, tedy zřízení čtvrtého směru, byl obhajován takto:

- Je potřeba připravit i ty, jež mají zájem o veřejnohospodářskou činnost, tj. zahraniční služby, hospodářskou žurnalistiku.
- Rostoucí trend zřízených sekretářských míst u zájmových korporacích, odborových organizací apod. Tato místa vyžadují širší hospodářsko-politické vzdělání,

a to nebyl schopen poskytnout ani jeden ze tří tehdy poskytovaných směrů. (Švamberg, 1930, s. 15-16; Archiv ČVUT, Fond 4)

K této části návrhu se stavilo jedno ministerstvo zamítavě a jedno vyžadovalo formální úpravu. Ministerstvo zahraničních věcí požadovalo pouze změnu názvu čtvrtého směru. Podle něho by mohlo označení „konsulární“ navozovat dojem, že absolventům tohoto směru přísluší přijetí do konsulární služby. Návrh na změnu názvu byl profesorským sborem přijat. Striktně proti zřízení tohoto oboru bylo ministerstvo obchodu a to s vysvětlením, že se bojí o uplatnění absolventů v praktickém životě. Nicméně již v té době, v době před přijetím návrhu, studovali na VŠO aktivní úředníci ministerstva zahraničních věcí, proto byla obava o uplatnění zcela mylná. Profesorský sbor také namítl, že zřízením tohoto směru by se Československý stát dostal do přednostní pozice ve vztazích k Evropě, neboť je patrné, že část jihoslovanských, bulharských, ruských, rumunských a jiných konsulárních úředníků a tiskových referentů by se vzdělávala právě na VŠO. (Švamberg, 1930, s. 17-18; Archiv ČVUT, Fond 4)

Byť celý návrh byl podán již v roce 1293, ležel na ministerstvu 3 roky i přesto, že nemělo námitky. Důvodem byla nesprávná doba, neboť návrh byl podán v době, kdy ministerstvo školství a národní osvěty vypracovávalo plán reorganizace terciálního vzdělávání, jehož obsahem bylo slučování a rušení vysokých škol. Další tři léta čekal v parlamentu díky blokaci ze stran vládních Němců. Po šesti letech čekání byl návrh nakonec přijat, a to přijetím reorganizačního zákona č. 103 Sb. ze dne 10. července 1929. Na základě tohoto zákona pak byla potřeba vytvořit nový studijní a zkušební řád. V první řadě byl vytvořen dočasný řád, aby již škola mohla začít fungovat dle vydané legislativy. (Švamberg, 1930, s. 18-19; Novotný, Tóth, 2014, s. 57-58; Archiv ČVUT, Fond 4)

Dalším krokem bylo vypracování nového organizačního řádu, který vznikl na základě dotazníkového šetření. Byl vypracován dotazník a rozeslán 43 vrcholným organizacím, členům zkušebních komisí, učitelům vyučujícím na VŠO a také potenciálním zájemcům o studium. V polovině listopadu 1929 bylo odesláno 150 dotazníků a termín pro odpověď byl do 15. prosince roku 1929. Dotazník se skládal ze dvou částí, písemné a ústní. Aby došlo k ústní rozpravě, musela být nejprve ukončena písemná, tedy dotazníkové šetření. Dotazník obsahoval osm otázek a to:

1. Jaký účel přikládáte Vysoké škole obchodní?
2. Má škola položit jen široké všeobecné základy, na kterých by absolvent později v praxi budoval dále, či má posluchač osvojit větší znalost praktických vědomostí v obchodě potřebných, pokud to ovšem škola může učinit, již za studia na škole?
3. Doporučujete dosavadní rozdělení studia na studium všeobecně-obchodní /2 roky/ a pak studium odborně obchodní podle potřeb jednotlivých hospo-

dárských odvětví /2 rok/. Dnes zaveden jest odbor obchodu zbožím, bankovní a průmyslový. Dostalo se k nám námětů, aby byl dále zřízen odbor pojišťovací, družstevní, obchodně-politický a konsulární, odbor učitelský pro profesory na středních školách obchodních, odbor pro správu veřejných podniků. Který z těchto navrhovaných odborů byste zvláště doporučovali. Který další odbor byste snad doporučovali?

4. Které předměty další doporučujete a/zavést b/ vypustiti?
5. Které další jazyky měly by býti snad povinně studovány? / Dnes zavedeny jsou všeobecně jako jazyky obligátní jazyk německý a anglický a další jeden jazyk dle volby posluchače s to jazyk španělský, italský, francouzský, ruský, srbochorvatský/
6. Doporučujete povinnou návštěvu přednášek a cvičení, po případě kterých?
7. Jak by bylo možno navázati větší styk školy s praktickými kruhy obchodními, průmyslovými a bankovními atd.?
8. Jak postupovati při umisťování absolventů? (Novotný, Tóth, 2014, s. 58-59; Archiv ČVUT, Fond 1; Švamberg, 1930, s. 19)

Podle ustanovení §3 zákona č. 103/1929 Sb. byl 18. srpna 1931 vydán výnos ministerstva školství a národní osvěty, kterým se vydává řád státních zkoušek na vysoké škole obchodní v Praze. Dle tohoto řádu měl student své vědecké a odborně technické vzdělávání stvrdit na VŠO státní zkouškou, a to v obecném oddílu první/obecnou zkoušku a ve zvláštním oddílu druhou/odbornou zkouškou. Obecné zkoušky se konaly v posledních čtyřech týdnech čtvrtého semestru. Pro přijetí do zvláštního oddílu bylo nutné vykonat tuto zkoušku v tomto termínu nebo v termínu počátku následujícího semestru. Odborná zkouška se taktéž konala v posledních čtyřech týdnech 4. semestru. Každou zkušební komisi jmenoval ministr školství a národní osvěty. Tato komise se skládala z předsedy, jednoho nebo více místopředsedů a potřebného počtu zkušebních komisařů, jež byli z řad řádných, mimořádných profesorů a dalších externích odborníků (viz kapitola „Organizace studia“). (Archiv ČVUT, Fond 4

Neboť to bylo právě 10 let od založení VŠO, a schválená reorganizace byla velkým důvodem k oslavě, byla na VŠO dne 14. prosince roku 1929 uspořádána soukromá oslava. Této události se zúčastnilo mnoho významných osobností školy jako například její zakladatel prof. Dr. Josef Pazourek, v té době již rektor ČVUT, děkan VŠO prof. Dr. Gustav Švamberg, ředitel Československé obchodní akademie JUDr. František Zachoval, nebo osobnosti působící v praxi jako byli generální tajemník obchodní a živnostenské komory JUDr. František Samek nebo také samotný ministr zahraničních věcí Dr. Eduard Beneš a další. Na této oslavě zaznělo několik projevů, jež reflektovaly jednak shrnutí desetiletého působení, a jednak postup do dalšího období. (Švamberg, 1930, s. 3-6)

Reorganizace v roce 1929 tedy přinesla velký posun pro VŠO. Ta byla tedy definitivně včleněna do svazku Českého vysokého učení technického v Praze. Studijní doba byla rozšířena na 4 roky – prodloužena byla část zvláštní (o 2 semestry). Byl zřízen nový studijní směr hospodářsko-politický (původní záměr průprava pro konsulační a tiskovou službu). (Švamberg, 1930, s. 18; Archiv ČVUT, Fond 4)

Zákon č. 103/1929 Sb. se také zmiňoval o tom, že bude vládním nařízením vydán řád pro dosažení doktorátu věd obchodních. A nakonec povoloval používat titul inženýr tomu, kdo vykonal obě státní zkoušky na VŠO, tj. všem absolventům VŠO bez ohledu na to, zda studoval nereorganizované tříleté studium či reorganizované čtyřleté. Velmi důležitým bodem bylo právě prodloužení doby studia, a především možnost udělovat titul doktora věd obchodních. (Archiv ČVUT, Fond 4)

### 1.3.1 Doktorské studium na VŠO

Změna týkající se udělování doktorských hodností byla pro školu a její absolventy zcela zásadní. Zákon č. 103/1929 Sb. o reorganizaci vysoké školy obchodní v Praze ze dne 18. června 1929 se zmiňuje o této záležitosti. Přesně v §3 stojí: „Vládním nařízením bude vydán řád pro dosažení doktorátu věd obchodních.“. Udělování doktorátů na této škole však muselo několik let počkat, protože řád byl vydán až o 5 let později, v roce 1934. Vládním nařízením ze dne 27. dubna 1934 (84/1934 Sb.), kterým se vydává řád pro dosažení doktorátu věd obchodních, byla škole udělena pravomoc udělovat titul doctor rerum commercialium (RCDr.). Toto nařízení obsahuje mnohé informace o podmínkách získání titulu. Jde například o:

- Povinnost předložit vědecké pojednání (disertaci) a vykonat ústní zkoušku (rigorozum) k získání titulu RCDr. (§ 1).
- Podání žádosti na děkanství VŠO s označením hlavního a vedlejšího předmětu přísné zkoušky, k níž přiloží mimo jiné disertaci v pěti exemplářích, a to ve formě psané na stroji nebo tištěnou; prohlášení o tom, že kandidát svou vědeckou práci nepoužil pro dosažení hodnosti doktorské jinde; prohlášení, že práci zpracoval sám a použil zdroje, jež jsou v práci uvedeny; prohlášení o zaplacených taxách (§ 2).
- Specifikaci zaměření disertační práce, která by měla být z disciplín soukromo-ekonomických nebo národohospodářských nebo hospodářsko-právních (§ 3).
- Přezkoumání práce k tomu povolanými profesory, přičemž jde o dva nezávislé posudky, které se svým verdiktem (připustit/nepřipustit k přísné zkoušce) musí shodovat. V případě neshody rozhoduje o připuštění ke zkoušce celý profesorský sbor (§ 4).
- Přísná ústní zkouška (rigorozum) je veřejná, její trvání nesmí překročit dvě hodiny a examinátoři musí být z řad profesorů či jejich zástupců. Její náplní je podrobit uchazeče znalostem z hlavního předmětu týkající se rigorózní práce a dále

předmětu vedlejšího, jež si student zvolil. Výsledek zkoušky je založen na principu hlasování celé komise a je potřeba, aby se rozhodlo většinou hlasů. Hlasování se uskutečňuje ihned po přísné zkoušce. Pokud nastane rovnost, bere se výrok méně příznivý. Výrok má tři podoby – obstál s vyznamenáním, obstál, neobstál (§ 6).

- V případě odmítnutí kandidáta při přísné ústní zkoušce je komise povinna vyměřit nejméně šestiměsíční lhůtu k opakování, u druhé reprobace minimálně rok. Kandidát, který neuspěje ani po třetí nebude již připuštěn k dosažení doktorátu věd obchodních a není pak nostrifikován ani diplom získaný v zahraničí (§ 7).
- Taxy za udělení doktorátu věd obchodních:
  - o Za posouzení disertace 200 Kč, které se rozdělí mezi posuzovatele vědecké práce.
  - o 260 Kč za rigorózum, z kterého každý ze zkušební komise dostane 40 Kč a předseda, jenž je zároveň zkušebním komisařem 100 Kč včetně 20 Kč na kancelářský fond.
  - o Za promoci 300 Kč, z nichž 80 Kč obdrží rektor. Děkan a promotor obdrží 50 Kč a 60 Kč putuje na kancelářský fond.

Kandidát má tedy povinnost zaplatit 760 Kč, z nichž je část použita na kancelářské výdaje a odměny examinatorům, profesorům, rektorovi, děkanovi a promotorovi. Zbylé finanční prostředky se rozdělí mezi všechny řádné profesory, neurčí-li profesorský sbor jinak. Částka 760 Kč v tehdejší hodnotě koruny nebyla bezvýznamná, uvědomíme-li si skutečnost, že za pouhých 6 Kč se dalo pořídit 250 g másla, za 2,75 Kč bochník chleba, za 2 Kč 1 l mléka, plat dělníka byl 850 Kč/měsíc, učitele 1 100 Kč/měsíc a státního úředníka 1 550 Kč/měsíc. Přepočítáme-li poplatky na dnešní hodnotu koruny, částka by se pohybovala kolem 5 000 Kč. (Lomič, 1975; Investia.cz)

Možnost udělovat na VŠO doktorský titul přispěla mimo jiné ke zvýšení prestiže školy, který byla ve dvacátých letech někdy podceňována a absolventi se zejména v oblasti státní správy těžce domáhali uznání. (Archiv ČVUT, Fond 4)

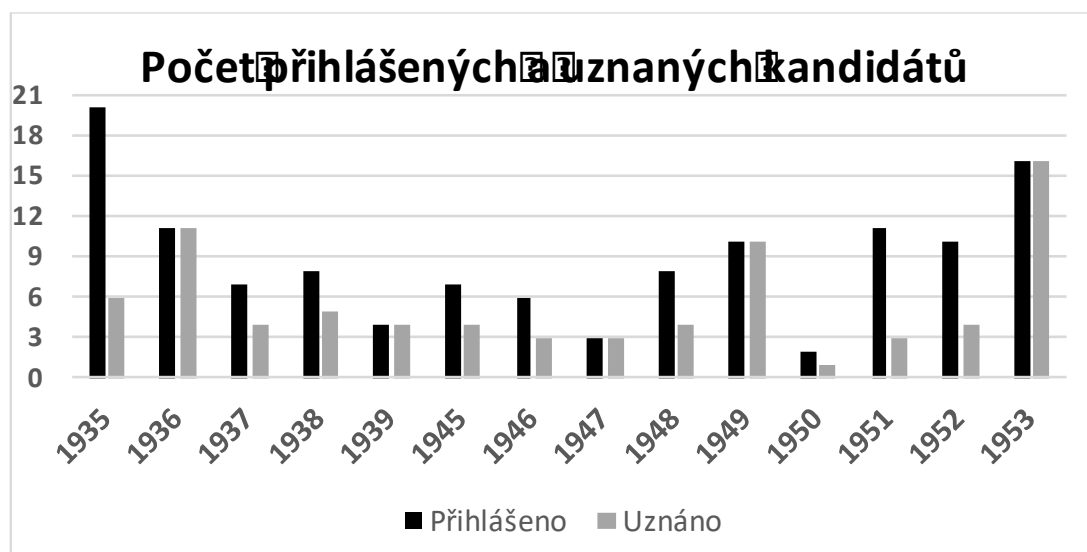
S ohledem na skutečnosti, že VŠO mohla udělovat doktorské hodnosti až od roku 1934, její působnost byla přerušena na 6 let druhou světovou válkou (1939-1945) a v roce 1953 výuka skončila, nebylo udělených titulů RCDr. mnoho. Vysoká škola obchodní ho udělovala jen 14 let. Další významnou příčinou malého počtu udělených titulů byl přísný proces posuzování. Posuzovatelé rigorózních prací kladně vyřídili jen 64 % všech přihlášek (79 ze 123), z nichž některé až po opakovaném přihlášení. Bez mála 40 % z nich spadá do období před 17. listopadem 1939, tedy před uzavřením vysokých škol. Z toho můžeme usuzovat, že posuzovatelé byli velmi nároční. (Lomič, 1975, s. 43-44)

Posuzovatelů vědeckých prací nebylo zpočátku mnoho, ale po roce 1948 se jejich řady rozrostly. V roce 1951 se sbor profesorů a tím i posuzovatelů, z politických důvodů obměnil. Nejčastějšími posuzovateli byli J. Macek, J. Šlemr a J. M. Novotný (nástupce J. Šlemra, který v roce 1937 umírá). Sám profesor Josef Macek kladně vyřídil 38 disertací (48 %). (Lomič, 1975, s. 44-45)

Kandidáti, kteří projeví zájem o doktorské studium, museli v první řadě úspěšně absolvovat studium na VŠO s titulem komerčního inženýra. Dále museli splňovat podmínky uvedené v předcházející kapitole. (Lomič, 1975, s. 44-45)

Zájem o rigorózum zdaleka neprojevovali jen čerství inženýři. Věkový průměr absolventů byl poměrně vysoký, přičemž nejstarší absolvent byl narozen v roce 1896. Mezi absolventy se vyskytovali i cizinci – dva Bulhaři, jeden Němec, jeden Rumun a jeden občan SSSR. Mezi 79 absolventy byly pouze 3 ženy. Největší zájem o získání tohoto titulu panoval těsně po jeho zřízení, a potom těsně před definitivním zrušením VŠO. V roce 1935 tak bylo uchazečů dvacet, o rok později deset a tento počet se do uzavření českých vysokých škol stále snižoval. V posledním roce 1953 podalo přihlášku 16 kandidátů (viz graf č. 1). (Archiv ČVUT, Fond 4)

Graf 1 Počet přihlášených a uznaných kandidátů doktorantury



(Zdroj: Zpracováno dle dat archivu ČVUT)

Témata disertací můžeme dle jejich zaměření rozdělit na dvě časová období, 1934 až 1951 a 1951 až 1953. Za první republiky a v poválečném období šlo o témata makroekonomické analýzy, teorie národního hospodářství, financování investic, podnikového účetnictví či výkonnosti podniku. Témata se tedy týkala jak národního hospodářství, tak soukromé ekonomiky. Po roce 1951 byl obsah prací zcela odlišný. To bylo způsobeno jmenováním nových posuzovatelů a profesorů, kteří měli zajistit, aby práce odpovídaly potřebám nového režimu. Měly tedy přispívat socialistické

ekonomice a jejímu řízení. Témata se tak zaměřovala především na produktivitu práce, práci s náklady, rozpočtnictví, kalkulaci a podobně, a to v řízeném hospodářství za absence tržního mechanismu. Mnohé rigorózní práce se zachovaly, avšak bez příloh, tj. zejména posudků závěrečných prací. Ty, které se nezachovaly, jsou převážně z období 1951-1953, zejména z roku posledního. Rovněž je zajímavé, že největší počet udělených doktorátů bylo právě v posledním roce působení školy, tj. 15 z 15 přihlášených. (RCS, 1934, část. 37; Lomič, 1975, s. 44-45)

Formální stránka vědeckých prací nebyla nijak významně standardizována. Mezi disertacemi se najdou práce s rozsahem 500 stran, ale i 20 stran. Obsah se vyskytoval na začátku i na konci práce, někdy chyběla čísla stránek nebo neměla práce stránky očíslované vůbec. Některé práce postrádaly obsah, někde chyběl i úvod nebo závěr. Desky prací měly velké spektrum – různé barvy a vazby. (Archiv ČVUT, Fond 4)



## 1.4 Situace na VŠO v období 1939–1945

Po dalších 10 letech existence školy nebyl důvod k oslavám, neboť situace v Německu evokovala blížící se bouři. Kroky, které podnikala německá říše, vedly k postupnému rozpadu našeho státu.

Škola působila v Horské ulici v budově bývalého chemického ústavu německé techniky, příkazem okupantských orgánů z června 1939 musela být však škola do 10. června 1939 vyklizena a měla se přemístit do dvou budov bývalé techniky v Dejvicích, kde však nebylo dostatek prostoru pro výuku, zejména posluchařen pro první dva ročníky. Ve školním roce 1939/1940 zaznamenáváme veliký zájem o studium na VŠO, nárůst téměř o 50 % nových posluchačů oproti předešlým létům. Příčinou bylo jednak zrušení vojenské školy a jednak snížení zájmu o studium práva v době okupace. (Závodský, 2003, s. 41; Archiv ČVUT, Fond 4)

Školní rok 1939/1940 byl sice zahájen, nicméně 17. listopadu téhož roku byla VŠO společně se všemi českými vysokými školami uzavřena. Události 17. listopadu 1939 přinesly nemalé oběti. 9 studentů bylo zastřeleno, další byli odvezeni do koncentračních táborů, část stále žila v protektorátu Čechy a Morava. Profesoři byli posláni na dovolenou s čekatelným a ostatní zaměstnanci byli přeřazeni do ostatních státních škol či veřejných úřadů. Mnoho jich emigrovalo a někteří během války přišlo o život. Před uzavřením škol dostali učitelé VŠO možnost si odnést ze svého pracoviště alespoň osobní věci. Naštěstí se podařilo přestěhovat i mnoho úředních spisů. I učitelé z německých škol prošli takzvanou „arizací“, při které bylo vyloučeno 34 % zaměstnanců. (Závodský, 2003, s. 41-42; Archiv ČVUT, Fond 4)

Ačkoliv se vysoké školy v roce 1939 formálně nezrušily, jen plánovaně uzavřely na dobu 3 let, okupanti výuku během celé války nezahájili. Někteří profesoři a další pedagogové byli velmi činní. V době protektorátu publikovali několik knih a řadu článků v časopisech a novinách. V rámci Spolku komerčních inženýrů probíhaly přednáškové a osvětové činnosti. (Závodský, 2003, s. 42-43; Archiv ČVUT, Fond 4)

Krátce po osvobození, dopoledne 11. května 1945, se na Karlově náměstí v budově rektorátu ČVUT v Praze sešel profesorský sbor. Budova v Horské ulici byla škole navracena, nicméně v nedostačujícím stavu, neboť domy zabavené nacistickým vojskem byly využívány k válečným účelům. Budova byla poškozená a zcela bez vybavení, to bylo zničeno či rozkradeno. (Závodský, 2003, s. 42-43; Archiv ČVUT, Fond 4)

Zaměstnanci a nadřízené orgány byli velice iniciativní a výuka na VŠO byla zahájena pár týdnů po osvobození, již 2. června 1945. Probíhala nejen v denní formě, ale i večerní pro zaměstnance, neboť si společnost uvědomovala vážnost důsledků druhé světové války, a byla potřeba se v co nejkratší době dostat do stavu plně fungujícího státu včetně jeho školství. (Závodský, 2003, s. 43; Archiv ČVUT, Fond 4)

Začátek poválečné výuky byl pro pedagogy nesmírně náročný, jak po stránce personální, tak po stránce kapacitní, co do učebních prostorů. „Dvousměnná výuka“ velkého množství posluchačů s velmi oslabeným profesorským sborem byla neudržitelná, proto se rychle hledaly náhrady alespoň za zemřelé či emigrované profesory. Velký zájem o studium na VŠO ve školním roce 1945/1946, kdy se zapsalo kolem 5,5 tisíce posluchačů, vyžadoval mnoho prostorů, kam umístit tyto posluchače. Prostorů bylo po válce málo, proto se výuka vedla například i v biografech. Velký objem práce se opět podepsal na zdraví profesorů VŠO – G. Švamberg se zhroutil. Naštěstí se profesorský sbor poměrně rychle rozšiřoval (přibylo 7 řádných profesorů a 3 docenti) a počet posluchačů, kvůli náročnému studiu, klesá. (Závodský, 2003, s. 43; Archiv ČVUT, Fond 4)

## 1.5 Situace na VŠO po 2. světové válce

Po roce 1948, zejména pak po roce 1952, došlo v československých vysokých školách k významným změnám. Jednalo se především o centrální řízení vysokých škol, inkorporace ideologie marxismu a leninismu do výuky, systematické kádrové posuzování studentů i lektorů, upřednostňování dělnické třídy při přijímání studentů do studia, nová personální organizace na školách, změna studijních a zkušebních podmínek, likvidace vybraných fakult ba dokonce celých vysokých škol a následné vytvoření nových (někdy jen změněn název školy/fakulty). Jediným cílem těchto zásahů ze stran komunistů bylo zajistit úplnou kontrolu nad vysokoškolským vzděláváním a zbavit vysoké školy jakékoliv autonomie. Díky rozsáhlým transformacím ve fungování vysokých škol došlo ke zbavení staleté autonomie a zavedení direktivního řízení. Proces reorganizace trval téměř dvacet let, nicméně nešlo o předem naplánovanou a systematickou činnost. Dost se tak dělo nejjednodušší heuristickou metodou – pokusu a omylu, neboť existovaly mnohé neshody v samotných komunistických orgánech a jejich funkcionářích. Vysoká škola obchodní, coby vzdělávací organizace sloužící potřebám buržoazie vzdělávala bohužel pomocníky „vykořisťovatelů“. (Závodský, 2003, s. 47-48; Závodský, 2013, s. 517; Archiv ČVUT, Fond 4)

### 1.5.1 Personální změny

Prvním aspektem personálních změn bylo v roce 1948 zahájení prověrek, čistek a zavedení kádrových posudků a to nejen u funkcionářů vysokých škol, ale také u studentů. Důkladné čistky měly za cíl odstranit příznivce buržoazní ideologie z vysokých škol, jednalo se tedy o vnitřní čistotu. Kádrové posudky měly poté úlohu filtru vnějšího, který měl zajistit, že na školy se nedostane ona buržoazie, která by mohla zničit to, co komunisté usilovně budovali – „nový stát“. Tyto procesy byly také příčinou, proč na školách studovali dělníci či děti z dělnických rodin. Jednalo se o takzvanou výchovu „nové inteligence“, která měla zajistit dostatek národohospodářů, ekonomů, řídicích pracovníků a dalších odborníků pro fungování „nového státu“. (Stellner, Szobi, 2013, s. 455-456; Archiv ČVUT, Fond 4)

Jedním z důkazů, že komunisté nebyli spokojeni s vysokým školstvím, zejména ekonomického zaměření, je především zřízení zvláštní komise pro reorganizaci vysokých škol hospodářských. Jejím cílem bylo zjistit výrobní potřeby přímo z výrobního procesu jednotlivých podniků a dle toho upravit studijní požadavky na studenty. (Stellner, Szobi, 2013, s. 456-457; Archiv ČVUT, Fond 4)

K otázce personálních změn je nutné podotknout, že některé přetrvávají až do dnes. V roce 1950 byl vydán zákon č. 58, který zrušil nejen profesorské stolice ale dokonce samotný vysokoškolský senát, který měl do té doby ve své pravomoci mimo jiné jmenování některých funkcionářů školy. Dle tohoto nového zákona byli rektori voleni prezidentem republiky a děkani ministrem. Stolice byly nahrazeny katedrami, které na řadě fakult existují dodnes. Rozdíl mezi katedrou a stolicí spočíval v možnosti působení hned několika profesorů na jedné katedře, což nebylo výjimkou. Vedoucí katedry byl také jmenován ministrem. Katedra byla tvořena učiteli stejného vědeckého nebo uměleckého oboru či několika oborů, jež jsou si úzce příbuzní. Tyto vysokoškolské útvary byly odpovědné za obsah skript, které měly být v souladu se striktně prosazovanou ideologií. Dále jí náleželo posuzování pedagogické činnosti lektorů. Důležitou roli měla i v oblasti zaměření na obsah studia. Postupně se omezovala výuka čistě buržoazních pavěd, jako je účetnictví. Snahou bylo zavést do výuky marxisticko-leninskou ideologii a napojit se tak na sovětskou a tudíž pokrokovou vědu. (Stellner, Szobi, 2013, s. 455-456; Archiv ČVUT, Fond 4)

Personální změny byly ovlivněny i novým systémem vědeckých hodností. Po roce 1948 stále platily tituly profesor a docent za nejvyšší. Do první poloviny dvacátého století bylo udělování docentury v pravomoci profesorského sboru. Ministerstvo následně jen potvrdzovalo jmenování na základě úspěšného habilitačního řízení. Podmínkou pro udělení tohoto titulu bylo jednak dřívější získání titulu doktora obchodních věd a jednak v tisku vydaný habilitační spis. Vedle profesorů na škole působili také soukromí docenti, tedy řádně habilitovaní vysokoškolští učitelé, jejichž honorář se odvíjel nikoliv od přednášek, ale od zkoušek, tj. každý student platil za zkoušky. Tito docenti neprováděli vědecko-pedagogickou činnost jako hlavní polováním, byli činní v praxi. Nejvyššího titulu, jehož mohl učitel na akademické půdě dosáhnout je a dodnes přetrvává hodnost profesora. Profesuru uděloval profesorský sbor, na základě uchazečovi vědecké činnosti. Vedle řádné profesury existovala také mimořádná. Mimořádný profesor vedl výuku předmětu, pro něž nebylo systematizované místo a jejich odměna byla na úrovni soukromého docenta. V druhé polovině dvacátého století byl však tento systém naprosto změněn. Od roku 1950 působili na vysoké škole profesori, docenti, lektori, odborní asistenti a odborní instruktoři. Profesori byli jmenováni prezidentem republiky a docenti ministrem školství, věd a umění. Ministr školství, věd a umění měl také v pravomoci možnost měnit působišť profesorů a docentů a určoval jejich pedagogickou činnost v rámci svého oboru, a dokonce mohl před jejich jmenováním sám vymezit jejich vědní či umělecký obor. V případě, že pro vědní obor nebyl jmenován profesor či docent, nebo nemohl-li jmenovaný provádět svou funkci po delší dobu, byl ustanoven dočasný zástupce. Jmenování lektorů, odborných asistentů, asistentů a odborných instruktorů náleželo primárně ministerstvu školství, věd a umění, který mohl tuto pravomoc delegovat na nižší orgány. Důvodem změny ve jmenování profesorů, docentů a dalších bylo zrušení profesorského sboru, ten byl nahrazen vědeckou radou, jež posuzovala odbornou způsobilost učitelů. Tato změna byla pro socialismus velice zásadní, jelikož umožňovala přímou kontrolu nad vzděláváním odborníků. Vedle těchto personálních změn se

zákon zmiňuje o majetkové problematice. Veškerý majetek ve vlastnictví školy byl s výjimkou majetku sloužící pro vyučovací či vědecké účely znárodněn. (Stellner, Vokoun, 2013, s. 465-467; Archiv ČVUT, Fond 4)

Z důvodu zajištění dostatku odborných sil bylo vládním nařízením z roku 1953 rigorózní řízení nahrazeno aspiranturou, tedy kandidaturou věd. Aspiranti dostávali stipendium na dobu tří let bez nutnosti podílet se na výuce. Během těchto tří let museli vypracovat kandidátskou dizertaci a získat titul kandidáta věd. Aspiranti měli být novým typem studentů s pokračujícím studiem po absolvování školy, tedy postgraduální studium. Jejich povinností bylo dodržovat schvalované plány studia, které byly poměrně detailně zpracovány. Museli složit zkoušku z marxismu-leninismu, ruského jazyka a podrobit se řadě kvalifikačních jednání, jak na úrovni vysoké školy (fakulta, univerzita) tak na úrovni ministerstva. Během formálního projednávání návrhů na jmenování se ve většině případů nepřihlíželo k původní vědecké činnosti. Vědecké práce měly nově charakter učebnic, nikoliv monografie. Odborné studie byly nahrazeny úředními zprávami. Při úspěšném složení zkoušky se aspirant stal kandidátem věd (CSc.) a poté mohl obhájit titul doktora věd (DrSc.), který byl nutný pro získání titulu profesor. Takovýto proces výchovy nových odborníků svědčí o snaze vychovat nové odborníky v co nejkratší době. Tito měli nahradit stávající buržoazní specialisty. (Stellner, Vokoun, 2013, s. 473-474; Archiv ČVUT, Fond 4)

V 60 letech minulého století proběhla další reorganizace. Zákon č. 19/1966 o vysokých školách připouští možnost udělit titul mimořádného profesora (hodnost byla zákonem z roku 1950 zrušena). Tato funkce víceméně nahrazuje soukromého docenta, který byl anulován na základě zrušení rigorózního řízení. Mimořádný profesor byl odborník z praxe s docentskou hodností. Obsazení míst profesorů a docentů na jednotlivá pracoviště podléhalo konkurznímu řízení. (Urbášek, Pulec, 2012, s. 365)

Dle zákona 46/1946 Sb. byla délka studia a podmínky pro přijímání stanoveny ministerstvem školství a kultury ve spolupráci s vládou. Po absolvování bylo nezbytné, aby absolventi sloužili budování socialismu.

Samotní studenti museli projít posouzením, zda jsou vhodní pro studium na vysoké škole. A to nejen budoucí studenti, ale i již studující. Studenti byli sice přijímáni na základě svých schopností, nicméně velkou úlohu sehrály sociální, kulturní a hospodářské potřeby státu. Řečeno jinak, jednalo se o posouzení, zda uchazeč není v rozporu s komunistickou ideologií. Politické posouzení se týkalo nejen posluchačů vysoké školy, ale především učitelů, kteří měli vštěpovat studentům správné ideologické hodnoty. I přes to, že byli lektoři vysoké školy evaluováni na základě své odborné způsobilosti, důležitým a bohužel hlavním aspektem pro vykonávání pedagogicko-vědecké činnosti bylo politické a ideologické posouzení. Pedagogové tak byli podrobena kádrovému posouzení. Tyto změny byly fundamentem pro zajištění kontroly nad celým vysokoškolským systémem. Nutno podotknout, že pracovníci v tomto systému byli příznivci komunismu a ve většině případů i členy komunistické

strany. Udělování titulů začínalo na katedrách a končilo na ministerstvu, které bylo také pod přímým vedením KSČ. Vedle kateder na škole působily stranické organizace, jejichž hlavní náplní bylo provádění kádrových posudků. (Stellner, Szobi, 2013, s. 456; Stellner, Vokoun, 2013, s. 464-465)

Je bezesporu evidentní, že takto nastavený systém podporoval učitelský postup jen pro ty, kteří ideově a politicky podporovali komunistickou stranu. Bohužel se našlo i nemálo funkcionářů vysokých škol, jejichž odborná způsobilost nebyla dostačující. Opravdoví odborníci, kteří nepodporovali socialismus, zastávali s ohledem na své vědecké odbornosti neodpovídající funkce, ba dokonce byli z akademické půdy vyloučeni. (Stellner, Vokoun, 2013, s. 466)

Tyto personální změny však nebyly pro plnou kontrolu vysokých škol pro komunisty plně dostačující, a proto byla na každé vysoké škole ustanovena organizace KSČ, která nemalou měrou participovala na řízení škol. Tyto organizace měly podporu v dalších komunistických uskupeních, jako byl Československý svaz mládeže a Revoluční odborové hnutí. (Stellner, Szobi, 2013, s. 456)

Události v padesátých a šedesátých letech naprosto změnil akademický život. Nový systém, po vzoru sovětském, s profesory, doktory věd (DrSc.), docenty, kandidáty věd (CSc.), inženýry a dalšími se od dnešního moc neliší. Tyto reorganizace způsobily změnu ve struktuře vědecko-akademických pracovníků. Po změnách v padesátých letech se na Vysoké škole ekonomické v Praze, založené v roce 1953, počet učitelů zvýšil téměř o 40 %, u docentů došlo dokonce k růstu o 150 %, naopak zaznamenáváme pokles profesorů o 25 %. Teprve až v 60 letech se počet profesorů začíná opět zvyšovat, zvláště na školách s technickým zaměřením. Zatímco na VŠE připadalo přes 100 studentů na jednoho profesora, na technických školách jde jen o 60 studentů. (Stellner, Vokoun, 2013, s. 466-467)

Zásadní změna ministerstva, přetrvávající dodnes a týkající se studijního plánu, obsahovala povinnosti předmětů a docházky. Ministerstvo zavedlo povinné předměty včetně určení, kdy mají být studovány a docházka na přednáškách a seminářích se stala obligatorní. Díky těsné kontrole komunistické strany bylo poměrně snadné zajistit studium dle určených povinností a jejich porušení bylo trestáno. (Stellner, Szobi, 2013, s. 455-456)

## 1.5.2 Proces zrušení VŠO

I přes asimilační úsilí ze strany VŠO, ve vztahu ke změnám na vysokých školách, se bohužel nepodařilo školu udržet, neboť úsilí komunistů směřovalo k jejímu zrušení. Škola byla „likvidována“ postupně. Zprvu se jednalo o uvolnění buržoazních aspektů z výuky, které nekorespondovaly s potřebami znárodněného státu a včlenění marxisticko-leninské filosofie. Kapitalistické principy nebyly však z výuky plně potlačeny z důvodu původu studentů, kteří pocházeli z rodin živnostníků, obchodníků a průmyslníků, ale i kvůli rozdílným názorům profesorů, kteří se neztotožňovali s novým duchem výuky. Neúspěšné inkorporování marxisticko-leninské filosofie do výchovy nových odborníků pro socialistický stát přimělo komunisty k dalším krokům. V roce 1948 byla VŠO na návrh akčního výboru posluchačů přejmenována na Vysokou školu věd hospodářských (VŠVH) a byly zahájeny ony známé důkladné čistky. Od studijního roku 1949/1950 již přejmenovaná VŠO nepřijímala nové studenty. O rok později, 19. října 1949, byla škola na základě zákona č. 227/1949 zrušena z důvodu zřízení Vysoké školy politických a hospodářských věd v Praze (VŠPHV), coby stranicky řízená vysoká škola. Do určité míry byla VŠO později nahrazena Fakultou ekonomicko-inženýrskou na ČVUT (viz níže). (Archiv ČVUT, Fond 4)

## 1.5.3 Experiment s VŠPHV

Rušenou VŠO, nyní již pod názvem Vysoká škola věd hospodářských, se režim pokusil nahradit Vysokou školou politických a hospodářských věd, postavenou na zcela nových základech. Tato škola měla tři fakulty. Hospodářskou, politicko-diplomatickou a fakultu společenských nauk. VŠPHV byla založena jen pro dostudování studentů z VŠVH. S tím, jak zde posluchači postupovali do vyšších ročníků, se měnily i studijní plány. Na hospodářskou fakultu bylo přijímáno ročně kolem 400 uchazečů (zhruba 50 % posluchačů VŠPHV), kteří téměř z poloviny byli absolventi dělnických kurzů a zbytek maturanti. Na této škole se koncentrovalo nejvíce kádrů z řad studentstva. Na hospodářské fakultě se jednalo přibližně o 50 %, na ostatních dokonce o 75 %, což se na jiné vysoké škole nevidělo. Je proto evidentní, že tato škola byla pod přísným dohledem a veškeré procesy se prováděly ze strany státu, resp. KSČ. Škola se opět potýkala s nedostatkem pedagogů a prostor pro výuku. Budova v Horské ulici byla postupně obsazována VŠPHV a počátkem 50. let získala budovu na Žižkově (dnešní stará budova VŠE), kde hospodářská fakulta získala kolem 30 malých učeben. (Závodský, 2003, s. 50-55; Devátá, 2013, s. 83-84)

V zákoně č. 227/1949 bylo již ukotveno i její plánované zrušení a to v §5, který zní „*Ministr školství, věd a umění učiní opatření, aby dosavadní posluchači vysokých škol, které podle tohoto zákona ruší, mohli dokončit započatá studia, nejpozději však do konce studijního roku 1952/1953, nebo přestoupit na jiné vysoké školy (fakulty).*“.

Prvním rektorem VŠPHV byl jmenován známý literární kritik, překladatel a přední komunistický ideolog Ladislav Štoll. Neoficiálně však školu řídil prorektor Jiří Hájek, neboť Štolla neměl na řízení profesní kapacitu. Byl dokonce bez vysokoškolského vzdělání. Hlavní slovo při zřízení této školy měl generální tajemník Rudolf Slánský, který také dohlížel na Kulturní a propagační oddělení, které řídilo jak školskou, tak vědeckou oblast. Zasadil se také o zrušení vysoké školy politické a sociální. V roce 1951 byl však zatčen a o pár let později popraven, a to z důvodu stylu fungování VŠPHV. (Stellner, Szobi, 2013, s. 457; Devátá, 2013, s. 84-85)

Krátce po zřízení VŠPHV se objevují kritiky vůči její koncepci. Nové zestátněné hospodářství si vyžadovalo několik tisíc „marxisticky vzdělaných ekonomů“. Nutnost nových odborníků byla o to významnější, že na konci 40. let dvacátého století bylo mnoho odborníků, pro svou politickou orientaci, propuštěna ze svých pracovních míst. Hospodářská fakulta VŠPHV však slibovala v roce 1953 pouze tři sta nových absolventů, dokonce s nedostatečnou teoretickou přípravou. Studium ekonomických předmětů totiž probíhalo pouze dva ročníky. První ročník byl založen na společném základu. Studenti tak absolvovali studium bez požadovaného vzdělání a nulové specializace. (Závodský, 2003, s. 56; Stellner, Szobi, 2013, s. 459-460)

Do poloviny roku 1952 se rozhodlo, že VŠPHV bude zrušena a to z důvodu „slánské škůdcovské koncepce“. Byl přijat návrh Státního výboru pro vysoké školy – z rozšířené hospodářské fakulty vznikne nová škola „Vysoká škola ekonomická“. (Závodský, 2013, s. 418; Devátá, 2013, s. 87-89)

Byla vedena kampaň proti „slánštině“, která významnou měrou ovlivnila působení VŠPHV. Vysoká škola politických a hospodářských věd byla terčem kritiky ze všech stran. Samotní studenti se kriticky vyjádřili k práci Slánského na této škole. Osvald Závodský, coby velitel státní bezpečnosti, se o celé situaci vyjádřil těmito slovy: „*Již dva roky po založení VŠPHV začala převládat kritika nedávno prosazené koncepce vzdělávání ekonomických specialistů. Byrokratické řízení národního hospodářství si žádalo tisíce marxisticky vzdělaných ekonomů, zatímco Hospodářská fakulta VŠPHV slibovala teprve r. 1953 první asi tři stovky absolventů a v dalších letech zhruba stejný počet. Navíc pouze dvouleté studium ekonomických předmětů po předchozím společném základu neumožňovalo studentům získat příliš důkladné ekonomické vzdělání, natož dostatečnou specializaci. V roce 1952 se dosavadní nevyhovující koncepce, za jejíhož viníka je označen R. Slánský, definitivně opouští.*“ (Stellner, Szobi, 2013, 458-460)



Pár let po zřízení VŠPHV se objevuje kritika této instituce a jeho „budovatele“ Slánského. Proto na základě vládního nařízení vydaného 19. srpna 1952 byla VŠPHV zrušena a její prostory a pedagogy převzala FEI (viz níže) působící na ČVUT. Fakulty VŠPHV byly postupně včleněny na jiné školy a VŠPHV tak k 1. září 1953 zanikla. Fakulta politicko-diplomatická se v roce 1952 přejmenovala na Fakultu mezinárodních vztahů, jejíž součástí byl i zahraniční obchod. Změna názvu fakulty měla být přípravou pro její osamostatnění a vznik samostatné Vysoké školy mezinárodních vztahů, které mělo proběhnout v roce 1953. K osamostatnění však nedošlo a fakulta byla začleněna na Univerzitu Karlovu, kde působila dva roky a poté zanikla. V roce 1953 byl z této fakulty přeložen směr zahraničního obchodu na VŠE s názvem Fakulta vnitřního a zahraničního obchodu. Z fakulty hospodářské vznikla VŠE v Praze. Poslední fakulta VŠPHV, fakulta společenských nauk, byla včleněna do Karlovy univerzity na fakultu filosoficko-historickou. (Devátá, 2013, s. 94-95)

#### **1.5.4 Fakulta ekonomicko-inženýrská**

Vedle konceptu VŠE také vznikaly ekonomicko-inženýrské fakulty (FEI). Zavedení ekonomicko-inženýrské fakulty (FEI) postihlo nejen ČVUT ale i jiné vysoké školy a to Vysokou školu Báňskou v Ostravě a Slovenskou vysokou školu technickou v Bratislavě. FEI na ČVUT nahradila VŠVH a převzala vybavení a prostory v Horské ulici a dokonce část pedagogů. Plány a řády FEI vznikaly za pochodu. Ve školním roce 1955/1956 bylo prodlouženo řádné studium o 4 semestry na 5 let, dálkové studium trvalo 6 let. Prvních pár let na této fakultě zpočátku nenašlo mnoho příznivců, proto zde studovali ve čtvrtém ročníku i studenti z ostatních fakult. Od školního roku 1955/1956 zde už byli jen studenti FEI. Fakulta byla tvořena 5 obory, které byly otevírány postupně. Jednalo se o strojírenskou, energetickou, stavební, chemickou a dopravní specializaci. Pro dálkové studium se jednalo pouze o strojírenství, stavebnictví, chemii, později i energetiku. Vedle klasické výuky zde probíhalo i 2-3 leté studium pedagogiky odborných předmětů. Krátce probíhaly i večerní kurzy, které byly ale v roce 1955 zrušeny ministerstvem školství. Prvním děkanem se stal prof. Ing. Dr. Jaroslav Fukátko, který byl ještě v době svého působení na zaniklé VŠVH, jako její vedoucí, jedním z iniciátorů vzniku této fakulty na ČVUT. V roce 1956 J. Fukátko umírá a jeho nástupcem se stal prof. Ing. arch. Alois Houba. Ten vedl FEI až do jejího zrušení, tedy do roku 1961. Fakulta ekonomicko-inženýrská sice zanikla, ale vyučované obory byly společně se studenty převzaty ostatními fakultami ČVUT, tehdy již bez fakulty chemicko-technologické. Ta byla v roce 1952 vyčleněna z ČVUT a dodnes působí jako samostatná instituce pod názvem „VŠCHT“. Počátečním záměrem bylo FEI úplně vyčlenit ze svazku ČVUT a osamostatnit ji. Nicméně tento návrh nebyl nikdy podpořen do takové míry, aby tato reorganizace byla uskutečněna. (Archiv ČVUT, Fond 4; Závodský, 2013, s. 518; Devátá, 2013, s. 86-90)

Vznik fakulty tohoto zaměření mělo dva aspekty. Jednak šlo o zajištění dostatku odborníků, jež by řídili československé hospodářství dle představ SSSR, a jednak šlo o skutečnost, že v sovětském Svazu existovaly fakulty a instituty ekonomicko-inženýrské, které měly dlouholetou praxi a zkušenost. Tyto dva aspekty měly nemalý podíl na tom, že zahájení činnosti fakulty ekonomicko-inženýrské na sebe nenechalo příliš dlouho čekat a tato fakulta byla na ČVUT oficiálně otevřena 1. října 1952. Nová fakulta převzala po VŠO vybavení a postupně i celou budovu v Praze II, v Horské ulici č. 3. (Závodský 2003, s. 57; Archiv ČVUT, Fond 4)

Takto rozsáhle změny se týkaly i škol jiných zaměření. Například na právnické fakultě Univerzity Karlovy, která do té doby platila za centrum hospodářské vědy, byla omezena výuka ekonomických předmětů, což způsobilo snižující se počet uchazečů. (Závodský, 2013, s. 519)

## 2 ORGANIZACE STUDIA

Významným a dochovaným zdrojem v archivu ČVUT týkající se Vysoké školy obchodní při ČVUT jsou studijní plány. Tyto dokumenty obsahují důležité informace, jež reflektují situaci na VŠO v tom kterém období. V těchto plánech je obsaženo následující:

- Úvodní slovo nazvané „Upozornění“, jehož náplní je informovat potenciální posluchače o podmínkách přijetí ke studiu, o začátku semestru, o prázdninách a poplatcích.
- Inventář funkcionářů včetně jejich umístění v organizační struktuře, tedy informace o složení profesorského sboru (profesoři, mimořádní profesoři, soukromí docenti, suplenti, lektori).
- Seznam vědeckých ústavů společně s obsazením jednotlivých postů (ředitel, asistent, sluha).
- Registr přednášek a cvičení. Tento obsahuje také popis náplně jednotlivých kurzů, jejich časovou dotaci a vyučující.
- Data o složení komisí ke státním zkouškám. Poskytuje jednak informace o předsedech a místopředsedech, ale i o okruzích státních zkoušek – jak obecné, tak zvláštní části.
- Rozvrhy pro všechny ročníky a směry. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Náplň a forma studijních plánů se liší s ohledem na konkrétní časové období. Při vzniku školy, resp. při obnovení provozu po druhé světové válce, chybí například informace o komisích pro státní zkoušky a data jsou poměrně hrubá. V dalších letech, jak se VŠO vyvíjela, dotvářela či vzpamatovávala, se studijní plány obohacovaly o informace typu komise státních zkoušek a rozšiřovalo se portfolio předmětů a pracovních sil. Studijní program při založení VŠO obsahoval pouze 17 stran a v dalších letech již dvojnásobný počet. Na konci 20. let už kolem 50 stran. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Jak bylo výše zmíněno, na přelomu 20. a 30. let minulého století prošla VŠO signifikantní reorganizací, která se projevila i na formě studijních plánů. Změnou, jež je zjevná na první pohled, je včlenění studijních plánů do studijních plánů celé ČVUT. Tyto souhrnné plány byly rozděleny jednak do společné části a do studijních plánů jednotlivých škol (dnes fakult). Obecná část ČVUT obsahuje upozornění, inventář učebních místností, seznam vysokých škol včetně obsazení nejdůležitějších postů (děkani, proděkani, členové senátu), seznam osob profesorského sboru, statistiky posluchačů a absolventů ČVUT za jednotlivé školy i souhrnně za ČVUT a abecední seznam učitelstva s rozdělením do jednotlivých škol (Každé škole bylo přiřazeno písmeno, např. VŠO měla G. V abecedním seznamu bylo za každým jménem písmeno, jež určovalo zařazení do organizační struktury ČVUT.) V oddělené části pak bylo

zvlášť specifikováno, kdo se může stát řádným posluchačem, harmonogram akademického roku (období letního a zimního semestru včetně svátků a děkanských dnů), legislativní změny, jež měly přímý dopad na organizaci studia fakulty, strukturu profesorského sboru, seznam ústavů a předmětů včetně určení jejich lektorů (profesorů, docentů, asistentů). Dále zde byla obsažena informace o komisích pro státní zkoušky obecné a zvláštní (pro daný směr) a v poslední řadě také studijní osnovu, tj. fakultativní a obligatorní předměty pro ten který ročník, resp. směr pro zvláštní část studia. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

## 2.1 Funkcionáři VŠO

V roce 1920 prošla technika reorganizací, jež měla významný personální dopad. Fakulty, resp. odbory se staly samostatnými VŠ. V podstatě šlo o dnešní fakulty, avšak s vyšší autonomií, kde v čele stál děkan. Svazek tak dostal nový název a to „České vysoké učení technické“. Nejdůležitějším orgánem ČVUT byl senát, v němž každou školu zastupoval děkan, proděkan a další volený zástupce profesorského sboru. Rektor zastupoval a reprezentoval ČVUT navenek. Zástupce rektora, tj. prorektor, byl většinou bývalý rektor. Funkční období senátu a rektora bylo jednoleté. Jednotlivé vysoké školy byly řízeny profesorským sborem. Ten se skládal z profesorů a docentů dané vysoké školy. Profesorský sbor volil děkana na jeden rok, druhý rok byl ve funkci proděkana. Většinou se děkanem stal služebně nejstarší profesor, který dosud nezastával děkanskou funkci. Počtem posluchačů patřila VŠO mezi největší školu ze svazku ČVUT, jak bylo zmíněno na začátku práce. (Závodský, 2003, s. 31-32)

Na VŠO se na výuce podílelo mnoho osob, však těch významných, které se velkou měrou zasloužily o její rozvoj, díky složení pedagogů působících na VŠO, tolik nebylo. Většina lektorů nebyli zaměstnanci, nýbrž učili jako externí síly. Těchto pár zasloužilých jedinců vynaložili obrovské úsilí, aby zvládli enormní množství práce, jež se podepsala na zdravotním stavu profesorského sboru. (Švamberg, 1930, 19-24)

Složení profesorského sboru zpočátku čítalo pár osob. Bohužel se nepodařilo vychovat dostatek odborníků ze svých řad, proto sbor obohatilo jen pár jedinců, a to velmi pozvolna. Jiná situace byla po válce v socialistickém Československu, kde byl téměř ze dne na den sbor naddimenzován a to z důvodu plánované výměny původního sboru. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Významnými funkcionáři byli zejména prof. JUDr. Josef Pazourek, prof. JUDr. František Košťál, prof. JUDr. Gustav Švamberg, prof. JUDr. Jaroslav Šlemr, Jan Koloušek, prof. PhDr. a JUDr. Viktor Dvorský, prof. JUDr. Jan Macek. Skutečnost, že ekonomické vědy, byly do založení VŠO vyučovány jen na právnických fakultách, dokládá zejména původní zaměření funkcionářů VŠO. Až na výjimky studovali všichni funkcionáři právnické fakulty. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Prof. JUDr. Josef Pazourek se narodil 3. ledna roku 1862 v Hořicích. Jeho otec byl obchodníkem. Vystudoval střední školu s pedagogickým zaměřením, poté se stal učitelem na obecné škole. Chodil do večerní školy na vyšším gymnáziu a v roce 1883 začal studovat práva na Karlově univerzitě v Praze. Zde studoval rok, poté odešel studovat práva na vídeňskou univerzitu, kterou úspěšně absolvoval. V roce 1894 se kvalifikoval pro vyučování obchodních nauk a následně se začal věnovat převážně účetnictví. Na vlastní náklady založil odborný časopis „Účetní listy“, jehož byl do roku 1915 redaktorem. Časopis vycházel pravidelně každý měsíc od září do června od roku 1900 do první poloviny minulého století. Vydal habilitační práci s námětem „Bilance akciových společností“ a 20. srpna 1907 se tak stal honorovaným

docentem na ČVUT (v té době Česká vysoká škola technická). O dva roky později, tedy 18. října 1909, zde působil již jako mimořádný profesor účetnictví. Založil kurz pro výuku učitelů na obchodních školách. Od 13. ledna 1912 byl jmenován řádným profesorem a stal se tak prvním řádným profesorem pro obchodní vědy v celém Rakousko-Uhersku. Je jedním ze zakladatelů Vysoké školy obchodní při ČVUT, kde působil od jejího založení až do roku 1932. O rok později, 26. listopadu 1933, umírá v Praze. Ve školním roce 1929/1930 se stal rektorem ČVUT v Praze. Je autorem ne-jedné publikace s účetním tématem – „Účetnictví podvojně a různé jeho podoby“, „Učebnice účetnictví podvojného pro obchodní akademie“ a další. Systematicky rozvíjel tuto vědní disciplínu a díky tomu je považován za jednu z nejvýznamnějších českých osobností v oboru účetnictví. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950; Zlatý fond českého ekonomického myšlení, 2009, online)

Prof. JUDr. František Košťál se narodil ve Ždánicích 19. července 1881. V září 1917 se habilitoval a o tři roky později se stal řádným profesorem na VŠO pro soukromou ekonomiku obchodní a průmyslovou. Před svým působením na VŠO vykonával funkci ředitele Československé akademie obchodní v Praze. Za působení na VŠO stále participoval ve zkušební komisi pro učitelství na vyšších školách obchodních. Ve dvacátých letech minulého století vydal publikace s tematikou placení, dopravy a obchodního účetnictví. Následkem enormního přetížení pak v prosinci 1919 bohužel umírá. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Prof. JUDr. Gustav Švamberg Dr. h. c. se narodil 2. srpna 1880 v Neveklově. Vystudoval gymnázium v Praze a Příbrami, poté studoval práva v Praze a ve Vídni. V roce 1904 získal titul doktora práv na Karlově univerzitě. Věnoval se vědě právní, zejména hospodářské. Od roku 1904 až do roku 1918 se věnoval soudcovství a paralelně od 1906 do 1920 vykonával pedagogickou činnost právních nauk na Československé akademii obchodní v Praze. Na VŠO působil od jejího založení. Habilitoval se 17. listopadu 1919 a za necelé 4 měsíce se stal mimořádným profesorem. Řádným profesorem byl jmenován 31. května 1922. Ve studijním roce 1937/1938 zastával post rektora ČVUT. Těsně po válce se stal čestným doktorem technických věd (Dr. h. c.). Na VŠO přednášel různé právní nauky – závazkové právo, dopravní právo, právo směnečné a šekové, právní formy hospodářského podnikání, bankovní právo, cenné papíry atd. Po válce začal učit na Karlově univerzitě a působil jako zákonodárce na ministerstvu spravedlnosti. Byl publikačně velmi činný. Vydal publikace jako „Československé právo obchodní“, „Učebnice práva směnečného pro školy obchodní“, „Základní nauky právní zejména z čs. práva občanského“ a další. V roce 1929 vydal publikaci, jež reflektovala prvních 10 let působení VŠO, tj. „Vysoká škola obchodní a její problémy v prvním desetiletí 1919-1929“. Svě publikace vydával v časopisech České právo a Právník. V roce 1941 vydal ještě učebnici s názvem „Naše jednotné směnečné právo. Na konci 50. let (24. ledna 1959) minulého století umírá v Praze. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950; Spolek posluchačů komerčního inženýrství v Praze, 1947, s. 13-17)

Prof. JUDr. Jaroslav Šlemr DHHC se narodil 15. října 1881 v Uhelné Příbrami. Aprobával se v oblasti soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové. Habilitoval se v listopadu 1912, necelých osm let poté byl jmenován mimořádným profesorem a v roce 1922 poté profesorem řádným. Byl členem zkušební komise pro učitelství na vyšších školách obchodních. Před působením na VŠO působil jako ředitel Československé akademie obchodní v Praze. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Jan Koloušek se narodil 15. prosince 1859 na Moravě ve městě Horní Rožince. Vystudoval brněnské gymnázium a poté studoval práva na Karlově univerzitě. Byl velmi schopný matematik a historik. Po studii se dal na pedagogickou dráhu. Začal na Obchodní akademii v Chrudimi, poté na Československé obchodní akademii v Praze. Od roku 1888 působil na ministerstvu financí ve Vídni. Na začátku 20. století se stal profesorem na České vysoké škole technické v Brně, kde vyučoval statistiku, finanční vědy a národní hospodářství. Byl jedním ze zakladatelů VŠO. Působil v komisi, jež posuzovala habilitační práci J. Macka. Umírá mlád v roce 1921 a jeho místo na VŠO bylo obsazeno J. Mackem. (Zlatý fond českého ekonomického myšlení, 2009, online)

Prof. PhDr. a JUDr. Viktor Dvorský se narodil 22. září 1882 v Praze. Studoval práva na Karlově univerzitě, kde v roce 1905 získal doktorát. Po dokončení práv studoval na filosofické fakultě obor geografie. Od roku 1909 pracoval deset let jako asistent u G. Švambergga. Byl vášnivým cestovatelem, což dokládá i jeho profesní zaměření po zbytek života. Aprobával se v hospodářském a obchodním zeměpisu nejprve na české univerzitě v roce 1910, poté v Praze v roce 1912 na Vysoké škole technické. Za dalších sedm let se stal mimořádným profesorem a v listopadu 1920 řádným profesorem. Je považován za zakladatele hospodářské geografie, tedy antropogeografie. V roce 1929 dostal bohužel v Londýně mrtvici, která ho velice omezila ve vědecké činnosti, a proto v roce 1934 odchází na odpočinek. Jeho nejvýznamnější práce jsou např.: „Poloha měst v Čechách“, „Všeobecný zeměpis člověka“, třídílná učebnice „Všeobecný zeměpis obchodní“ atd. Na VŠO vyučoval předměty zaměřené na hospodářskou geografii. Umírá v Praze v listopadu roku 1960. (Viktor Dvorský, online; Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Prof. JUDr. Josef Macek se narodil 18. září 1887 v Moravském Krumpachu. Vystudoval gymnázium v Záhřebu a poté absolvoval práva na Karlově univerzitě, kde v roce 1911 získal titul doktora práv. Byl posluchačem Bráfových a Gruberových přednášek o ekonomii. Studoval také filozofii v Praze a Berlíně. Po první světové válce působil na ministerstvu financí. Na VŠO působil od jejího založení, kde se 21. června 1921 habilitoval a již 1. října se stal mimořádným profesorem. V březnu roku 1929 byl jmenován řádným profesorem pro národní hospodářství. Od roku 1923 byl redaktorem časopisu „Naše doba“. Byl vynikající pedagog a řečník a jeho publikace byly velmi didakticky povedené a zaměřené nejen na teoretické poznatky, ale i na aktuální problémy hospodářské politiky té doby. Byl členem zkušební komise pro učitelství na vyšších školách obchodních. Po válce, v roce 1948, emigroval

do USA a stal se profesorem na univerzitě v Pittsburgu. Umřel ve Vancouveru 19. února 1972. (Josef Macek, online; Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Během svého působení na VŠO zastávali profesoři post děkana VŠO, někteří dokonce post rektora ČVUT. VŠO působila zhruba čtvrt století a během této doby se zde vystřídalo, jak reflektuje [tabulka č. 3](#), 11 osob ve funkci děkana VŠO. Funkci děkana zastával vždy profesně nejstarší člen profesorského sboru a rok následující zastával funkci proděkana. V případě, že všichni členové profesorského sboru byli ve funkci děkana, pokračovalo se dalším kolem. Nejdelší dobu v působení děkan-ské pozici zastával G. Švamberg, který zde působil téměř po dobu 7 semestrů. Celých 6 semestrů pak byli ve funkci profesoři J. Pazourkek, J. Šlemra a L. Schauer, který byl jako jediný děkanem tři roky po sobě jdoucích, a to v posledních letech působení VŠO. (1951-1953), resp. VŠPHV. Nejkratší dobu děkanství pak zastával R. Horna, a to pouze po dobu jednoho období. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)



Tabulka 3 Seznam funkcionářů v pozici děkana v jednotlivých letech

Studijní rok	Jméno	Životní data
1919/1920	prof. JUDr. Josef Pazourek	1862-1933
1920/1921		
1921/1922	prof. JUDr. František Košťál	1881-1929
1922/1923	prof. PhDr. et JUDr. Viktor Dvorský	1882-1960
1923/1924	prof. JUDr. Gustav Švamberg Dr. h. c.	1880-1958
1924/1925	prof. JUDr. Jaroslav Šlemr, DHHC	1881-1937
1925/1926	prof. JUDr. Josef Macek	1887-1972
1926/1927	prof. JUDr. Josef Pazourek	1962-1933
1927/1928	prof. JUDr. František Košťál	1882-1960
1928/1929	prof. PhDr. et JUDr. Viktor Dvorský	1880-1958
1929/1930	prof. JUDr. Gustav Švamberg	1881-1937
1930/1931	prof. JUDr. Jaroslav Šlemr, DHHC	1887-1972
1931/1932	prof. JUDr. František Štůla	1883-1943
1932/1933	prof. PhDr. Josef Čada	1881-1957
1933/1934	prof. PhDr. Gustav Švamberg	1881-1937
1934/1935	prof. Ing. Dr. techn. Josef Z. Schneider	1897-1970
1935/1936	prof. JUDr. Jaroslav Šlemr, DHHC	1887-1972
1936/1937	prof. JUDr. František Štůla	1883-1943
1937/1938	prof. PhDr. Josef Čada	1881-1957
1938/1939	prof. Ing. Dr. techn. Josef Z. Schneider	1881-1937
1945/1946	prof. PhDr. Richard Horna	1892-1953
1946/1947	prof. JUDr. Josef Macek	1887-1972
1947/1948*	prof. JUDr. Gustav Švamberg*	1880-1958
1948*/1949	prof. Ing. RCDr. Vilém Šáda	1881-1957
1949/1950		
1950/1951	prof. Ing. JUDr. Leopold Šauer	1903-1972
1951/1952		
1952/1953		

\*G. Švamberg byl z funkce odvolán v únoru 1948 a od té doby působil až do konce školního roku 1949/1950 v. Šáda.

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Každý profesor a docent na VŠO se mimo jiné podílel na procesu prověřování znalostí posluchačů při závěrečných zkouškách, tedy státních zkouškách. Státní zkouška probíhala ve druhém a poté ve třetím roce studia, resp. od 30. let minulého století ve čtvrtém roce, studia. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

První státní zkouška byla pro všechny stejná a byl stanoven jeden předseda a místopředseda. Zkouška obsahovala prověření znalostí z oblastí národního hospodářství, soukromé ekonomiky, věd právních, zeměpisu a cizí řeči. Od studijního roku 1938/1939 se zkouška ze soukromé ekonomiky rozdělila na část účetnictví a ostatní. Státní zkouška ze zeměpisu probíhala jen ve dvacátých letech minulého století. Od školního roku 1932-1933 již nebyla součástí státnic, a to díky reorganizaci školy na přelomu 20. a 30. let. Krátce po válce, tj. od roku 1946, se vědy právní přejmenovaly na hospodářské právo. To bylo jednou ze součástí soukromé ekonomiky, která se od té doby skládala z 3 částí. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Druhá státní zkouška, na konci zvláštní části studia, už byla pro každý směr jiná. Směry A: Velkoobchod se zbožím a C: Odbor průmyslový měly téměř identické okruhy státních zkoušek. Státnice pro obor A se skládala z:

- „Národní hospodářství“ (nahrazeno „Národní hospodářství a finanční věda“ od roku 1933/1934),
- „Soukromá ekonomika“ (od roku 1933/1934 přejmenováno na „Soukromá ekonomika obchodu se zbožím (v malém i velkém) se zvláštním zřetelem k obchodu zahraničnímu“ a po válce „Podniková ekonomika obchodu se zbožím...“),
- „Zbožiznalství“ (bylo zrušeno od školního roku 1933/1934) a
- „Vědy právní“ (přejmenovány od roku 1933/1934 na „Hospodářské právo“). (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Obor C měl stejné okruhy s výjimkou „Zbožiznalství“, které bylo navíc obohaceno o technologie, tj. čtvrtý okruh se nazýval „Zbožiznalství a technologie“ (stejně jako u oboru A bylo zrušeno ve studijním roce 1933/1934). Další rozdílností bylo přejmenování „Soukromá ekonomika“ v roce 1933 na „Soukromá ekonomika průmyslová“. Směr B: Obor bankovní se zpočátku lišil od oboru A jen tím, že se nezkoušelo ze „Zbožiznalství“. Od roku 1933 byl shodný se směrem A (Jediným rozdílem byla změna ze „Soukromá ekonomika“ na „Soukromá ekonomika bankovní“). Posledním oborem byl D: hospodářsko-politický, který byl zřízen až po reorganizaci na přelomu 20. a 30. let. První státní zkoušky tohoto směru se konaly ve studijním roce 1933/1934 z oblastí:

- „Politika“,
- „Národní hospodářství a finanční věda“,
- „Soukromá ekonomika“ (po válce „Podniková ekonomika“),
- „Hospodářské právo“ (po válce zrušeno) a
- „Zeměpis“ (po válce „Hospodářský zeměpis“). (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Každý okruh zkoušel aprobovaný pedagog. Nebylo výjimkou, že pro jeden okruh bylo určeno více členů komise. V tabulce č. 4 lze vidět, kolik pedagogů zkoušelo ten který okruh obecné státní zkoušky v jednotlivých letech. Tabulky č. 6-9 pak zobrazují totéž jen pro zvláštní část studia pro každý směr (A-D). (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 4 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech

Studijní rok	NH	SE	PR	ZM	CR	Celkem
1922/1923	3	3	1	1	9	17
1923/1924	3	3	1	1	8	16
1924/1925	2	3	1	1	9	16
1925/1926	2	3	1	1	9	16
1926/1927	3	3	1	1	12	20
1927/1928	3	3	1	1	11	19
1928/1929	3	3	1	1	10	18
1929/1930	5	3	1	2	10	21
1931/1932	9	2	1	1	12	25
1932/1933	7	2	1	-	9	19
1933/1934	7	2	1	-	7	17
1934/1935	6	2	1	-	7	16
1935/1936	7	3	2	-	9	21
1936/1937	7	3	2	-	9	21
1937/1938	9	4	2	-	9	24
1938/1939	9	7*	2	-	8	26
1939/1940	8	9*	2	-	8	27
1946/1947	6	12*	7	-	6	31
1947/1948	7	24*	7	-	6	44

\* Soukromou ekonomiku části účetnictví zkoušelo ve studijním roce 1938/1939 4 pedagogy, v roce 1939/1940 5, v roce 1946/1947 6 v roce 1947/1948 13.

Pozn.: NH = národní hospodářství; SE = soukromá ekonomika; PR = vědy právní; ZM = zeměpis; CR = cizí řeči

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Z tabulky č. 4 lze vidět, že prvních 10 let byl počet členů zkušební komise velmi nízký, a to i přes vysoký zájem o studium na VŠO. Národní hospodářství zkoušeli 2-3 pedagogy. Po reorganizaci se počet v průměru zdvojnásobil. U soukromé ekonomiky je situace po celé předválečné období identická, 2-3 zkušející. Až po válce se počet zkušejících rapidně zvýšil. To má své příčiny ve změně režimu, tedy přechod z tržního hospodářství na plánované. Bylo tedy potřeba se více zaměřit zejména na výrobu a její plánování, rozpočtování a kalkulaci. Podobnou situaci zaznamenáváme i v okruhu právních věd/hospodářských věd. Posledním okruhem byly cizí řeči. Zde můžeme vidět, že se počet členů zkušební komise měnil, nejprve se jednalo o zvýšení a poté o snížení. Důležitou roli hrál především počet jazyků, ze

kterých bylo možno zkoušku složit. Z tabulky č. 5 můžeme vidět, z jakých jazyků bylo možno složit státní zkoušku. Nejvíce cizích řečí, možných u státních zkoušek, bylo ve studijních letech 1931/1932 a 1932/1933. Od studijního roku 1931/1932 bylo možno složit státní zkoušku z českého jazyka. Tato možnost byla možná jen pro cizince. Vedle dnes normálních jazyků (němčina, angličtina, francouzština, ruština, italština, španělština) byla v té době rozšířeným jazykem i srbochorvatština a rumunština. Po celou dobu působení VŠO bylo možno skládat státní zkoušku z jazyka anglického, ruského, francouzského a srbochorvatského. Německý jazyk byl v nabídce jen v meziválečném období, nikoliv i po válce.

Tabulka 5 Možné jazyky u SZZ v obecné části studia v jednotlivých letech

Studijní rok	Jazyk								
	CJ	EN	DE	RU	FR	IT	SP	RM	SRB
1922/1923		X	X	X	X	X			X
1923/1924		X	X	X	X	X			X
1924/1925		X	X	X	X	X	X		X
1925/1926		X	X	X	X	X	X		X
1926/1927		X	X	X	X	X	X	X	X
1927/1928		X	X	X	X	X	X	X	X
1928/1929		X	X	X	X	X	X	X	X
1929/1930		X	X	X	X	X	X	X	X
1931/1932	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1932/1933	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1933/1934	X	X	X	X	X		X		X
1934/1935	X	X	X	X	X		X		X
1935/1936	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1936/1937	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1937/1938	X	X	X	X	X	X	X	X	X
1938/1939	X	X	X	X	X		X		X
1939/1940	X	X	X	X	X		X		X
1946/1947	X	X		X	X	X			X
1947/1948	X	X		X	X	X			X

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 6 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr A: Velkoobchod se zbožím

Studijní rok	Směr A (okruh)				Celkem
	NH	SE	ZZ	PR	
1922/1923	5	7	3	3	18
1923/1924	5	7	3	3	18
1924/1925	3	7	3	3	16
1925/1926	3	7	3	3	16
1926/1927	5	7	5	3	20
1927/1928	5	8	5	3	21
1928/1929	5	7	5	3	20
1929/1930	6	9	5	3	23
1931/1932	7	8	6	3	24
1932/1933	7	8	5	3	23
1933/1934	7	7	-	3	17
1934/1935	6	7	-	3	16
1935/1936	5	8	-	3	16
1936/1937	5	8	-	2	15
1937/1938	6	9	-	2	17
1938/1939	6	10	-	4	20
1939/1940	6	10	-	5	21
1946/1947	5	7	-	6	18
1947/1948	5	8	-	7	20

Pozn.: NH = národní hospodářství; SE = soukromá ekonomika; ZZ = zbožíznalství; PR = vědy právní

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 7 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr B: Bankovní

Studijní rok	Směr B (okruh)			Celkem
	NH	SE	PR	
1922/1923	4	6	2	12
1923/1924	4	6	2	12
1924/1925	4	9	2	15
1925/1926	4	9	2	15
1926/1927	5	9	2	16
1927/1928	5	9	2	16
1928/1929	5	9	2	16
1929/1930	5	9	2	16
1931/1932	5	8	2	15
1932/1933	5	8	2	15
1933/1934	5	10	2	17
1934/1935	5	8	2	15
1935/1936	6	8	2	16
1936/1937	6	7	2	15
1937/1938	7	8	2	17
1938/1939	8	7	3	18
1939/1940	7	6	4	17
1946/1947	6	5	4	15
1947/1948	6	6	5	17

Pozn.: NH = národní hospodářství; SE = soukromá ekonomika; PR = vědy právní

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 8 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr C: Průmyslový

Studijní rok	Směr C (okruh)				Celkem
	NH	SE	ZZaT	PR	
1922/1923	5	7	4	4	20
1923/1924	5	7	4	4	20
1924/1925	5	8	4	4	21
1925/1926	5	8	4	4	21
1926/1927	6	7	5	3	21
1927/1928	6	7	5	3	21
1928/1929	6	7	5	3	21
1929/1930	7	6	4	3	20
1931/1932	8	5	4	3	20
1932/1933	8	8	4	3	23
1933/1934	8	7	-	1	16
1934/1935	7	8	-	2	17
1935/1936	7	9	-	2	18
1936/1937	7	9	-	2	18
1937/1938	8	10	-	2	20
1938/1939	9	11	-	3	23
1939/1940	9	11	-	4	24
1946/1947	8	8	-	7	23
1947/1948	8	8	-	8	24

Pozn.: NH = národní hospodářství; SE = soukromá ekonomika; ZZaT = zbožíznalství a technologie;  
PR = vědy právní

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 9 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr D: Hospodářsko-politický

Studijní rok	Směr D (okruh)					Celkem
	NH	SE	PR	PL	ZM	
1933/1934	6	2	2	4	1	15
1934/1935	7	1	2	5	1	16
1935/1936	8	2	2	5	1	18
1936/1937	8	2	2	5	1	18
1937/1938	9	3	2	5	1	20
1938/1939	9	3	6	5	1	24
1939/1940	8	3	7	5	1	24
1946/1947	7	4	-	-	5	16
1947/1948	7	4	3	2	5	21

Pozn.: NH = národní hospodářství; SE = soukromá ekonomika; PR = vědy právní; PL = politika; ZM = zeměpis

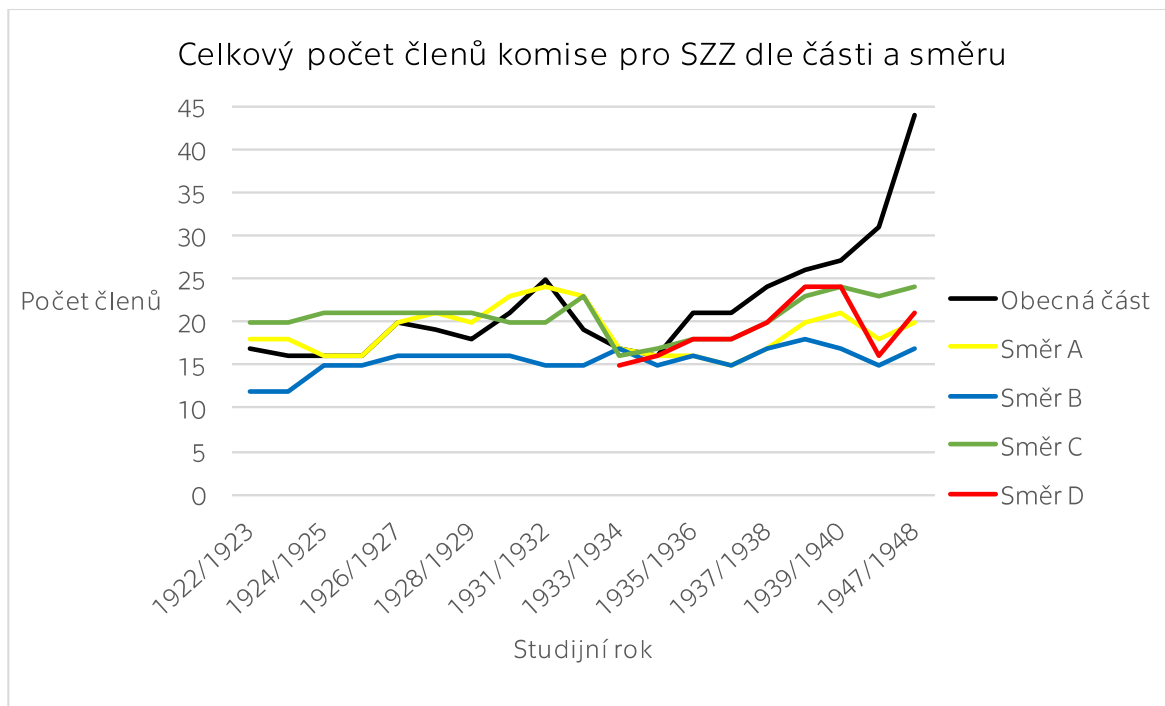
(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Z výše uvedených tabulek je zjevné, že komise pro zvláštní část vykazuje po celou dobu působení VŠO poměrně stabilní konstantní trend, což se u obecné části říci nedá. Lepší vizualizaci tohoto jevu poskytuje [graf č. 2](#). Ukazuje na evidentní nárůst členů komise SZZ těsně před válkou a daleko vyšší nárůst po druhé světové válce. Tento rychlý nárůst je způsoben více faktory:

- Nárůst je způsoben zvýšeným zájmem o hospodářské vědy před válkou i po ní, a tudíž enormním zvýšením počtu posluchačů.
- Nárůst před válkou je způsoben rozdělením Soukromé ekonomiky na část „Soukromá ekonomika – účetnictví“ a „Soukromá ekonomika – ostatní“.
- Nárůst po válce je způsoben změnou režimu z demokracie, ve které je trh tvořen nabídkou a poptávkou, na komunismus, kde stojí v centru tržní plánování bez ohledu na potřeby trhu. Bylo tedy potřeba se zaměřit na úroveň podniků, nikoliv na úroveň trhu. Možnou příčinou může být i v této době již se objevující potřeba inkorporovat do výuky obchodních věd sovětskou filosofii marxismu a leninismu. To s sebou neslo jednak nutnost zvýšit kontrolu a jednak snahu o nahrazení stávajících odborníků „nakažených buržoazním režimem“, kteří plně nesympatizovali s novou filosofií socialistického státu. V jednu dobu se tak sešli v profesorském sboru odborníci z předválečného období a noví, nedostatečně aprobovaní pedagogové.



Graf 2 Celkový počet členů komise pro SZZ dle části a směru



(Zdroj: Zpracováno dle dat archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Předsedou komise pro obecnou část byl od začátku VŠO do roku 1932/1933 J. Pazourek. Odté doby se na místo předsedy dostali G. Švamberg (1933-1935), J. Šlemr (1935/1936) S. Štůla (1936/1937), J. Čada (1937/1938), Z. Schneider (1939/1940), R. Horna (1946/1947) a J. Macek (1947/1948). Po dlouholetém působení J. Pazourka fungoval systém jako u děkanů a proděkanů. Jeden rok předseda a druhý jako místopředseda. U zvláštní části státních zkoušek byli nejvýznamnějšími členy komise J. Šlemr, G. Švamberg, J. Macek, J. Preiss či K. Štodola. Složení komisí bylo různorodé. Nejednalo se jen o pedagogy VŠO, ale také o pedagogy jiných vysokých škol, zejména Karlovy univerzity. Součástí komise byly také osobnosti z praktického života např. J. Mráz (viceprezident státního úřadu statistického), J. A. Bařa (bratr T. Baři, řídil Bařovi závody ve Zlíně), J. Dvořáček (ředitel Živnostenské banky v Praze) a další. Mnohokrát se bohužel stalo, že post místopředsedy ba dokonce předsedy zůstal neobsazen, a to z důvodů nedostatku zaměstnanců na VŠO. Pracovalo zde velmi málo interních pedagogů a většina přednášejících, a tudíž i zkoušejících, pocházelo z externího prostředí (jiné vzdělávací instituce či odborníci z praxe). Personální situaci popisuje [tabulka č. 10](#), ze které je patrné, že podíl profesorů a docentů nedosahuje ve většině případů ani desetiny z celého počtu lektorů. Signifikantní je zmínit, že ve skupině ostatní se jedná převážně o externí síly. To je příčinou vysokého nátlaku na celý profesorský sbor. Nejtěživější stav je zejména ve 30. letech, kdy se podíl pohybuje kolem 5 % a to nutno podotknout, že se počet posluchačů v této dekádě zvýšil asi o 10 %. Po válce se situace trochu zlepšila,

nicméně jak bylo výše zmíněno, nejednalo se o posilu profesorského sboru, ale o jeho následnou výměnu. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 10 Absolutní a relativní zastoupení jednotlivých funkcionářů v jednotlivých letech

Studijní rok	Absolutně					Relativně	
	Prof. řádní	Prof. mimoř.	Soukr. doc.	Ostatní	Celkem	Prof. a doc.	Ostatní
1920/1921	2	2	0	25	29	14%	86%
1922/1923	5	1	3	58	67	9%	91%
1923/1924	5	1	4	51	61	10%	90%
1924/1925	5	1	5	62	73	8%	92%
1925/1926	5	1	9	55	70	9%	91%
1926/1927	6	0	9	60	75	8%	92%
1927/1928	6	0	11	65	82	7%	93%
1928/1929	6	0	11	65	82	7%	93%
1929/1930	5	0	11	76	92	5%	95%
1930/1931	5	0	11	78	94	5%	95%
1931/1932	5	2	8	104	119	6%	94%
1932/1933	4	2	8	98	112	5%	95%
1933/1934	4	2	9	101	116	5%	95%
1934/1935	5	1	8	107	121	5%	95%
1935/1936	6	1	7	101	115	6%	94%
1936/1937	6	1	8	102	117	6%	94%
1937/1938	6	1	12	107	126	6%	94%
1938/1939	5	2	11	111	129	5%	95%
1939/1940	6	2	11	114	133	6%	94%
1945/1946	5	1	9	56	71	8%	92%
1946/1947	7	3	5	106	121	8%	92%
1947/1948	12	1	7	91	111	12%	88%
1948/1949	15	1	6	57	79	20%	80%
1949/1950	15	2	0	56	73	23%	77%

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Personální náklady tvořily nejvyšší položku v celkovém rozpočtu školy. Náklady na provoz školy se pohybovaly ve velkém rozpětí. Nejvyšší náklady byly při založení školy, tj. 1923 až 1923, kdy se náklady pohybovaly nad 1,5 miliónu korun. Nejnížší byly pak v letech 1924 a 1927, kdy spadly pod hranici 0,8 miliónu korun. V roce 1929 se náklady pohybovaly kolem 1,3 miliónu korun. Ty byly tvořeny nejvíce náklady osobními (kolem 1 miliónu korun), dále náklady věcnými (kolem 0,2 miliónů korun). Škola na druhou stranu vybrala na poplatcích kolem 0,25 miliónů korun. Takže čisté náklady na školu v roce 1929 dosáhly 982 866 korun, tj. na jednoho posluchače 1 064 korun. V porovnání s jinými školními institucemi to bylo hluboko pod úrovní. Jen náklady osobní na obchodních akademiích činily kolem 1,5 miliónu korun. Na jednoho žáka se jednalo o 2 000 korun, na pražské české obchodní akademii dokonce o 2 786 korun. I přesto, že se jednalo o školy střední, které nedisponují nadstandardní úrovní výuky, byly jejich náklady výrazně vyšší než na VŠO. To dokazuje jen skutečnost, že se škola opravdu potýkala s personálními problémy, což má nemalý negativní důsledek na kvalitu jak výuky, tak samotného chodu školy. (Švamberg, 1930, s. 28-29)

## 2.2 Vyučované předměty

Jak je výše zmíněno, při vzniku VŠO se organizace studia a tím i studijní plány dotvářely postupně. V první roce působení je tak vyučováno jen několik základních předmětů. Již studijní rok 1922/1923 obohatil studium o nové kurzy. Jednotlivé předměty byly zařazeny dle jejich zaměření do různých skupin – národní hospodářství, soukromá ekonomika, vědy právní, matematika a přírodní vědy a cizí řeči. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Již v tu dobu probíhaly vedle přednášek i semináře, které měly za cíl (stejně jako dnešní semináře, resp. cvičení) diskutovat probranou látku a uvést jí v praktické příklady. [Tabulka č. 11](#) zobrazuje počet vyučovaných předmětů dle skupin v jednotlivých letech. Nejsou uvedeny všechny studijní roky, neboť se studijní plány buď nedochovaly, nebo svou náplní neposkytovali hledané informace. Například ve studijním roce 1920/1921 je uveden jen výčet několika desítek (ani ne 30) vyučovaných předmětů. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 11 Počet vyučovaných předmětů v jednotlivých letech

Studijní rok	Národní hospodář.	Soukromá ekonom.	Vědy právní	Matem. a přírodní vědy	Cizí řeči	Sem.	Celkem
1922/1923	9	28	9	15	12	7	80
1923/1924	6	22	9	13	12	7	69
1924/1925	8	29	11	15	13	7	83
1925/1926	7	29	10	15	14	7	82
1926/1927	8	27	11	16	15	7	84
1927/1928	8	27	10	15	16	7	83
1928/1929	8	26	11	17	17	7	86
1931/1932	8	36	18	21	18	8	109
1932/1933	7	40	21	26	18	8	120
1933/1934	6	39	26	23	20	8	122
1934/1935	6	34	26	22	21	8	117
1935/1936	7	34	23	14	22	9	109
1936/1937	8	39	24	23	22	9	125
1937/1938	8	39	22	23	22	9	123
1938/1939	8	39	23	23	22	10	125
1939/1940	8	39	24	23	22	11	127
1945/1946	7	36	17	20	22	9	111
1946/1947	13	57	25	19	16	9	139
1947/1948	16	59	26	26	16	12	155
1948/1949	21	70	21	21	16	8	157
1949/1950	25	67	15	19	15	14	155

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Z tabulky je vidět, že ve 20. letech se počet předmětů výrazně neměnil. Nijak se nelišil ani obsahově. Ve 30. letech dochází ke změně. Jednak množství vyučovaných předmětů, a to fakultativních i obligatorních. To se zvýšilo o 20 až 30 předmětů (26 % – 45 %) a jednak se objevují i předměty reflektující hospodářský stav nejen ČSR ale i ve světě, tj. velká hospodářská krize z roku 1929. Jedná se například o předměty „Moderní měnové problémy“ či „Hospodářské konjunktury a průmyslová nezaměstnanost“. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Velmi okrajově můžeme zmínit, že v národním hospodářství se vyskytovaly kurzy typu „Národohospodářská theorie“, „Národohospodářská politika“, „Národohospodářská statistika“, „Finanční věda“ a další. V soukromé ekonomice se objevovalo „Účetnictví I.–III.“, účetnictví pro různé typy podniků (bankovní, průmyslové, zemědělské), předměty spadající do dnešního marketingu, tj. „Reklama“, „Analýsa trhu“. Byly zde i předměty týkající se logistiky např. „Spedice“, „Doprava po železnici“, „Doprava po vodách vnitrozemských“, „Doprava námořnická“ a další. Také se

v této skupině objevovaly předměty z bankovního sektoru (zejména pro směr bankovní) např. „Bankovní podniky“, „Hypotéční úvěr“, „Obchody bankovní“, „Technika obchodu s cennými papíry“ atd. U právních věd se vyskytují různé druhy právních předmětů, které se vyučují dodnes např. „Právo obchodní“, „Právo živnostenské“, „Právo daňové“, „Právo bankovní“ apod. Matematika a vědy přírodní jsou skupinou, kde se objevují jak předměty s tvrdými daty („Základy vyšší matematiky“, „Politická aritmetika), tak s měkkými daty („Zbožiznalství“, Nauka o surovinách“, „Regionální a speciální zeměpis“, „Sociologie“, „Základy praktické filosofie“ atd.). Zajímavou skupinou jsou cizí řeči, jejichž počet se postupem času zvyšoval. Z původních 12 jazyků při založení se vyučovalo před druhou světovou válkou 22 řečí. Mezi nimi byly jazyky dnes rozšířené (němčina, ruština, angličtina, španělština apod.) dále pak méně rozšířené (rumunština, maďarština, hindústání, dánština, švédština, arabština, perština, novořečtina atd.). U jazyků je nutné podotknout, že povinností posluchače bylo absolvovat minimálně 3 cizí řeči, což se u jiných obchodních škol v sousedních zemích nevidělo (byly maximálně 2). (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950, Švamberg, 1930, s. 32-33)

Po válce se z důvodu změny režimu náplň studia významně změnila. Obsah studia plně nekorespondoval s potřebami komunistického režimu a z toho důvodu bylo potřeba vyučované předměty vyměnit. Jelikož, ale na škole vyučovali, resp. studovali, pedagogové, resp. studenti, kteří plně sympatizovali s tržní ekonomikou, nemohly být předměty vyměněny naráz. Proto můžeme vidět, že po válce se počet předmětů opět zvýšil (zejména národní hospodářství a soukromá ekonomika) a dosahoval téměř dvojnásobného počtu oproti dvacátým létům. Nově vyučované kurzy se poté zaměřovali především na plánování (společně s tím se objevují předměty kalkulace a rozpočetnictví) a humanitní vědy („Psychologie práce“, „Psychologie v hospodářském životě“, „Společenské nauky“). Vyučovaly se nové předměty jako „Hospodářské plánování“, „Podnikové plánování“, „Kalkulace a provozní účetnictví obchodních a výrobních podniků“, „Organisace a správa podniků“. Vedle toho se vyučovaly předměty, které existovaly i před válkou např. Finanční věda, Národohospodářská politika, Účetnictví apod., ale jejich obsah byl minimalizován. Nutno podotknout, že z důvodu přiblížení se velkému vzoru – SSSR, byl do studia vtělen marxismus a leninismus. I počet cizích řečí se snížil o téměř 30 %. Důležité je zmínit, že byla snaha vzdělávat na vysokých školách zejména dělnickou třídu, a proto byly do prvního ročníku zařazeny předměty jako „Repetitorium ze středoškolské matematiky“ či „Repetitorium účetnictví“. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Při vzniku VŠO a až do jejího uzavření před listopadem 1939 si studenti zapisovali vedle povinných předmětů i předměty doporučené. Zapisovali se nicméně jen na semináře a to přímo u vyučujícího, přednášky povinné nebyly vůbec. Po válce se situace změnila. Účast byla povinná i na přednáškách a studenti měli přímo předepsáno, jaké předměty mají odstudovat v daném semestru. Počet předmětů byla během celé existence školy výrazně vyšší, než jak ho známe dnes. Studenti si zapi-

sovali kolem 11–15 předmětů (někdy až 20). Při 4. letém studiu tak student absolvoval kolem 90–100 předmětů (těsně po válce o dvacet víc). (Archiv ČVUT, Fond 4 a Studijní programy 1920-1950)

## 2.3 Posluchači a absolventi

O vysokoškolské obchodní vzdělání byl velký zájem, což dokládá i počet posluchačů zapsaných při jejím vzniku, tj. ve studijním roce 1919/1920. Tehdy se zapsalo téměř 2,5 tisíce studentů, z toho 3,75 % ženy a 3,26 % cizinci. Následně, díky ukončení studií mnoha posluchačů z důvodů náročnosti studia, počet klesal. Takto velký zájem o studium na VŠO se vysvětluje jednak situací doby – bylo krátce po válce a jednak krátkostí studia a tím dosažení vysokoškolského vzdělání v poměrně krátké době. Důvodem mohlo být i to, že se přihlásilo poměrně mnoho těch, jež se účastnili dvouletých kurzů a mohli tak nastoupit do druhého ročníku. V následujícím roce je už zaznamenáno výrazné snížení, kdy se přihlásilo 1 672 posluchačů. A další roky je trend klesající – 1921/1922: 1 482; 1922/1923: 1 167; 1923/1924: 1 091; 1924/1925: 929; 1925/1926: 800; 1926/1927: 811; 1927/1928: 784; 1928/1929: 782; 1929/1930: 924. Nejenže je celkový počet klesající, klesající trend pozorujeme i u žen a to z 92 na 41 posluchaček. Naproti tomu počet cizinců má do třetího roku trend opačný, kdy bylo v letním semestru 360 cizinců z 1 257, tedy více jak čtvrtina všech posluchačů. Od roku čtvrtého pak počet jiných národností klesá a v roce 1928/1929 v letním semestru je počet 31, tedy bezmála 4 %. V roce 1929/1930 se sice zapsalo téměř o 150 posluchačů více, nicméně se jednalo spíše o opakovaný zápis dřívějších posluchačů, kteří neudělali první státní zkoušku, a také dalších absolventů, kteří si zapsali jiný obor s cílem snadnějšího získání doktorské hodnosti. Odchod posluchačů společně s čerstvými absolventy převýšil počet nově zapsaných, a proto počet studentů VŠO postupně klesal a to až do přelomu 30. let, kdy se počet opět zvyšuje. Je zajímavé, že se počet posluchačů VŠO ve třicátých letech zvyšoval i přes následky velké hospodářské krize. Studenti si celé studium hradili sami a v československém školství počet studentů vysokých škol v této dekádě klesal. Jediným vysvětlením může být charakter studia. Hospodářská krize jen prohloubila zájem o ekonomický obor. (Švamberg, 1930, s. 30-32)

Jak už bylo zmíněno, v roce 1929/1930 se zapsalo 924 posluchačů, z nichž bylo 38 cizinců a 886 posluchačů naší národnosti. Byli to Jihoslované (10), Poláci (7), Rusové (7), Litevci (3), Lotyšši (3), Bulhaři (2), Rumuni (1), Rakušan, Švýcar, Američan. Z 886 posluchačů československých bylo 65 Němců, 21 Maďarů, 19 židů, 3 Rusíni, 1 Rus, 1 Polák. (Švamberg, 1930, s. 30-32)

Vzdělání posluchačů se na konci 20. let změnilo. Poměrně výrazně roste podíl absolventů obchodních akademií. V roce 1929/1930 se jednalo o 117 absolventů obchodních akademií. Realistů bylo 113, absolventů reálných gymnázií 36, absolventů reformních gymnázií 9, absolventů vyšší průmyslové školy 23 a další. (Švamberg, 1930, s. 32-33)



Absolventů VŠO za prvních 10 let bylo 860 z toho 50 žen a 168 cizinců. Zejména Ukrajinci (75), Rusové (49), Jihoslované (39), Arméni (3), Bulhar a Gruzínek. Většina ze směru velkoobchod se zbožím – 457 z toho 18 žen, směr bankovní 210 z toho 16 žen, směr průmyslový 193, z toho 16 žen. (Švamberg, 1930, s. 30-32)

Uplatnění prvních absolventů nebylo jednoduché, neboť trh práce nebyl připraven na komerční inženýry – nebyla pro ně vytvořena pracovní místa. Navíc se ve společnosti setkávali s tvrdou konkurencí s absolventy obchodních akademií, právníky, některými techniky a také bohatých, kteří byli zvýhodňováni. Nicméně vytrvalost a průbojnost komerčních inženýrů přispěla k tomu, že se postupně jejich uplatnění v praxi zvyšovalo. Společnost postupně, hlavně díky úsilí profesorského sboru, uznávala kvality absolventů VŠO a postupně mizely předsudky. Při snaze najít odpovídající posty stálo absolventům obchodní školy v cestě mnoho překážek. Jednalo se zejména o dlouhodobé upírání titulu inženýra, platové zařazení a nejasnosti v soukromém sektoru. Titul inženýra byl uznán až roce 1925, kdy byl výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 24. července přiznán tento titul absolventům, dokonce retrospektivně. Tedy i těm, kteří měli již dostudováno v nereorganizovaném tříletém studiu. Zákonem č. 103 z roku 1926 bylo přiznáno absolventům jiné platové zařazení, dokonce byla vytvořena nová platová skupina, tj. kategorie plného vysokoškolského vzdělání na tříleté vysoké škole. Platové zařazení nebylo však úměrné tomu, co by absolventi VŠO měli mít přiznáno s ohledem na to, že studium na VŠO patřilo k nejobtížnějším a to jednak díky rozsahu odbornosti a také nutností znalosti nejméně 3 cizích řečí. V soukromém sektoru byl problém se zařazením absolventů. Objevovaly se tu určité předsudky jako:

- pocit, že jsou méně kvalifikováni v určitých činnostech, například v psaní na stroji,
- nedostatek drilu a
- očekávání, které se nechce po žádném absolventovi – ihned po škole zastávat vedoucí funkce. (Švamberg, 1930, s. 32-33)

Postupem času se však absolventům podařilo postupně prosadit. Mnoho jich mělo úspěch nejen v našem státě, ale i za hranicemi, a to jak v sektoru veřejném, tak i soukromém. Jejich uplatnění na konci 20. let minulého století je široké. Působili v průmyslu (15 %), obchodu (15 %), peněžnictví (15 %), u hospodářských korporací (10 %), byli samostatnými podnikateli či společníci firem (15%), ve státních službách (především ministerstvo financí, profesori obchodních učilišť a další – 30 %). (Švamberg, 1930, s. 39)

Absolventi VŠO měli ještě tu nevýhodu, že jejich zaměření vyžaduje i dosti praxe. Profesorský sbor si toho byl však od počátku této úlohy vědom, a proto se snažil konfrontovat teorii s praxí. Důkazem je, byť kvůli nedostatku vlastních učitelů, až příliš velké zastoupení externích sil.

Podrobný přehled počtu studentů poskytuje **tabulka č. 12**. Zde je uveden počet studentů a vedle toho i počet profesorů společně s docenty. Poslední sloupec pak popisuje personální situaci ve škole, tedy přepočtení na počet studentů na jednoho profesora/docenta. V této tabulce můžeme vidět, že začátek fungování VŠO byl personálně velmi náročný – ve studijním roce 1920/1920 je počet studentů na profesora/docenta 418, poté klesal a po válce je vidět znovu krátkodobý růst, jež je vystřídán opět poklesem. **Grafy 4 a 5** pak ukazují trend. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

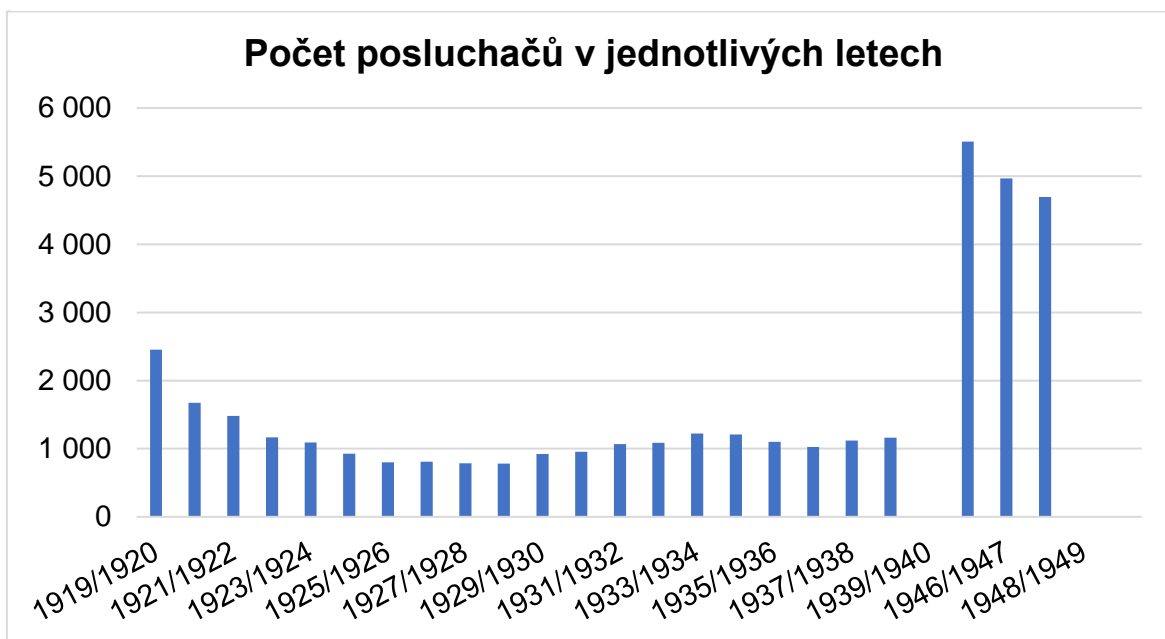
Tabulka 12 Počet posluchačů, profesorů/docentů v jednotlivých letech

Studijní rok	Počet studentů	Počet prof. a doc.	Posluchači na jednoho prof./doc.
1919/1920	2 452	.	.
1920/1921	1 672	4	418
1921/1922	1 482	.	.
1922/1923	1 167	9	130
1923/1924	1 091	10	109
1924/1925	929	11	84
1925/1926	800	15	53
1926/1927	811	15	54
1927/1928	784	17	46
1928/1929	782	17	46
1929/1930	924	17	54
1930/1931	953	17	56
1931/1932	1 067	15	71
1932/1933	1 088	14	78
1933/1934	1 223	15	82
1934/1935	1 208	14	86
1935/1936	1 100	14	79
1936/1937	1 027	15	68
1937/1938	1 118	19	59
1938/1939	1 163	18	65
1939/1940	2 000*	19	.
1945/1946	5 508	15	367
1946/1947	4 966	15	331
1947/1948	4 693	20	235
1948/1949	.	22	.
1949/1950	.	17	.

\*Jde o přibližnou hodnotu vycházející z písemné dokumentace archivu ČVUT. Znak „.“ představuje nezjištěnou hodnotu.

(Zdroj: Zpracováno dle dat z Archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950; Švamberg 1930, s. 30-31)

Graf 4 Počet posluchačů VŠO v jednotlivých letech



(Zdroj: Zpracováno dle dat z archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950; Švamberg 1930, s.

Graf 3 Počet posluchačů na jednoho profesora/docenta v jednotlivých letech



(Zdroj: Zpracováno dle dat z archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950; Švamberg 1930, s. 30-31)

Z grafů 4 a 5 lze vidět, že s výjimkou prvního roku je v předválečném období trend posluchačů kopírován trendem počtu posluchačů na jednoho profesora/docenta (součet řádných, mimořádných profesorů a docentů). To proto, že počet profesorů/docentů je řádově stejný. Graf ukazuje, že počet posluchačů na jednoho profesora/docenta se ve dvacátých letech snižuje, ve třicátých se zvyšuje a ke konci třicátých let opět snižuje. Po válce se rapidně počet posluchačů zvyšuje až na pětinasobek počtu před válkou. Opět je to z důvodu jednak nových posluchačů (pro velký zájem se jednalo o velký nárůst této skupiny), jednak nedostudovaných studentů z předválečného období a nakonec díky novému režimu, který se snažil vzdělávat dělnickou třídu. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Zajímavý je i počet posluchačů vzhledem k národnosti, to zobrazuje tabulka 13 a 14. Je vidět že největší zastoupení mají Češi, velké zastoupení mají i občané Moravy a Slezka. Významná je skutečnost, že počet cizinců se zvyšoval, ale po válce se rapidně snížil i přes zvýšení celkového počtu posluchačů, tj. sledujeme zde protichůdný trend v poválečném období. Nicméně podíl posluchačů-cizinců je mezi lety 1928 – 1938 kolem 5 %, až v roce 1938/1939 je téměř 9 %, po válce už počet klesl na pouhé jedno procento. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Tabulka 13 Počet posluchačů VŠO dle národnostních skupin

Studijní rok	Čechy	Morava a Slezsko	Slovensko	Cizinci	Celkem
1928/1929	556	159	36	31	782
1930/1931	617	225	58	53	953
1931/1932	702	241	61	63	1067
1932/1933	724	236	78	50	1088
1933/1934	825	270	74	54	1223
1934/1935	809	257	99	43	1208
1935/1936	709	240	110	41	1100
1936/1937	639	216	109	63	1027
1937/1938	709	211	128	70	1118
1938/1939	716	230	110	107	1163
1945/1946	4119	1203	148	38	5508
1946/1947	4809		103	54	4966
1947/1948	4230		429	34	4693

(Zdroj: Zpracováno dle dat z archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

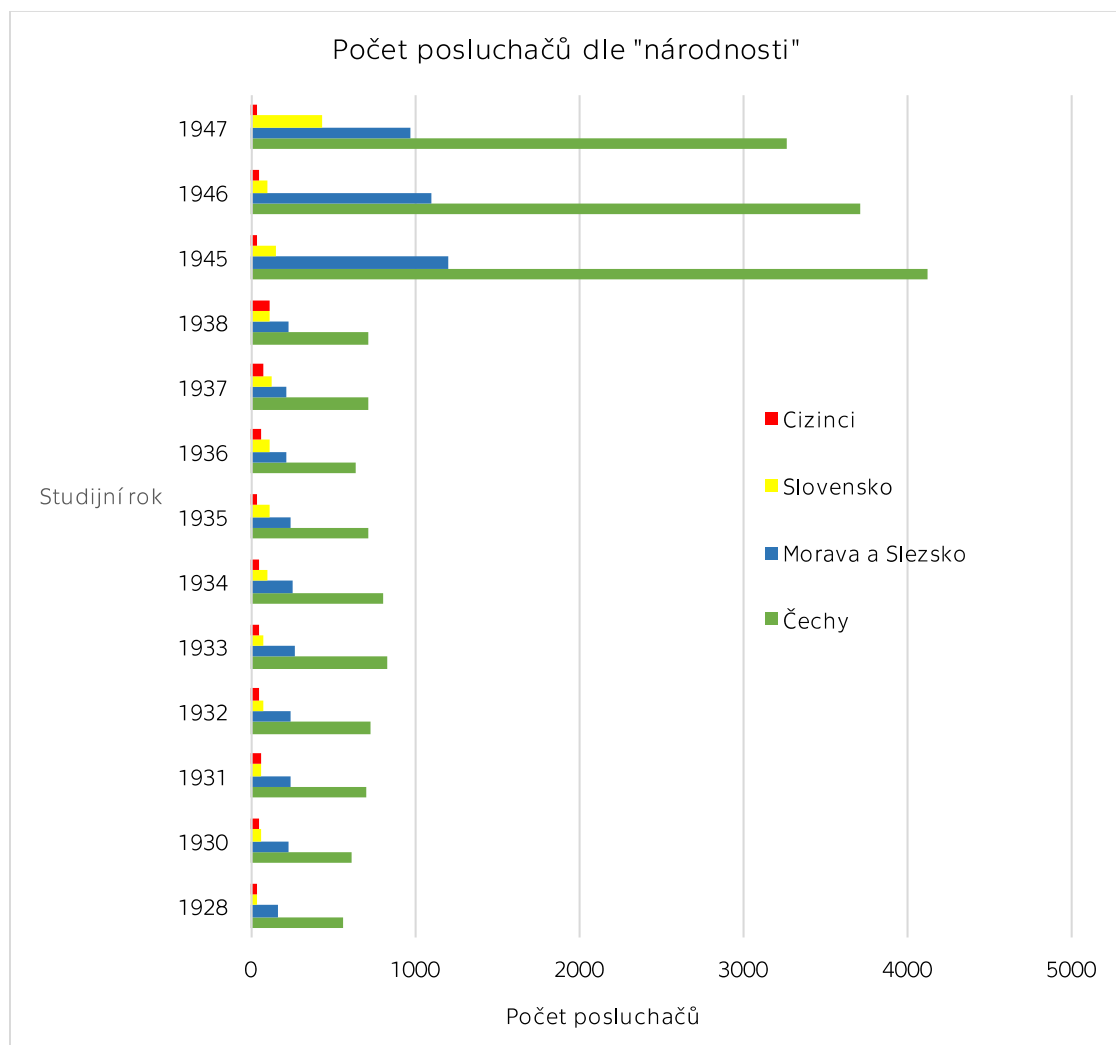
Tabulka 14 Národnostní složení posluchačů VŠO v relativním vyjádření

Studijní rok	Čechy	Morava a Slezsko	Slovensko	Cizinci
1928/1929	71%	20%	5%	4%
1930/1931	65%	24%	6%	6%
1931/1932	66%	23%	6%	6%
1932/1933	67%	22%	7%	5%
1933/1934	67%	22%	6%	4%
1934/1935	67%	21%	8%	4%
1935/1936	64%	22%	10%	4%
1936/1937	62%	21%	11%	6%
1937/1938	63%	19%	11%	6%
1938/1939	62%	20%	9%	9%
1945/1946	75%	22%	3%	1%
1946/1947	97%		2%	1%
1947/1948	90%		9%	1%

(Zdroj: Zpracováno dle dat z archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Graf 5 ukazuje, jak se vyvíjely jednotlivé skupiny posluchačů v jednotlivých letech. Je zjevné, že počet posluchačů z Čech na začátku třicátých let rostl, stejný trend je u ostatních skupin (Slovensko, Morava a Slezsko a cizinci). Od roku 1935 pak počet klesá. Po válce zaznamenáváme rapidní nárůst posluchačů z oblastí Čechy, Morava a Slezsko. Poté počet klesá. Kontratrend sledujeme u cizinců, u kterých je počet po válce nižší než před ní a poté počet roste. Slovenští posluchači nevykazují žádný trend – po válce růst, následuje pokles a poté rapidní růst. (Archiv ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

Graf 5 Počet posluchačů VŠO dle "národnosti"



(Zdroj: Zpracováno dle dat z archivu ČVUT, Studijní programy 1920-1950)

# Závěr

Vznik Vysoké školy obchodní na ČVUT byl složitým a zdlouhavým procesem, který se nakonec dočkal úspěchu a škola v roce 1919 zahájila svou činnost. O studia obchodních věd byl velký zájem, což dokládá vysoký počet posluchačů v prvním roce, kdy se zapsalo téměř 2,5 tisíce posluchačů. Po celou dobu dvacátých let minulého století pak počet posluchačů klesal, až na začátku třicátých let i přes hospodářskou situaci opět vzrostl. Velká hospodářská krize zapříčinila snižující se počet studentů na vysokých školách v ČSR, avšak na VŠO začal počet růst. Hospodářská krize zvýšila zájem o obchodní vzdělávání.

Co do počtu studentů patřila VŠO k největším ze všech škol působících ve svazku ČVUT. Zpočátku byla tato instituce dosti podceňována a ve společnosti se jí nedostávalo uznání, které jí náležitě patřilo. Díky velké iniciativě, intenzivnímu úsilí a trpělivosti profesorského sboru se škola dokázala vypořádat nejen s personálními a prostorovými nedostatky ale i s problémem týkajícím se společenského statusu VŠO. Personální nedostatky však nebyly nikdy odstraněny. Malý počet členů profesorského sboru a enormně vysoký počet externích sil zapříčinil přetíženi profesorů a docentů a práce jim doslova padala na ramena. Zpočátku nebyl únosný ani poměr mezi počtem posluchačů a učebními místnostmi, které navíc nebyly koncentrovány v jedné budově, ba dokonce na jednom místě. Nebylo tak výjimkou, že přednáškové místnosti byly přeplněné a podmínky pro výuky byly neadekvátní, studenti stáli a psali si navzájem na zádech a v místnosti nebyl vzduch.

Studium na VŠO patřilo k obtížnějším a srovnáme-li studium na podobné škole v zahraničí, tak nároky VŠO byly na jiné úrovni. Náročnost studia na VŠO vyplývá zejména z povinnosti odstudovat větší počet jazyků a delší doby studia, která byla i přesto nedostačující. Bohužel i přes tyto skutečnosti nebyla VŠO ve 20. letech minulého století uznávána, tak jak by měla. Často jí byl přiřazen status vyšší střední školy či gymnázia. Neuznávání jejích kvalit se bohužel podepisovalo na absolventech. Byť uplatnění na trhu práce našli, nebyli odměněni dle platných legislativních předpisů a byla jim přiznána nižší platová úroveň. To byl jeden z mnoha důvodů, proč profesorský sbor inicioval reorganizaci, jenž měla zajistit nejen lepší společenský status absolventů a VŠO vůbec, ale také reorganizovat studium tak, aby se studenti nehroutili pod náročností studia. Návrh byl společně s vyčerpávajícím odůvodněním podán na ministerstvo školství a národní osvěty krátce po založení školy, tj. již v roce 1923. Nicméně až v roce 1929 byl schválen. Škola tak byla definitivně včleněna do svazku ČVUT, délka studia byla prodloužena na 4 roky a byl zřízen nový směr zvláštní části a to D: Hospodářsko-politický (v původní návrhu konsulární a tisková služba).

Díky této reorganizaci se situace začala měnit. Jednak se už tak náročné studium rozprostřelo do 8 semestrů, což přineslo prodloužení zvláštní části studia o jeden rok. S touto reorganizací bylo dokonce ustanoveno, že VŠO bude moci udělovat titul „doktorát věd obchodních“, tj. RCDr. (doctor rerum commercialum). Vydání legislativní normy týkající se této pravomoci nicméně proběhlo až v roce 1934. Oč bylo obtížné získat titul komerční inženýr, o to bylo obtížnější získat titul doktora věd obchodních. Posuzovatelé rigorózních prací byli velmi přísní a kladně vyřídili jen 64 % prací. Díky možnosti udělovat tento titul na VŠO byl završen proces uznávání jejích kvalit.

Pár let od konce reorganizace se začala měnit situace v Evropě. V německé říši se dostal k moci A. Hitler a tato událost se následně promítla i do Československé republiky v podobě Mnichovské dohody, jejímž předmětem bylo postoupení pohraničních území ČSR Německu. Krátce poté byl zbytek Čech a Moravy okupován nacistickými vojsky a byl zřízen „protektorát Čechy a Morava“. Ve stejném roce (1939) byly v listopadu uzavřeny české vysoké školy a činnost VŠO byla až do konce války pozastavena.

Krátce po osvobození se sešel profesorský sbor VŠO a hned v létě byla zahájena výuka. Bohužel nová politická ideologie – komunismus propagovala jinou ekonomickou filosofii, než jaká panovala na VŠO. Nové potřeby státu se projeví v nové organizaci vysokoškolského vzdělávání, zvláště pak toho obchodního. Snahou komunistické strany bylo odstranit buržoazní přežitky VŠO. Nicméně snaha změnit pouze náplň studia nebyl dostačující a kapitalistické prvky přežívaly stále ve výuce a to díky profesorům a studentům. Komunisté tedy zavedli čistky, při kterých bylo mnoho pedagogů VŠO nahrazeno novými, kteří sympatizovali s komunistickým režimem. Čistka se dotkla i studentů a mnozí z nich byli vyloučeni ze studia. Byl zaveden systém kádrových posudků, který měl zajistit, aby se na VŠO, a nejen tam, nedostal nevhodný student či pedagog.

Komunisté s VŠO do budoucna nepočítali, a proto postupně školu rušili. V roce 1948 byla přejmenována na Vysokou školu věd hospodářských (VŠVH). O rok později byla zrušena z důvodu zřízení Vysoké školy politických a hospodářských věd v Praze (VŠPHV), která byla zřízena jen k dostudování studentů z VŠO, resp. VŠVH. VŠPHV tedy nové studenty nepřijímala. Nově přejmenovaná škola se pár let po fungování postupně rozdělila do již působících škol, neboť stále nenaplňovala představy komunistické ideologie. Prostory a pedagogické síly převzala fakulta ekonomicko-inženýrská na ČVUT. Pro potřeby socialistického režimu pak vznikla Vysoká škola ekonomická v Praze, která měla zajistit dostatek odborníků pro potřeby socialistického státu.



Vysoká škola obchodní, vzniklá při ČVUT, dala stabilní a pevný fundament pro dnešní ekonomické vzdělávání v České republice. Veliký obdiv patří těm, kteří svým úsilím dokázali vybudovat to, z čeho my dnes čerpáme a to i přes obrovské překážky a neúspěchy, které se jim při této cestě objevily.

# Seznam použité literatury

1. DEVÁTÁ, M. Vysoká škola politických a hospodářských věd In: Dějiny VŠE v Praze. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2014, 83-98 ISBN 978-80-245-2068-1.
2. DOLEŽALOVÁ, Antonie. Učíme ekonomii 90 let. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-641-7
3. Epravo.cz: NAŘÍZENÍ ZE DNE 30.9.1919 O ORGANISACI VYSOKÉ ŠKOLY OBCHODU V PRAZE A O STUDIU NA NÍ [online]. [cit. 2017-10-24]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=1430&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>
4. HEC Paris: La première promotion HEC en haut de forme [online]. [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: [http://www.hec.fr/130ans/pages/detail/11/The\\_very\\_first\\_HEC\\_class\\_intake\\_on\\_to\\_p\\_form](http://www.hec.fr/130ans/pages/detail/11/The_very_first_HEC_class_intake_on_to_p_form).
5. HUBENÝ, D. Nerealizovaná konkurence – německá vysoká škola obchodní In: Dějiny VŠE v Praze. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2014, 65-82 ISBN 978-80-245-2068-1.
6. Investia.cz. Staré české bankovky 1918 až 1938. ©2010-2017 Dostupné z <http://www.investia.cz/stare-ceske-bankovky-1918-1938>.
7. JAHNUBA, M. Univerzitní výuka účetnictví v zemích koruny české. In: Účetnictví. 2003, 50(8), 71-74. ISSN 0139-5661.
8. Josef Macek. EBibliotheca [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <http://www.bibliothecaeconomica.cz/library/author/detail/Macek,%20Josef?id=&view=0>
9. Körner, M. Rozvoj vysokého školství v ČR a jeho širší historické a středoevropské souvislosti. In: URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ. 2010, XIII(6), 47-48.
10. KRAMEŠ, J. Výuka politických věd a ekonomické myšlení v první polovině devatenáctého století v českých zemích. In: Politická ekonomie. Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003, 58(5), 641-656.
11. LOMIČ, V. 1975. Dosažené doktoráty na bývalé Vysoké škole obchodní při CVUT. Acta Polytechnica 6(2), s. 43-52.
12. NOVOTNÝ, L. SKŘIVAN, A. HALÍKOVÁ, P. Založení Vysoké školy ekonomické v Praze (1953) In: Dějiny VŠE v Praze. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2014, 99-121 ISBN 978-80-245-2068-1.

13. NOVOTNÝ, L. TÓTH, A. K vývoji Vysoké školy obchodní v Praze (1919-1939) In: Dějiny VŠE v Praze. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2014, 53-64 ISBN 978-80-245-2068-1.
14. Počet obyvatel a národnostní mapa ČSR [online]. 2011 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.codyprint.cz/csr/mapa.html>.
15. RCS. 1919-1952. Sbírnka zákonů a nařízení republiky Československé (Sb. Z. a n.).
16. SPOLEK POSLUCHAČŮ KOMERČNÍHO INŽENÝRSTVÍ V PRAZE. Prof. JUDr. Gustav Švamberg: druhý čestný doktor obchodní věd. ČVUT v Praze, 1947.
17. STELLNER, F. SZOBI, P. K institucionálním a personálním okolnostem vzniku vysoké školy ekonomické v Praze. In: Politická ekonomie. Vysoká škola ekonomická v Praze, 2013, 61 (4), 515-535. ISSN 2336-8225.
18. STELLNER, F. VOKOUN, M. Udělování vědeckých hodností na vysoké škole ekonomické v Praze v padesátých letech 20. století. In: Politická ekonomie. Vysoká škola ekonomická v Praze, 2013, 61 (4), 464-480. ISSN 2336-8225.
19. ŠLEMR, J. Potřeby a požadavky vysoké školy obchodní v Praze. Národní listy. 1929, 69(353), 2. ISSN 1214-1240.
20. ŠVAMBERG, Gustav. Vysoká škola obchodní a její problémy v prvním desetiletí 1919-1929. V Praze: Vysoká škola obchodní, 1930. ISBN 1919-1929
21. TÓTH, A., NOVOTNÝ, L. Československé vysoké školství v první Československé republice In: Dějiny VŠE v Praze. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2014, 35-52 ISBN 978-80-245-2068-1.
22. URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC. Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945-1969. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-2979-3.
23. Věkové složení obyvatelstva 2016 [online]. 2017 [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2016>.
24. Viktor Dvorský. Přírodovědecká fakulta: Univerzita Karlova [online]. [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/knihovna/otcove-zakladatele-geografie/viktor-dvorsky>
25. VŠO/ČVUT. 1929 – 1953. Fond Československé státní vysoké školy obchodní v Praze. Praha: VŠO/ČVUT.
26. Výkonové ukazatele: Souhrn VŠ. MŠMT [online]. 20. 1. 2017 [cit. 2017-11-23]. Dostupné z: [http://dsia.uiv.cz/vystupy/vu\\_vs\\_f1.html](http://dsia.uiv.cz/vystupy/vu_vs_f1.html)

27. ZÁVODSKÝ, P. Přehled vývoje vysokoškolského vzdělávání ekonomů na území ČR do vzniku VŠE. In: HOŘEJŠÍ, B. et al.: Vysoká škola ekonomická v Praze 1953-2003: minulost, přítomnost, budoucnost. Praha: Oeconomia 2003, s. 22-62
28. ZÁVODSKÝ, Prokop. 60 let statistiky na Vysoké škole ekonomické v Praze. In: Politická ekonomie. Vysoká škola ekonomická v Praze, 2013, 61(4), 515-535. ISSN 2336-8225.
29. Zlatý fond českého ekonomického myšlení: Jan Koloušek [online]. 2009 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: [https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut\\_kolousek.htm](https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_kolousek.htm)
30. Zlatý fond českého ekonomického myšlení: Josef Pazourek [online]. 2009 [cit. 2017-12-10]. Dostupné z: [https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut\\_pazourek.htm](https://knihovna.vse.cz/zlatyfond/html/aut_pazourek.htm)

# Seznam obrázků

Obrázek 1 Albín Bráf.....	- 79 -
Obrázek 2 Josef Pazourek.....	- 79 -
Obrázek 4 Viktor Dvorský.....	- 79 -
Obrázek 3 Josef Macek.....	- 79 -
Obrázek 6 Jaroslav Šlemr.....	- 80 -
Obrázek 5 Jan Koloušek.....	- 80 -
Obrázek 7 Gustav Švamberg.....	- 80 -

# Seznam tabulek

Tabulka 1 Zákony, vládní nařízení, vyhlášky vydané od založení ČSR do roku 1928.....	- 10 -
Tabulka 2 Vývoj počtu studentů dle škol v letech 1913-1928.....	- 11 -
Tabulka 3 Seznam funkcionářů v pozici děkana v jednotlivých letech .....	- 44 -
Tabulka 4 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech.....	- 46 -
Tabulka 5 Možné jazyky u SZZ v obecné části studia v jednotlivých letech .....	- 47 -
Tabulka 5 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr A: Velkoobchod se zbožím .....	- 48 -
Tabulka 6 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr B: Bankovní .....	- 49 -
Tabulka 7 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr C: Průmyslový .....	- 50 -
Tabulka 8 Počet členů zkušební komise u SZZ dle okruhu v jednotlivých letech pro směr D: Hospodářsko-politický .....	- 51 -
Tabulka 10 Absolutní a relativní zastoupení jednotlivých funkcionářů v jednotlivých letech .....	- 53 -
Tabulka 11 Počet vyučovaných předmětů v jednotlivých letech.....	- 56 -
Tabulka 12 Počet posluchačů, profesorů/docentů v jednotlivých letech .....	- 61 -
Tabulka 13 Počet posluchačů VŠO dle národnostních skupin .....	- 63 -
Tabulka 14 Národnostní složení posluchačů VŠO v relativním vyjádření .....	- 64 -

# Seznam grafů

Graf 1 Počet přihlášených a uznaných kandidátů doktorantury .....	- 26 -
Graf 2 Celkový počet členů komise pro SZZ dle části a směru.....	- 52 -
Graf 3 Počet posluchačů na jednoho profesora/docenta v jednotlivých letech .....	- 62 -
Graf 4 Počet posluchačů VŠO v jednotlivých letech .....	- 62 -
Graf 5 Počet posluchačů VŠO dle "národnosti" .....	- 65 -

## Příloha č. 1 – Anotovaný seznam literatury

1. DEVÁTÁ, M. Vysoká škola politických a hospodářských věd: Práce popisuje vznik Vysoké školy politických a hospodářských věd, která nahradila Vysokou školu věd hospodářských, resp. Vysokou školu obchodní. Autorka se zmiňuje nejen o vzniku, vývoji a zrušení této instituce, ale také se o situaci ve vysokoškolském systému v socialistickém Československu na přelomu 40. a 50. let minulého století. Většina příspěvku je zaměřena na organizaci studia na VŠPHV, její postavení v systému vzdělávání a nakonec na proces jejího zrušení.
2. HUBENÝ, D. Nerealizovaná konkurence – německá vysoká škola obchodní: Příspěvek popisuje snahy týkající se zřízení německé VŠO, která založena nakonec nebyla. Snahy o její zřízení sahají, stejně jako česká VŠO, již do doby Rakouska-Uherska. Po první světové válce v první Československé republice žilo kolem 25 % Němců, a proto bylo evidentní, že vzdělání v této oblasti je pro tuto národnost v našich zemích relevantní. Však díky politickým a finančním aspektům se školu nepodařilo založit ani v druhé polovině třicátých let, tj. v době protektorátu Čechy a Morava.
3. JAHNUBA, M. Univerzitní výuka účetnictví v zemích koruny české: Příspěvek popisuje vývoj ekonomické disciplíny účetnictví v 19. a 20. století. To se začalo vyučovat v rámci jiných předmětů již na počátku 19. století formou všeobecného přehledu s právním charakterem. První učitelé účetnictví proto byli právníci. V práci je zmíněno několik důležitých osobností, které přispěly k rozvoji účetnictví na našem území – A. Skřivan, K. P. Khail a zejména J. Pazourek. V práci najdeme již odkaz na Vysokou školu obchodní, na které se díky J. Pazourkovi a dalších pedagogů účetnictví systematicky rozvíjelo a vyučovalo. Bohužel díky zrušení VŠO se výuka účetnictví v druhé polovině 20. století razantně omezila, i když se vyučovalo na jiných vysokých školách.
4. Körner, M. Rozvoj vysokého školství v ČR a jeho širší historické a středoevropské souvislosti: Článek popisuje vznik vysokých škol v Evropě, zejména pak v českých zemích. Je zde zpracován tabulkový přehled vysokých škol na území ČR ve školním roce 1985/1986 s jejich datem založení, počtem posluchačů, počtem fakult, jejich zaměřením a místem působení. Dále je zde nastíněn vývoj počtu studentů VŠ po revoluci až do roku 2008/2009. Práce se nakonec zabývá rozvojem VŠ vzdělávání v ČR, kde je analyzován vývoj a současný stav vysokého školství na našem území a je provedena komparace se zahraničím.



5. KRAMEŠ, J. Výuka politických věd a ekonomické myšlení v první polovině devatenáctého století v českých zemích: Práce se zabývá situací ekonomického myšlení v první polovině 19. století. Tedy v době, kdy se po světě již šířilo a vyučovalo dle poznatků A. Smithe. Proces přechodu od merkantelismu ke klasické ekonomii byl na našem území, ve srovnání s jinými Evropskými státy, podstatně opožděn a to z důvodu přetrvávající Sonnenfesovi výuky, včetně jeho modernizovaných, byť stále zastaralých, učebních materiálů. V první polovině 19. století se tak v českých zemích stále neopouští od merkantelismu, ve kterém je stát centrem ekonomického systému, který se dle W. G. Kopetz dělí na finanční a industriální politiku. Díky této zastaralé filosofii, která již nebyla schopna popsat reálný stav ekonomického stavu státu, zaznamenáváme pokles významu politických věd právě v polovině 19. století. Zájem o ekonomické vědy je omezený a těžiště se přesouvá spíše k charakteru legislativnímu. To má také za následek nulovou publikační činnost o národním hospodářství.
6. LOMIČ, V. 1975. Dosažené doktoráty na bývalé Vysoké škole obchodní při ČVUT: Práce začínám stručným popisem vzniku Vysoké školy obchodní v Praze. Poté se zabývá problematikou postavení jak VŠO tak samotných absolventů školy ve společnosti. To bylo zčásti vyřešeno reorganizací na konci 20. let minulého století, úplné uznání pak přišlo na konci první poloviny let třicátých, kdy škola měla právo udílet titul doktora věd obchodních. Zbytek práce se poté zabývá procesem udělování této hodnosti do uzavření vysokých škol v listopadu 1939 a poté po válce až do roku 1953. Autor se zmiňuje o tématech prací, počtech uchazečů a udělených titulů. Na závěr práce je zpracován seznam prací včetně jejich dobového zařazení a uvedení autora.
7. NOVOTNÝ, L. TÓTH, A. K vývoji Vysoké školy obchodní v Praze (1919-1939): Práce poměrně detailně popisuje vznik a následný vývoj Vysoké školy obchodní v meziválečném období. Je nastíněn její vznik společně s počátečními problémy, se kterými se škola musela potýkat (nedostatek učebních prostor a interních pedagogů). Je zmíněna i reorganizace na přelomu 20. a 30. let, jež byla pro VŠO zásadní a napomohla tak, spolu s možností udělovat titul doktora věd obchodních, k uznání kvalit této instituce a jejích absolventů ve společnosti.
8. SPOLEK POSLUCHAČŮ KOMERČNÍHO INŽENÝRSTVÍ V PRAZE. Prof. JUDr. Gustav Švamberg: druhý čestný doktor obchodní věd: Sborník popisuje jednak realie (život jeho práci) prof. JUDr. Gustava Švamberga a také zápis z promoce, při které bylo G. Švambergovi udělena hodnota doktora věd obchodních.

9. STELLNER, F. SZOBI, P. K institucionálním a personálním okolnostem vzniku vysoké školy ekonomické v Praze: Studie rozebírá přeměnu vysokého ekonomického školství po únorových událostech roku 1948. Zejména reorganizaci vysokých škol, jež měly přispět k výchově nových národohospodářů, úlohu komunistů a komunistické strany v systému vysokého školství socialistické Československé republiky. Zmiňuje se o situaci na Vysoké škole politických a hospodářských věd, která byla krátce po založení terčem z důvodu „slánštiny“. V závěru práce je popsán postup zřízení VŠE v Praze.
10. STELLNER, F. VOKOUN, M. Udělování vědeckých hodností na vysoké škole ekonomické v Praze v padesátých letech 20. století: Práce popisuje přeměnu vysokého školství po stránce personální, která byla zapříčiněna změnou udělování vědeckých hodností. Studie reflektuje snahu komunistů zbavit vysoké školy jejich autonomie, a proto byl systém, platící více než jedno století, udělování vědeckých hodností zrušen a nahrazen novým. Ten nejenže zrušil profesorské stolice a nahradil je katedrami, ale také zrušil profesorské sbory a jmenování vysokoškolských funkcionářů bylo ve správě vlády a ministerstev. Vedle toho byly na vysokých školách zřízeny komunistické organizace. Tento systém jednak zajistil těsnou kontrolu nad organizací studia, ale také zajistil, aby na školách studovali a vyučovali jen ti, kteří prošli kádrovým posouzením. Práce dále popisuje vývoj počtu vědeckých hodností na vybraných vysokých školách.
11. ŠVAMBERG, Gustav. Vysoká škola obchodní a její problémy v prvním desetiletí 1919-1929: Publikace obsahuje slavnostní řeči osobností, které se zúčastnily oslavy 10. letého výročí. Ze zdrojového hlediska je signifikantní zápis projevu prof. JUDr. Gustava Švamberg, který velmi podrobně líčí proces vzniku této školy a její problémy ve dvacátých letech. Velmi detailně je zde popsána problematika reorganizace na přelomu 20. a 30. let, včetně podoby návrhu reorganizace. Ten obsahuje jednak body s odůvodněním, ale také připomínky externích orgánů a institucí. Dále je zde popsán tehdejší problém nedostatku učebních prostorů a následné postupy pro jeho vyřešení. Vedle toho se práce zmiňuje o složení profesorského sboru, počtu posluchačů (jejich národnostní složení, jejich problémy s uznáním jejich vzdělání) a nákladů v celé dekádě působení školy.
12. TÓTH, A., NOVOTNÝ, L. Československé vysoké školství v první Československé republice: Práce líčí situaci vysokého školství v Českoslovesku po první světové válce. Zaměřuje je zejména na legislativní a statistickou charakteristiku. Tedy důležité právní normy, které změnily situaci ve vysokoškolském systému. Popisuje vznik vysokých škol v ČSR a statistickými údaji, i o národnostním složení obyvatel, dokládá stav vysokého školství po novém státním uspořádání.

13. VŠO/CVUT. 1929 – 1953. Fond Československé státní vysoké školy obchodní v Praze. Praha: VŠO/CVUT: Jedná se o nejcennější a nejrosáhlejší zdroj, který byl v této práci využit. Fond VŠO nacházející se v archivu ČVUT obsahuje dokumenty týkající se organizace školy a studia, dopisy funkcionářů mezi sebou a s externími organizacemi, zápisy ze zchůzí a porad, oběžníky, záznamy o posouzení konečných prací, zejména rigorózních, důležité záznamy týkající se reorganizačních záležitostí, zejména pak dotazník vytvořený ve 30. letech, jenž měl přispět k nové organizaci studia. Významným zdrojem jsou také studijní plány, které obsahují seznam funkcionářů, předmětů, ale také rozvrhy a obecné informace. Bohužel celý fond VŠO je dost roztříštěný a neorganizovaný, tudíž práce s tímto zdrojem vyžaduje velkou trpělivost při hledání.
14. ZÁVODSKÝ, P. Přehled vývoje vysokoškolského vzdělávání ekonomů na území ČR do vzniku VŠE: Článek se velmi detailně zabývá výchovou nových odborníků v oboru ekonomie od konce 18. století až do první poloviny 20. století. Práce se ve většině zaměřuje na Vysokou školu obchodní. Je zde podrobný popis situace ekonomického vzdělávání před vznikem VŠO a následně popsán vznik této instituce, včetně celého zdlouhavého procesu předcházející před jejím oficiálním otevřením. Práce obsahuje popis organizace studia; problémy, které školu, profesorský sbor, studenty a absolventy trápili; líčí reorganizace, jenž závratně změnila postavení a organizaci VŠO; postupný proces zrušení a zbavení se posledních přežitků buržoazie v socialistickém vysokém školství. Nejenže je popsán vznik, vývoj a zrušení VŠO, ale tyto milníky jsou také zasazeny do kontextů související s dobovými událostmi. Práce je zpestřena fotografiemi, budovy v Horské ulici, funkcionáři VŠO, legislativními normami, články v novinách, apod. Na konci práce jsou vypracovány seznamy děkanů VŠO, počtu studentů a absolventů.
15. ZÁVODSKÝ, Prokop. 60 let statistiky na Vysoké škole ekonomické v Praze: Studie popisuje vývoj výuky statistiky před vznikem VŠE v Praze a následně až do konce 20. století. Stěžejní částí pro tuto diplomovou práci je však vývoj před vznikem VŠE v Praze, neboť statistika se vyučovala na Vysoké škole obchodní a zejména na Vysoké škole speciálních nauk. V této části je vylíčeno, jací odborníci té doby učili statistické předměty a zasloužili se o rozvoj výuky na našem území. Také je nastíněna situace po druhé světové válce – zrušení VŠO a zřízení a následné zrušení VŠPHV. V dalších částech práce popisuje vznik VŠE, fakultu statistiky a výuku statistických předmětů na této instituci.

## Příloha č. 2 - Fotografie funkcionářů VŠO a dalších osob

Obrázek 2 Albín Bráf



Obrázek 1 Josef Pazourek



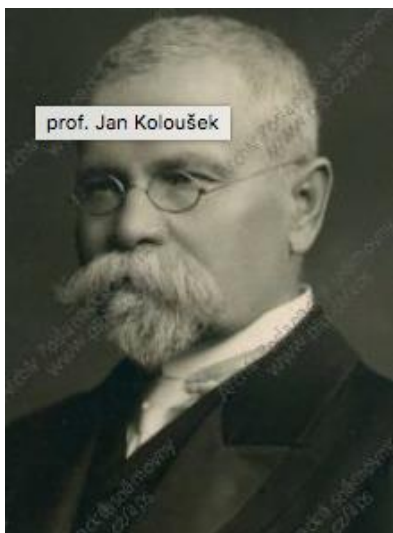
Obrázek 4 Josef Macek



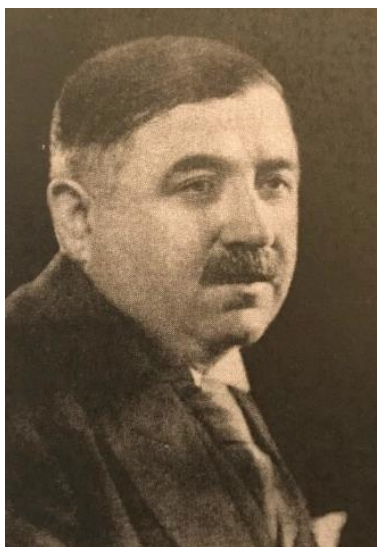
Obrázek 3 Viktor Dvorský



Obrázek 6 Jan Koloušek



Obrázek 5 Jaroslav Šlemr

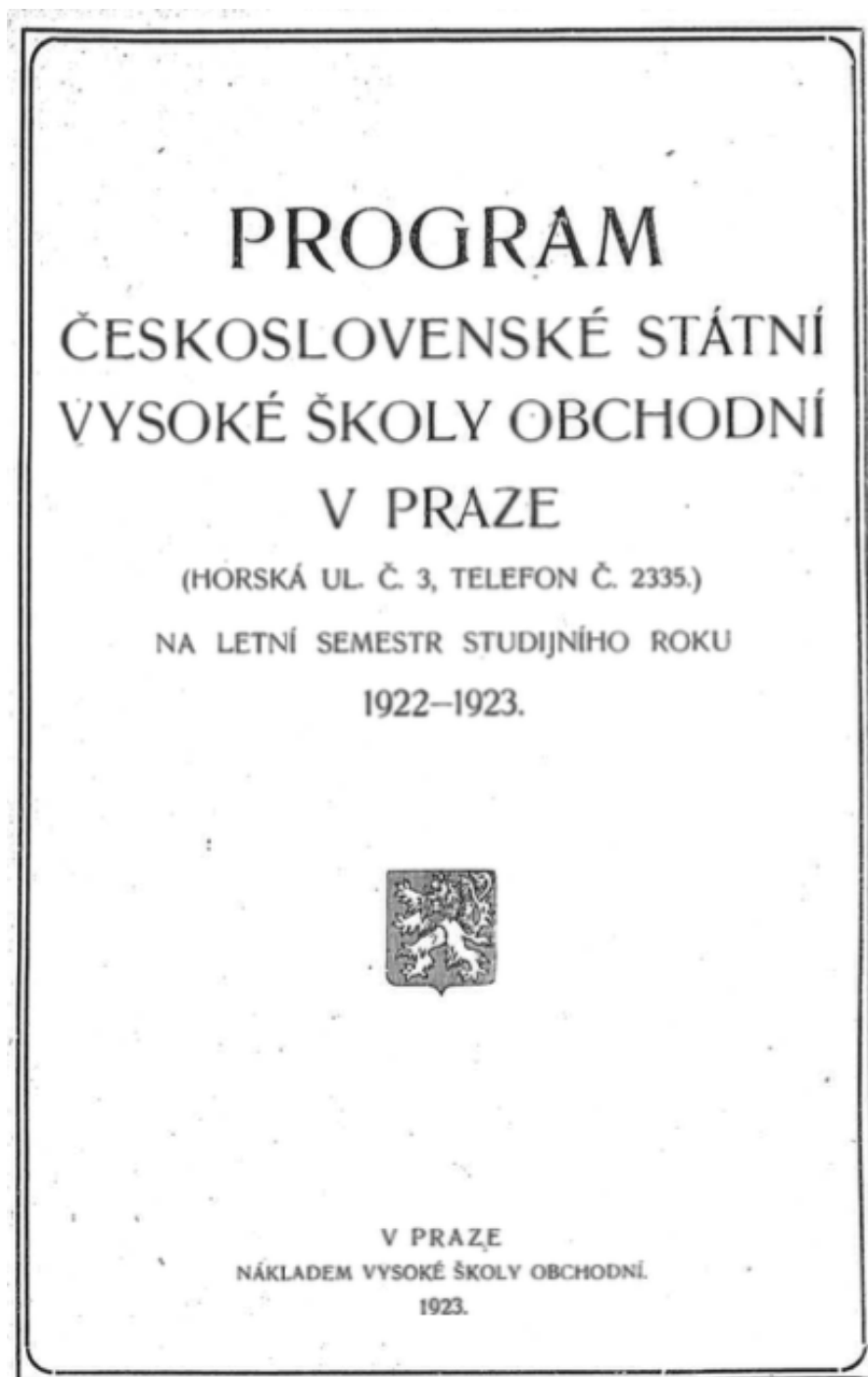


Obrázek 7 Gustav Švamberg



# Příloha č. 3 – Ukázka části studijního plánu z roku 1922/1923

## 1. Titulní strana



## 2. Profesorský sbor

### SEZNAM OSOB A VĚDECKÝCH ÚSTAVŮ

#### Děkan.

Ph. a J. U. Dr. **Viktor Dvorský**, řádný profesor obchodního a hospodářského zeměpisu.

#### Proděkan.

J. U. Dr. **František Košťál**, řádný profesor soukromé ekonomiky.

#### I. Sbor profesorský.

##### a) Profesoři řádní.

- J. U. Dr. **Josef Pazourek**, narozen 3. ledna 1862 v Hořicích, řádný profesor věd obchodních (habilitován 20. srpna 1907, jmenován profesorem mimořádným rozhodnutím ze dne 18. října 1909 a profesorem řádným 13. ledna 1912), náměstek ředitele zkušební komise pro učitelství na vyšších školách obchodních, předseda VI. třídy vědecké rady Masarykovy akademie práce, dříve ředitel obchodní akademie v Hradci Králové. — Král. Vinohrady, U Riegrových sadů, telef. 3425.
- J. U. Dr. **František Košťál**, narozen 19. července 1881 ve Ždánicích, řádný profesor soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové (habilitován 18. září 1917, jmenován řádným profesorem 6. března 1920), člen zkušební komise pro učitelství na vyšších školách obchodních, dříve ředitel Československé akademie obchodní v Praze. — Praha-II., 1779, Václavská nlice 35, telef. č. 9824.
- Ph. a J. U. Dr. **Viktor Dvorský**, narozen 22. září 1882 v Praze, řádný profesor hospodářského a obchodního zeměpisu (habilitován 13. září 1910 na české universitě a 18. srpna 1912 na české vysoké škole technické v Praze, jmenován mimořádným profesorem dne 27. května 1919 a profesorem řádným dne 12. listopadu 1920), soukromý docent geografie a ředitel anthropogeografického semináře university Karlovy, člen vědecké zkušební komise pro učitelství na školách středních, dopisující člen Srbského geografického družstva v Bělehradě. — Praha-II., Dřevná ul. 6. (Adresa dopisů: Praha-VI., Albertov 6, telefon č. 81.)
- J. U. Dr. **Gustav Švamberg**, narozen 2. srpna 1880 v Neveklově, řádný profesor věd právních (habilitován 17. listopadu 1919, jmenován profesorem mimořádným 6. března 1920, profesorem řádným 31. května 1922), člen zkušební komise pro učitelství na vyšších školách obchodních, dříve tajemník v ministerstvu spravedlnosti v Praze. — Král. Vinohrady, 1494, Krkonošská ul. 3, telef. č. 2335.
- J. U. Dr. **Jaroslav Šlemr**, DHHC, narozen 15. října 1881 v Uhelné Příbrami, řádný profesor soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové (habilitován 30. listopadu 1912, jmenován profesorem mimořádným 6. března 1920, profesorem řádným 31. května 1922), člen zkušební komise pro učitelství na vyšších školách obchodních, dříve profesor Československé akademie obchodní v Praze. — Praha-II., Horská ul. č. 3, telef. č. 3425.

### 3. Předměty

## SEZNAM PŘEDNÁŠEK, CVIČENÍ A SEMINÁŘŮ.

### Národní hospodářství.

1. **Národohospodářská theorie II.** — 4 hod. týdně. P 10—12, ú 11—13. \*)  
Soutěž a monopol. Kartely a trusty. — Cena. Zákony cenové a funkce cen. — Peníze, jejich pojem a dějinný vývoj. Hlavní theorie o kupní síle peněz. Mincovnictví. — Úvěr; pojem, rozdělení a organisace jeho. — Důchody; pojem a hlavní zdroje důchodů. Důchod pracovní. Důchod podnikatelský. Renta pozemková a úrok.  
Profesor JUDr. *Josef Macek*.
2. **Národohospodářská politika. — Druhá část.** — 4 hod. týdně. Ú, s 8—10.  
Stát a jeho úkoly v dějinném vývoji. Pojem národohospodářské politiky, vliv její na výrobní a spotřební poměry i rozdělení důchodové. Orgány a prostředky národohospodářské politiky. Její obsah i rozsah, podléhající změnám vlivem měnících se názorů v jednotlivých obdobích hospodářského vývoje národů i vlivem vývoje státního života. Vývoj vědeckých nauk o úkolech národohospodářské politiky. Jednotlivé obory národohospodářské politiky. Politika zemědělská. Agrární zřízení v předcházejících dobách v souvislosti s veřejným zřízením. Odklizení dřívějších vázaností osobních a majetkových ve stavu zemědělském, volné nakládání s pozemkovým majetkem. Svobodná dělitelnost půdy, volnost dědického práva, novodobé formy ochrany zemědělské půdy před účinky této volnosti: omezení dělitelnosti půdy, nápadnické právo dědické, rentové statky. Vliv státu na rozdělení půdy: vnitřní kolonisace, pozemkové reformy. Soustavy orební. Prostředky k povznesení výroby zemědělské: scelování pozemků, dělení občin, úprava společných práv uživatelů k půdě, zemědělské meliorace, zemědělské vzdělání, pojišťování, úvěr, družstevnictví. Zájmové zastoupení zemědělství. Pracovní poměry v zemědělství. Lesnictví.  
Ministr m. sl., prof. JUDr. *Fr. Fiedler*.
3. **Národohospodářská statistika.** — 3 hod. týdně. P 17—18, s 17—19.  
Část všeobecná: Dokončení. (1 hod.)  
Část zvláštní: (2 hod.) Národohospodářská statistika. Postavení její v systému materiální statistiky. Její význam a poměr k jiným

\*) P, ú, s, č, pát., sob., = pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek, sobota.



převratu a její nynější stav. Výhledy do budoucnosti v souvislosti s nynějším stavem světové obchodní politiky.

Zplnom. ministr inž. *Jan Dvořáček.*

9. **Komunální politika.** — 1 hod. týdně. Dle úmluvy.

Advokát JUDr. *Leop. Langer.*

## **Soukromá ekonomika.**

10. **Vybrané části organizace obchodu.** — 2 hod. týdně. P 8—10.

A) Obchod a jeho rozdělení. B) Vývojové podmínky obchodu. C) Velkoobchod: 1. Jeho hlavní typy. 2. Jeho orgány. 3. Zvláštní organizace zahraničního obchodu (v přehledu). 4. Velkoobchod institucí veřejnohospodářských.

Profesor JUDr. *Jaroslav Štemr.*

11. **Placení.** — 1 hod. týdně. P 9—10.

Pojem placení. Platební prostředky. Platební metody. Náklady placení.

Supl. Prof. JUDr. *F. Košťál.*

12. **Doprava.** — 2 hod. týdně. P 8—9, ú 10—11.

O dopravě zpráv a věcí vůbec. Doprava zboží poštou, po železnici a po vodách. Řízení celní a statistické. Dopravní pojišťování. Ukládání zboží.

Profesor JUDr. *F. Košťál.*

13. **Pošta, telegraf a telefon.** — 2 hod. týdně. Č 7—8, pát. 8—9.

I. Pošta. — Historie pošty a její vývoj až na dnešní doby. Národohospodářský význam pošty. Mezinárodní a vnitrozemská organizace pošty. Poštovní legislativa. Technická stránka pošt a provoz poštovní. Poštovní řád. Poměr pošty k železnicím. Mezinárodní poštovní smlouva. Ručení pošty. II. Šekový úřad poštovní. — Vznik a rozvoj poštovních spořitelen. Organizace šekového poštovního úřadu československého a jeho činnost. III. Telegraf. — Historický vývoj telegrafu. Mezinárodní a vnitrozemská organizace telegrafu. Podmořské kabely. Technická stránka telegrafů. Telegrafní sazby. Výklad telegrafního řádu a provozních předpisů. Poměr telegrafu k železnicím. Ručení telegrafní správy. Mezinárodní telegrafní smlouva. IV. Telefon. — Historický vývoj telefonu. Organizace telefonní služby. Výklad telefonního řádu. Ručení telefonní správy. V. Telegrafie, telefonie bezdrátová. — Historický vývoj bezdrátové telegrafie. Organizace bezdrátové telegrafie. Poměr bezdrátové telegrafie k drátové. Mezinárodní smlouva o bezdrátové telegrafii.

Odbor. rada min. pošt a tel. JUDr. *Otto Kučera.*

14. **Účetnictví I.** — 2 hod. týdně přednášek a 2 hodiny cvičení. Sob. 8—10, cvič. dle úmluvy.

Různé úpravy účetnictví podvojného. Účetnictví kamerální. Soustava účetnictví kamerálního přirovnána k účetnictví podvojnému. Účetnictví kon-

## 4. Vědecké ústavy

### Vědecké ústavy.

#### I. Ústav obchodních věd.

Ředitel: Prof. J. U. Dr. Josef Pazourek.  
Asistenti: Ing. C. Oldřich Koukolíček a inž. Vladimír Klímecký.

#### II. Ústav soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové I.

Ředitel: Prof. J. U. Dr. František Košťál.  
Asistenti: inž. Karel Žlábek a Ing. C. Jaroslav Zimák.

#### III. Ústav soukromé ekonomiky obchodní a průmyslové II.

Ředitel: Prof. J. U. Dr. Jaroslav Šlemr.  
Asistenti: Ing. C. Václav Legner a Oldřich Pour.

#### IV. Ústav soukromého práva.

Ředitel: Prof. J. U. Dr. Gustav Švamberg.  
Asistent: J. U. C. Karel Čáslavský.

#### V. Ústav geografický.

Ředitel: Prof. Ph. Dr. a J. U. Dr. Viktor Dvorský.  
Asistent: R. N. C. Rudolf Turčín.

#### VI. Ústav národního hospodářství.

Ředitel: Prof. J. U. Dr. Josef Macek.  
Asistent: Neobsazeno.

#### VII. Ústav fyzikální.

Ředitel (zat.): Univ. prof. Ph. Dr. Viktor Trkal.  
Asistent: R. N. Dr. Marie Baštecká.  
Mechanik: neobsazeno.

#### VIII. Ústav chemický.

Ředitel (zat.): Dr. techn. inž. Jan Lukas.  
Asistent: Neobsazeno.

#### IX. Ústav pro nauku o zboží.

Ředitel (zat.): prof. Ph. Dr. A. Bayer.  
Asistent: Ph. Mr. a R. N. Dr. Ferdinand Zlámal.

#### X. Knihovna.

Asistent: Jaromír Wiesner.

#### Děkanská kancelář.

Vedoucí úředník: Emil Saidl.  
Pomoc. kancelářská síla: Karel Veselý.

#### Pokladna vysoké školy obchodní.

Pokladniční revident: Ladislav Panocha.

#### ZŘÍZENCI.

Alois Mottl, definitivní zřízenec.  
Václav Hlaváček, definitivní zřízenec.





## Příloha č. 4 - Článek G. Švamberga, O situaci VŠO ve 20. letech minulého století, v časopisu Národní listy

### Potřeby a požadavky vysoké školy obchodní v Praze.

K naší anketě o potřebách a nedostátcích vysokého školství obdrželi jsme nřeuvedený článek p. prof. dra Švambera, který nemohl již být zařazen do zvláštní přílohy. Uvádíme jej tudíž na tomto místě.

Když studoval jsem v r. 1907 na Vysoké obchodní škole v Německu, byly tam tyto školy jen dvouleté. Již tehdy bylo však tam mnoho látky a diplomová zkouška byla velmi obsáhlá. Přednášel se tam jen jeden povinný jazyk cizí. Když pak za 12 let zřizena byla vysoká škola obchodní v Praze, bylo zcela správné, že zřizena byla jako škola tříletá. V Německu počaly se již také přeměňovati vysoké školy obchodní na školy tříleté. Disciplíny obchodní, jež na počátku tohoto století byly více méně v plénkách, vykonaly veliký pokrok a vykazaly veliký rozvoj. Mimo to i rozvoj hospodářského života za posledních 10 let musí klásti na obchodníka akademicky vzdělaného větší požadavky. Rozšíření vysoké školy obchodní v Praze na školu čtyřletou bylo nutností. Nesmíme zapomenouti, že absolvent naší vysoké školy obchodní jako příslušník malého národa musí prokázati určitou znalost alespoň tří jazyků cizích a některým z nich musí se na škole učiti od počátku. Následkem toho byl rozvrh školy přepíněn. Absolvent vysoké školy obchodní v Praze nemůže se tak úzce specialisovati jako jeho kolega ve Spojených státech severoamerických, aby mohl zvládnouti své pensum v krátkém čase. Připomínám jen, že na školách severoamerických jsou speciální kursy reklamní, jichž ukončením ukončuje posluchač vysokou školu. Naš posluchač s tak úzkým oborem znalostí těžko by našel umístění a proto musí přicházeti do života s povšechnějším, různorodějším a větším souborem znalostí.

Ve speciálním dílu studia má vysoká škola obchodní v Praze dosud jen tři oddělení a to: oddělení pro obchod zboží, odbor bankovní a odbor průmyslový. Bylo by třeba doplniti jej odborem obchodně-politickým, event. odborem pro správu veřejných podniků. Pokud jde o jednotlivé disciplíny, doporučil bych studium mimo jiné prohloubiti studiem psychologie. Pokud se týče vysoké obch. školy německé jest těžko mluviti o zřízení druhé Vysoké školy obchodní v čsl. republice, dokud není řádně vybudována škola jedna. Rozpočet Vysoké školy obchodní co do nákladů věcných a osobních není ani tak veliký, jako rozpočet některých obchodních akademií co do nákladů osobních. Z původně systematisovaných 17 profesorů zbylo po systematisaci jenom 7 míst. Také co do místnosti i počtu pomůcek škola není tak zařízena jako obdobné ústavy cizozemské. Proto bylo by zajisté účelné, aby předem byla vybudována škola jedna, než aby se mohlo mysliti na vybudování školy druhé. Ostatně počet posluchačů německé národnosti na Vysoké škole obchodní stoupá a možno míti za to, že se jim na škole dosti líbí. Bude také ve prospěch věci, jestliže příslušníci obou národů, kteří po absolvování školy jdou do praktického obchodu, který určitou mezinárodností sám již přináší, seznámí se již během studii mezi sebou.



Mým ideálem není, aby absolventi Vysoké školy obchodní šli do státní služby. U nás jest speciálně třeba, aby šli do praktického obchodu. Jestliže však jest některý ze státních úřadů, kde by se absolventi Vysoké školy obchodní mohli dobře uplatniti, jest to, nebéreme-li zřetel ke státním podnikům, ministerstvo zahraničních věcí. Přinášejí se určité poznatky hospodářské, určité znalosti cizích jazyků a pokud může škola naučiti obchodní praxi, přinášejí si její znalost s sebou. Bohužel do ministerstva zahraničních věcí jest absolventům nereorganizované školy cesta zavřena na deset zámků. Podle vládního nařízení z 15. července 1927 č. 103 Sb. z. a n. jsou vyhrazena konceptní místa v tomto úřadě absolventům čtyřletých škol vysokých a Vysoká škola obchodní byla a z části jest školou tříletou. A tak podle listery předpisů může se státi konceptním úředníkem ministerstva zahraničních věcí absolvent teologické fakulty, kdežto absolvent Vysoké školy obchodní nemůže do konsulární služby vstoupiti jako úředník konceptní. Také ministerstvo obchodu není liberálnější. Posledním výnosem zařadilo absolventy Vysoké školy obchodní v Praze, zaměstnané u obchodních komor, do kategorie II., ačkoli i ministerstvo financí má pro ně kategorii Ic. Nechci se zde rozšifovati o této věci. Poznav však studium i na čtyřleté škole vysoké i na vysoké škole obchodní z vlastní zkušenosti — u této poslední i jako žák, i jako učitel — mám za to, že by vhodnou úpravou mělo se absolventům i tříleté školy dostati všude kategorie Ib.

U státních podniků není ještě pro absolventy Vysokých škol obchodních systematizovaných míst. Zda jest to ku prospěchu těmto podnikům, nechci zde rozhodovati. Pokud jde o uplatnění absolventů Vysoké školy obchodní v praxi, prosím jen, aby tam bylo pro ně více porozumění, vždyť ani doktoři medicíny nevyjdou ihned po absolvování jako dokonalí chirurgové. Jen více porozumění u kruhů praktických! Ostatních úspěchů dobudou si absolventi sami.

